

VILLKOR FÖR ideella föreningar och trossamfund

CIVILA SAMHÄLLETS VILLKOR 2014

Förord

Politiken för det civila samhället har funnits i över fem år i sin nuvarande form. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) arbetar på flera sätt för att förbättra kunskapen om det civila samhällets villkor och dess relationer till offentliga och privata aktörer.

Våra årliga uppföljningar av det civila samhällets villkor har de senaste tre åren skett genom enkätundersökningar riktade till det civila samhällets organisationer. Denna typ av indikatorsystem ger en övergripande och sammanfattande bild av villkoren för olika organisationer inom det civila samhället. Indikatorsystemet kan synliggöra mönster och förändringstendenser som kan kopplas till de mål som har satts upp. Resultaten kan även användas som utgångspunkt för fortsatta diskussioner om hur villkoren för det civila samhällets organisationer kan värnas och utvecklas.

Under våren 2015 har vi återigen undersökt villkoren för ideella föreningar och kan göra jämförelser med deras villkor 2012. I år undersöker vi även villkoren för landets trossamfund. Med rapporten *Villkor för ideella föreningar och trossamfund* slutredovisar vi 2014 års undersökning.

Myndigheten har också inlett ett arbete med att utveckla metoder för hur uppföljningar kan ske kommande år. Detta för att bättre kunna spegla olika delar av det civila samhället och de sex principerna för uppföljningen av politikområdet.

I arbetet har vi bjudit in representanter för Partsgemensamt forum till en referensgrupp. Vi har även haft samråd med Svenska kyrkan, Nämnden för statligt stöd till trossamfund och Statistiska centralbyrån. Analysen har genomförts av Oscar Svensson och Julia Grosse på Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Sedan hösten 2014 presenterar vi forskningsöversikter på www.civsam.se. En av de kommande översikterna handlar om religion och det civila samhället. För tredje året i rad fördelar vi under 2015 också medel till praktisknära forskning.

Vi vill tacka de representanter från Partsgemensamt forum som har deltagit i möten eller på annat sätt lämnat sina synpunkter. Vidare vill vi tacka Mats Wagndahl från Statistiska centralbyrån för värdefulla inspel. I vår strävan att justera enkäten för att fånga trossamfundens verksamhet har vi haft dialog med Erika Willander som är religionssociolog och Jonas Bromander som var analyschef vid Svenska kyrkan samt Åsa Hole vid Nämnden för statligt stöd till trossamfund (SST). Vi vill även tacka dem och PFM Research som stått för det praktiska genomförandet av enkätstudien.

Eva Theisz, vikarierande generaldirektör
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Innehåll

4 Inledning

4 En politik för det civila samhället

5 Uppdraget: Att följa upp det civila samhällets villkor

5 Tidigare undersökningar

6 Kapitel 1

7 Undersökningens upplägg och genomförande

7 Urval och svarsfrekvens

8 Trossamfund och religiösa föreningar

8 Analysens genomförande och upplägg

10 Kapitel 2

11 Ideella föreningar 2012 och 2014

11 Medlemskap och organisering

13 Föreningar med många syften

16 Ekonomiska förutsättningar, självständighet och oberoende

23 Lagar och regler

25 Dialog

34 Kapitel 3

35 Trossamfund och ideella föreningar med religiös inriktning 2014

35 Medlemskap och organisering

37 Trossamfundens och föreningarnas syften

40 Ekonomiska förutsättningar, självständighet och oberoende

49 Lagar och regler

53 Dialog

62 Kapitel 4

63 Sammanfattning och slutsatser

63 Själständighet och oberoende

64 Dialog

65 Öppenhet och insyn

65 Långsiktighet

66 Kvalitet och mångfald

68 Avslutande diskussion

72 Bilagor

72 Bilaga 1: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014

82 Bilaga 2: Tabeller

86 Referenser

88 Noter

INLEDNING

En politik för det civila samhället

Politiken för det civila samhället (prop. 2009/10:55) har nu funnits i drygt fem år. Målet för området är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Arbetet ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer genom att:

– utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga utifrån engagemanget och viljan att påverka den egna livssituationen eller samhället i stort,

– stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden både som röstbärare och opinionsbildare och med en mångfald verksamheter,

– fördjupa och sprida kunskapen om det civila samhället.”

(prop. 2009/10:55, s. 44)

Uppdraget: **Att följa upp det civila samhällets villkor**

Sedan 2012 är Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor stödmyndighet till regeringen när det gäller att förverkliga den uttalade politiken. Detta är det tredje året som vi gör en mer omfattande kvantitativ uppföljning av det civila samhällets villkor. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ska årligen följa upp och redovisa villkoren utifrån de sex principerna (förordning 2015:49) i politiken för det civila samhället:

- självständighet och oberoende
- dialog
- kvalitet
- långsiktighet
- öppenhet och insyn
- mångfald.

Tidigare undersökningar

Folkbildningsrådet ansvarade för att genomföra uppföljningen av det civila samhällets villkor 2010. Undersökningen skedde främst genom en webbenkät till ett urval av det civila samhällets nationella organisationer som besvarades av 61 procent av de 351 organisationerna (Folkbildningsrådet 2011). Året därpå övergick uppdraget till Ungdomsstyrelsen. Uppdraget genomfördes i samarbete med *Civila samhällets organisationer i samverkan* (Civos) och innebar en litteraturläsa genomgång och en lägesbeskrivning från fem organisationer (Ungdomsstyrelsen 2012).

Efter de två första åren har undersökningarna övergått till att ske genom enkätundersökningar riktade till slumpmässiga urval av civilsamhällesaktörer. Sett till antal organisationer utgör

ideella föreningar den enskilt största delen av det civila samhället (Statistiska centralbyrån 2014). Det var ett av skälen till att vi det första året genomförde en enkätundersökning riktad till ett urval av ideella föreningar. Undersökningsmetoden tillät att vi främst kunde fokusera på principerna självständighet och oberoende, dialog samt långsiktighet. Resultaten presenterades i rapporten *Dialog, självständighet och långsiktiga förutsättningar – en uppföljning med ideella föreningar i fokus. Civila samhällets villkor 2012* (Ungdomsstyrelsen 2013). Svarsfrekvensen var 50 procent. Flera av de frågor som användes i denna och i senare studier har hämtats från den undersökning som Folkbildningsrådet genomförde 2010.

Året därpå undersöktes organisationer i det civila samhället med näringsverksamhet. Detta skedde huvudsakligen inom ramen för de fyra juridiska formerna stiftelser, ekonomiska föreningar, ideella föreningar samt aktiebolag (icke-vinstdrivande och aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning). En stor del av frågorna från det första året återanvändes med vissa justeringar och med tillägg av några specifika frågor utifrån undersökningens särskilda fokus. Svarsfrekvensen var under 25 procent, vilket gjorde det svårt att dra några säkra slutsatser i analysen som överlämnades i en preliminär rapport och en slutrapport till regeringen (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014a, 2014b).

KAPITEL 1

Undersökningens upplägg och genomförande

Mot bakgrund av den låga svarsfrekvensen föregående år har vi valt att 2015 åter genomföra en undersökning riktad till ideella föreningar, vilket möjliggör jämförelser mellan 2012 och 2014. Vi undersöker även villkoren för trossamfund eftersom vi inte har belyst dessa tidigare inom ramen för uppföljningen. Parallellt med detta har vi inlett ett arbete med att utveckla metoder för uppföljningar 2016 och framåt. Detta bland annat för att kunna spegla perspektiven kvalitet och mångfald framöver. Dessa principer har varit svåra att belysa med utgångspunkt i de enkäter som vi hittills har använt oss av. Nya frågor men också alternativa insamlingsmetoder kan behöva utvecklas för att kunna gå på djupet i dessa frågor.

Urval och svarsfrekvens

Undersökningen skickades till slumpmässiga urval av tre grupper organisationer som identifierats som ekonomiskt aktiva under 2014 i Företagsregistret hos Statistiska centralbyrån. Det första urvalet består av 1 200 ideella föreningar.¹

Analysen av trossamfunden utgår från två urval eftersom Svenska kyrkans organisationer antalsmässigt utgör en stor del av dem. Det ena urvalet består av 400 organisationer i Svenska kyrkan², det andra av 400 registrerade trossamfund samt ideella föreningar vars verksamhetsinriktning är registrerad som religiöst samfund³. Vi beskriver sammansättningen i den sistnämnda urvalsgruppen i nästa avsnitt. För att skapa ett jämförbart material har vi använt samma register för samtliga typer av organisationer.

Undersökningen genomfördes från mars till och med juni 2015 genom en postenkät med möjlighet att svara i ett webbaserat frågeformulär (se bilaga 1). Det praktiska genomförandet har utförts av *PFM Research* på uppdrag av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Enkäten besvarades av 45 procent bland de ideella föreningarna, av 50 procent bland Svenska kyrkans organisationer och av 49 procent bland ideella föreningar med religiös inriktning och övriga trossamfund (tabell 1.1).

Tabell 1.1 Enkätundersökningen Civila samhällets villkor 2014, urval och svarsfrekvenser

	Population (Totalt)	Brutto (Urval)	Netto (Urval)	Svarande (Antal)	Brutto (Svarsfrekvens)	Netto (Svarsfrekvens)
Ideella föreningar	26 674	1 200	1 102	500	42	45
Svenska kyrkans organisationer	820*	400	397	199	50	50
Religiösa föreningar och trossamfund	2 130	400	384	190	48	49
Totalt	29 624	2 000	1 883	889	44	47

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014.

* Observera att populationen utgår från SCB:s indelning i organisatoriska enheter. Den svenska delen av Svenska kyrkan bestod 2013 av 1 426 församlingar, 13 stift och den nationella organisationen, det vill säga kyrkomötet och kyrkokansliet (Svenska kyrkan 2014).

Kommentar: Övertäckningen bestod främst av organisationer som var registrerade med en inaktuell adress eller var vilande.

Trossamfund och religiösa föreningar

Anledningen till att vi valt att analysera *registrerade trossamfund* tillsammans med *ideella föreningar med religiös inriktning* är att det endast fanns drygt 60 registrerade samfund i Företagsregistret hos Statistiska centralbyrån. Då Svenska kyrkans organisationer står för en sådan omfattande del av de religiösa civilsamhällesaktörerna kan vi också jämföra villkoren för dem med urvalsgruppen ideella föreningar med religiös inriktning och övriga trossamfund.

Urvalsgruppen *religiösa ideella föreningar och övriga trossamfund* består i hög grad av ideella föreningar som enligt Statistiska centralbyråns register har en religiös inriktning. I många fall handlar det om frikyrkliga organisationer och verksamheter som drivs av dem. Endast en mindre andel i urvalsramen och urvalet består av de i juridisk mening registrerade trossamfunden (jfr lag 1998:1593). En del av de registrerade trossamfunden har också stöd från staten (se Nämnden för statligt stöd till trossamfund 2014a). Andelen är ännu lägre bland dem som har svarat, vilket tyder på en lägre svarsfrekvens bland dessa organisationer.

Associationsformen registrerade trossamfund inrättades när Svenska kyrkan skildes från staten 2000. En av ambitionerna med ändringen var att öka likställigheten mellan Svenska kyrkan och andra trossamfund (prop. 2009/10:55). För att spegla deras villkor mer specifikt skulle det krävas kompletterande undersökningar. *Lag 1998:1593 om trossamfund* innehåller en del generella regler för alla trossamfund samt vissa specifika regler för registrerade trossamfund. Trossamfund definieras som en gemenskap för religiös verksamhet där det ingår att anordna gudstjänst. Precis som i internationella konventioner och i grundlagen finns också här allmänna bestämmelser om religionsfrihet.

För att förenkla framställningen benämner vi de tre undersökningsgrupperna *ideella föreningar*, *Svenska kyrkans organisationer* samt *religiösa föreningar och trossamfund*. När vi talar om både Svenska kyrkans organisationer och religiösa föreningar och trossamfund sammantaget kallar vi dem *religiösa civilsamhällesaktörer*. I våra analyser gör vi vissa jämförelser mellan ideella föreningar och religiöst inriktade civilsamhällesaktörer som helhet.

En begränsning i analysen är att variationen inom de båda urvalen av religiöst inriktade aktörer inte kan speglas i någon betydande utsträckning. Vår analys kan dock ge vissa övergripande indikationer. Dessa bör också ställas i relation till den kunskap som bland annat Svenska kyrkan och Nämnden för statligt stöd till trossamfund (SST) tar fram.

Analysens genomförande och upplägg

Rapportens första del beskriver villkoren för ideella föreningar 2014 jämfört med den undersökning som genomfördes 2012. Den andra delen innehåller uppgifter om villkoren för Svenska kyrkans organisationer samt för religiösa föreningar och trossamfund 2014. Denna del innehåller även de ideella föreningarnas uppgifter som jämförelse i de olika frågorna. I undersökningen 2012 ingick ideella föreningar med religiös inriktning i rampopulationen för ideella föreningar, medan dessa är undantagna från gruppen ideella föreningar 2014. Detta bör också vägas in i tolkningen av resultaten.⁴

Första året lyfte vi fram några enkätfrågor som indikatorer för att belysa förhållanden för det civila samhällets organisationer, *indikatorer* som också kan kopplas till principerna inom politikområdet. Vi har gjort på samma sätt i år. En skillnad från tidigare år är dock att indikatorerna

på de olika områdena beskrivs utifrån andelar som har uppgivit olika svarsalternativ, samtidigt som vi har behållit en redovisning av medeltal. Detta kan bidra till en tydligare bild av spridningen och skillnader som finns inom de olika undersökningsgrupperna.

Att undersöka hur olika delar av det civila samhället ser på sina villkor innebär också flera utmaningar. En av dem handlar om att kunna ställa frågor som ger en övergripande bild som samtidigt avspeglar verkligheten på ett bra sätt. Eftersom vi använder oss av urvalsundersökningar innebär det alltid en osäkerhet om svaren i enkäten motsvarar situationen bland organisationerna som helhet. För att säkerställa att resultaten i studien inte påverkas av alltför stora avvikelser mellan de organisationer som svarat och de som inte gjort det har vi, liksom i den förra undersökningen, viktat uppgifterna. Hänsyn har tagits till organisationernas storlek i termer av antal anställda och typ av kommun där organisationen har sitt säte. I de fall nedbrytning i mindre kategorier har inneburit att för få organisationer med respektive egenskap har svarat på den aktuella frågan redovisar vi inte deras svar.

Även om vi ser skillnader mellan olika typer av organisationer eller mellan 2012 och 2014 kan dessa skillnader bero på slumpen, snarare än på faktiska skillnader. För att pröva detta har vi genomgående i rapporten signifikanstestat de skillnader som vi har funnit genom att beräkna konfidensintervall på 90 procents säkerhetsnivå. Principen är att konfidensintervallet för de olika värdena inte får överlappa varandra för att vi ska säga att det finns en säkerställd skillnad. Eftersom vårt sätt att pröva signifikansen baserar sig på konfidensintervall för två olika värden var för sig vet vi att vår signifikansprövning i själva verket är strängare än 90-procentsnivån. Vi kan alltså med mer än 90 procents säkerhet utesluta att de skillnader vi lyfter fram beror på slumpen.

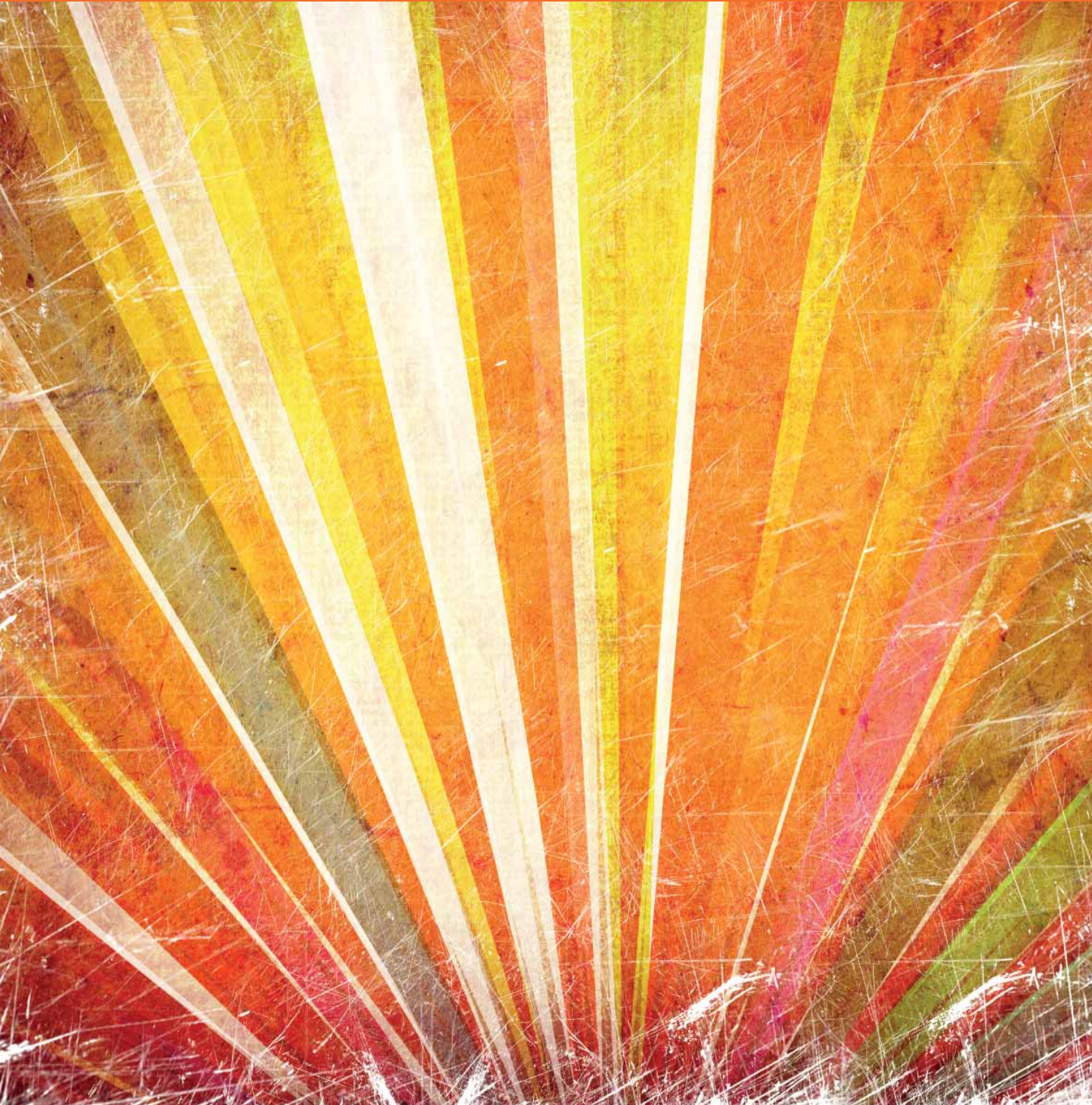
När vi i texten kommenterar hur olika organisationers svar skiljer sig utifrån deras egenskaper kommenterar vi enbart skillnader som är statistiskt säkerställda på 90-procentsnivån. Likväl är det viktigt att komma ihåg att vi inte kan utesluta att det finns faktiska skillnader mellan olika typer av organisationer, men att vi inte har tillräckligt många svar för att kunna säkerställa dessa statistiskt.

Vi har även brutit ned resultaten för att se om organisationernas svar skiljer sig åt beroende på bakgrundsfaktorer som:

- antal anställda i organisationen
- antal medlemmar
- organisationens säteskommun
- organisationens syfte.⁵

Vi ser överlag relativt få skillnader i de tre urvalsgrupperna utifrån dessa dimensioner. I de fall vi ser tydliga mönster redovisas det i rapporten. Även i detta fall gäller att det kan finnas faktiska skillnader mellan organisationer, men att vårt material är för litet för att kunna säkerställa detta statistiskt.

KAPITEL 2

Ideella föreningar 2012 och 2014

Vi inleder med att ge en övergripande bild av de ideella föreningarna utifrån medlemskap, vilken nivå de verkar på och verksamhetsinriktning. Därefter ger vi en närmare beskrivning av de ideella föreningarnas syn på sina villkor 2012 och 2014. Det primära syftet med uppgifterna om medlemskap och verksamhetsnivå är att använda dem för att göra utvecklade analyser. Dessa bör alltså inte ses som en fullständig beskrivning av föreningarnas sammansättning då de ofta kan vara uppskattningar. Medlemsstatistik och annan verksamhetsstatistik är säkrare källor för den typen av beskrivningar.

Medlemskap och organisering

Tre fjärdedelar av de ideella föreningarna uppgav 2014 att de hade enskilda individer som medlemmar. Övriga föreningar var antingen endast paraplyorganisationer eller hade både enskilda individer och andra organisationer som medlemmar (tabell 2.1).

Den största andelen ideella föreningar organiserade 2014 färre än 500 individer. En av tio hade mellan 501 och 1 000 medlemmar och ännu ovanligare var det att ha mellan 1 001 och 5 000 respektive fler än 5 000 medlemmar (tabell 2.2). Denna bild skiljer sig från mätningen 2012 då andelen som uppgav sig ha mellan 101 och 500 medlemmar var något större.

När vi ser till det genomsnittliga antalet medlemmar syns tydliga skillnader mellan mätningarna 2012 och 2014 trots att det inte är troligt att en sådan stor generell förändring av medlemsantalen skulle ha skett i landets ideella föreningar. Medianen kan därför vara ett mer rättvisande mått som visar att det var vanligast med föreningar i storleksordningen 150 till 200 medlemmar de båda åren.

Vi har ställt frågan om *vilken beskrivning som bäst stämmer in på organisationen utifrån var dess medlemmar är bosatta*. Allra vanligast var att den ideella föreningen fanns på den lokala nivån, 61 procent svarade så 2014 (tabell 2.3). Detta skiljer sig från situationen 2012 då 68 procent uppgav detta.

Tabell 2.1 Typ av medlemskap bland ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent

	Ideella föreningar 2012	Ideella föreningar 2014
Enskilda individer	79	75
Organisationer	10	12
Både enskilda individer och organisationer	11	13
N	542	495

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2014* och *Ungdomsstyrelsens enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2012**.

Tabell 2.2 Antal medlemmar bland ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent

	Ideella föreningar 2012	Ideella föreningar 2014
1–100	38	38
101–500	43	37
501–1 000	9	10
1 001–5 000	7	8
Fler än 5 000	3	6
N	459	424
Genomsnitt (antal medlemmar)	954	2 050
Median (antal medlemmar)	156	180

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012.

Tabell 2.3 Andel ideella föreningar med främst internationell, nationell, regional eller lokal prägel utifrån medlemmarnas geografiska spridning, 2012 och 2014. Procent

	Ideella föreningar 2012	Ideella föreningar 2014
Internationell	–	1
Nationell	13	19
Regional	18	19
Lokal	68	61
N	543	495

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012.
Kommentar: Observera att tabellen baserar sig på frågan om vilken beskrivning som bäst stämmer in på den organisation enkätbesvararen representerar utifrån var medlemmarna är bosatta (se bilaga).

Övriga föreningar fördelade sig under 2014 jämt mellan att organisera medlemmar på regional respektive nationell nivå. Två år tidigare var andelen föreningar på nationell nivå något lägre. I 2014 års mätning infogades ett alternativ om internationell nivå, vilket dock enbart 1 procent uppgav.

Tre fjärdedelar av de lokala föreningarna var medlemmar i någon regional eller nationell organisation (tabell 2.4). En något större andel bland föreningarna på regional nivå var samtidigt organiserade på en högre nivå.⁶

Tabell 2.4 Andel ideella föreningar med främst lokal respektive regional spridning som tillhör en större regional eller rikstäckande organisation, 2012 och 2014. Procent

Tillhör en större regional eller rikstäckande organisation	2012		2014	
	Lokala	Regionala	Lokala	Regionala
Ja	74	75	72	77
Nej	26	25	28	23
N	372	98	298	96

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012.

Föreningar med många syften

Ideella föreningar kan ha en mängd olika inriktningar och syften med sin verksamhet. För att fånga den logik som utmärker verksamheten, och som kanske en gång fått föreningen att bildas, bad vi dem att förhålla sig till ett antal påståenden om verksamhetens grundläggande syften. Här får vi komma ihåg att det i 2014 års undersökning rörde sig om alla typer av ideella föreningar, förutom sådana med religiös inriktning. Däremot utgjorde sådana organisationer 10 procent i mätningen 2012. Att urvalet exkluderat ideella föreningar med verksamhetsinriktning trossamfund återspeglas i att en lägre andel organisationer svarade att de verkar för att underlätta eller möjliggöra utövandet av religion eller livsåskådning.

I 2014 års mätning har vi lagt till ett antal nya syften och tagit bort ett par tidigare som visade sig fungera mindre väl. Detta skulle även i viss mån kunna påverka hur organisationerna svarat på de övriga alternativen jämfört med i den förra mätningen.

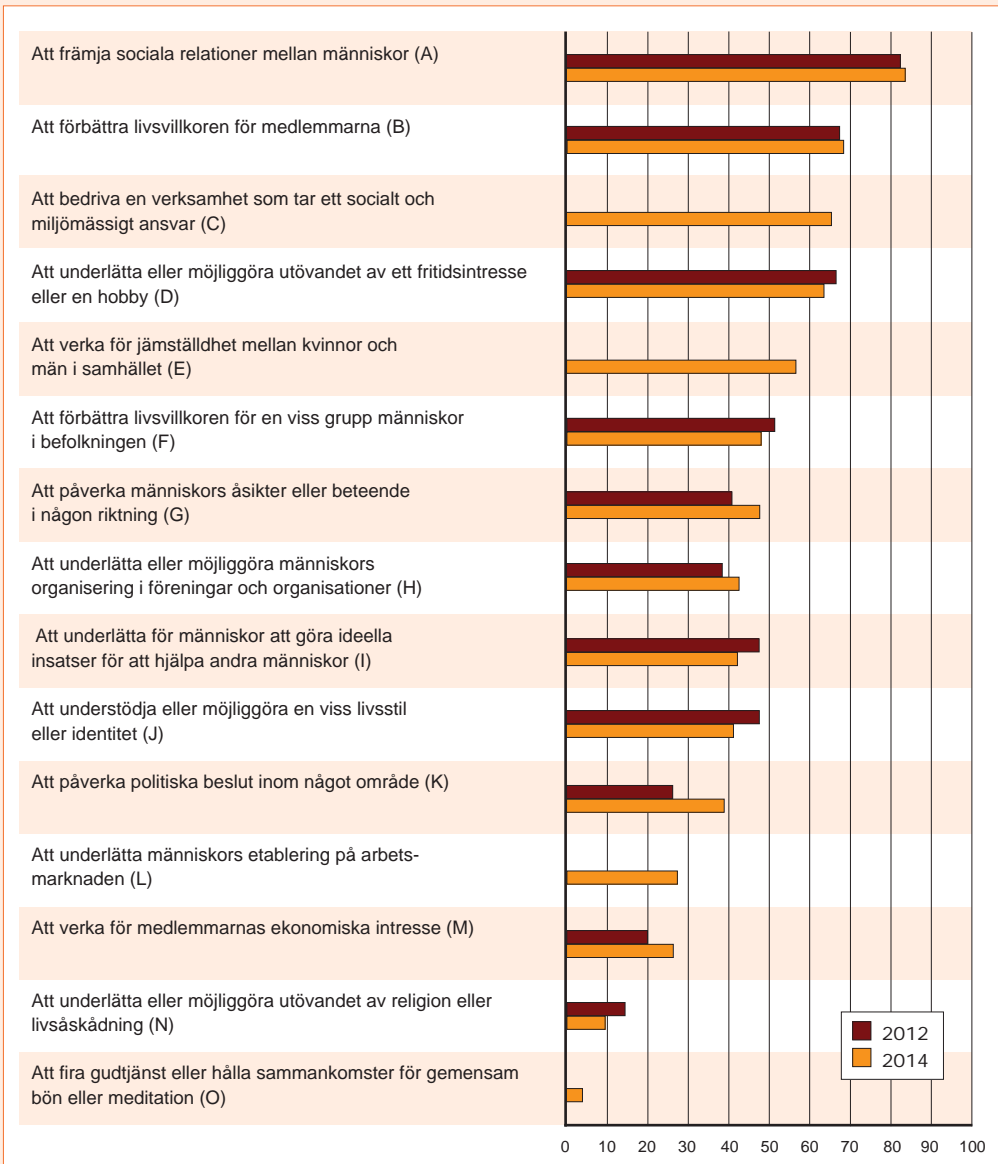
Vi ser att ideella organisationer ofta har en rad olika syften. En mycket stor andel föreningar (84 procent) uppgav att det syfte som karakteriserade deras verksamhet 2014 var att främja sociala

relationer mellan människor (figur 2.1). Därefter verkade en stor andel föreningar för att förbättra livsvillkoren för sina medlemmar och att bedriva verksamhet som tar ett socialt och miljömässigt ansvar (68 respektive 66 procent).

Även fritextsvaren indikerar att sociala syften i bemärkelsen att hjälpa andra människor är mycket viktiga för många ideella föreningar. Typiska svar var *”att ge glädje och självförtroende”, ”att ge människor framtidshopp, trygghet, livsglädje och självkänsla”,* och *”att ge ungdomar en meningsfull fritid, med glädje och kamratskap”.*

Förhållandevis få föreningar, runt en fjärdedel, ägnade sig åt att verka för medlemmarnas ekonomiska intresse. Detta är ett förväntat utfall med tanke på organisationsformen ideell förening, till skillnad från exempelvis ekonomisk förening. Andelen som verkar för medlemmarnas ekonomiska intresse var något högre 2014 än 2012.

Jämfört med 2012 svarade en något större andel, 48 procent mot 41 procent, att deras organisation *har som syfte att påverka människors åsikter eller beteende i någon riktning.* På ett liknande sätt svarade 39 procent jämfört med tidigare 26 procent att deras organisation *syftar till att påverka politiska beslut inom något område.*

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor's enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2014* och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2012*.

Figur 2.1 Andel ideella föreningar som uppger att följande påståenden stämmer ganska eller mycket bra som beskrivning av organisationens syfte, 2012 och 2014. Procent.

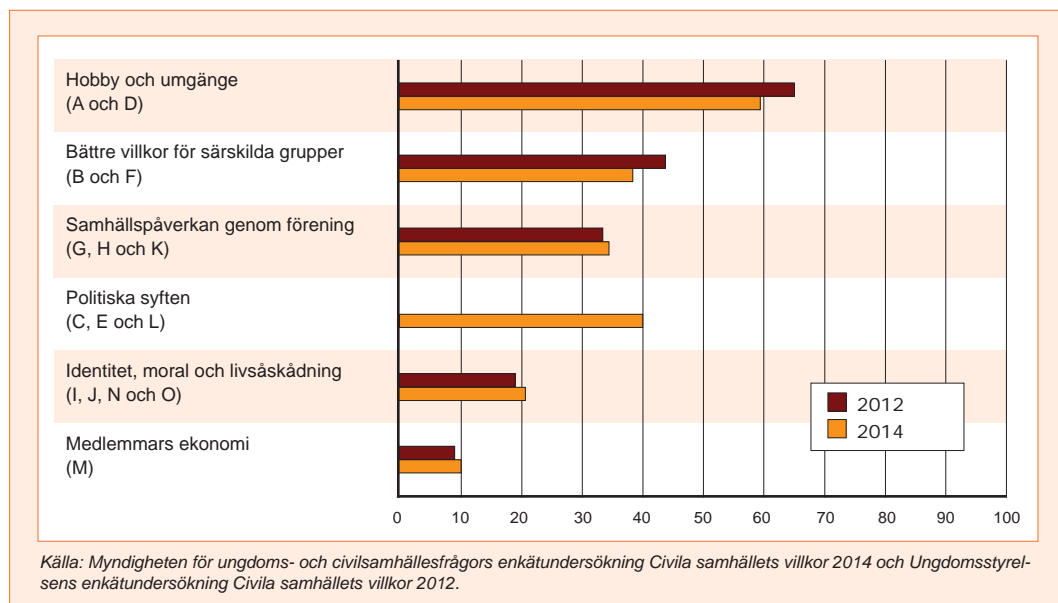
Vi kan alltså skönja en viss förskjutning mot en starkare betoning av de ideella organisationernas röstfunktion, även om den sett till helheten inte tycks ha skett på bekostnad av deras utförar- eller servicefunktion.

I 2014 års mätning ser vi också att över en fjärdedel av föreningarna arbetar för att *underlätta människors etablering på arbetsmarknaden*.

Eftersom det kan vara svårt att överblicka alla syften har vi med hjälp av faktoranalys reducerat syftena till något färre kategorier.⁷ Förenklat innebär det att vi statistiskt har undersökt vilka underliggande syften det kan finnas utifrån de påståenden vi bett organisationerna att svara på. I likhet med analysen från 2012 ska föreningen ha uppgett att den aktuella formuleringen *stämmer*

mycket bra om vad som är ett viktigt syfte för att tillhöra en viss kategori. I figurerna 2.1 och 2.2 framgår vilka påståenden som ingår i respektive kategori inom parentes. Med det kan vi i den fortsatta analysen lättare se om föreningarnas inriktning har någon betydelse för deras villkor.

Den kategori som flest av de ideella föreningarna i 2014 års undersökning passar in i kallar vi *Hobby och umgänge* (närmare 60 procent). Därefter kommer kategorin *Bättre livsvillkor för särskilda grupper* (38 procent). Minst vanligt var det att en förening hade något intresse för medlemmarnas ekonomi, vilket enbart stämde in på var tionde förening. Mönstret är samstämmigt med 2012 års mätning.

Figur 2.2 Andel ideella föreningar utifrån övergripande syften, 2012 och 2014. Procent.

Ekonomiska förutsättningar, självständighet och oberoende

I detta avsnitt analyserar vi de ekonomiska villkoren tillsammans med självständigheten och oberoendet gentemot den offentliga sfären.

Medlemsavgifter största inkomstkällan

De ideella föreningarnas tre största inkomstkällor 2014 var medlemsavgifter, bidrag för verksamhet från offentliga aktörer på statlig, regional eller lokal nivå samt försäljning av varor och tjänster (figur 2.3).

Svarsalternativen har utvecklats något sedan 2012, vilket försvårar en jämförelse över tid. Även 2012 var dock offentliga bidrag och medlemsavgifter de vanligaste inkomstkällorna (Ungdomsstyrelsen 2013). I övrigt kan noteras en variationsrikedom bland inkomstkällorna.

Även om medlemsavgifter för många föreningar var den största enskilda inkomstkällan var det mycket vanligt att olika typer av offentliga medel använts för att finansiera verksamheten. Vanliga finansieringskällor var olika former av verksamhetsbidrag från kommunen, staten, regionen eller landstinget. Men även andra typer av offentliga bidrag och ersättningar för tjänster som utförs på uppdrag åt den offentliga sektorn nämndes bland de viktigaste inkomstkällorna (figur 2.3).

Bland inkomstkällorna som angavs i fritext var det vanligast med inkomster från arrangemang som konserter, danstillställningar och auktioner samt ersättningar från gager eller entréavgifter. Några uppgav också inkomster från konferensanläggningar, utbildningar och olika former av varuförsäljning eller tävlingar, lotterier och bingo. Bland svaren fanns också exempel på

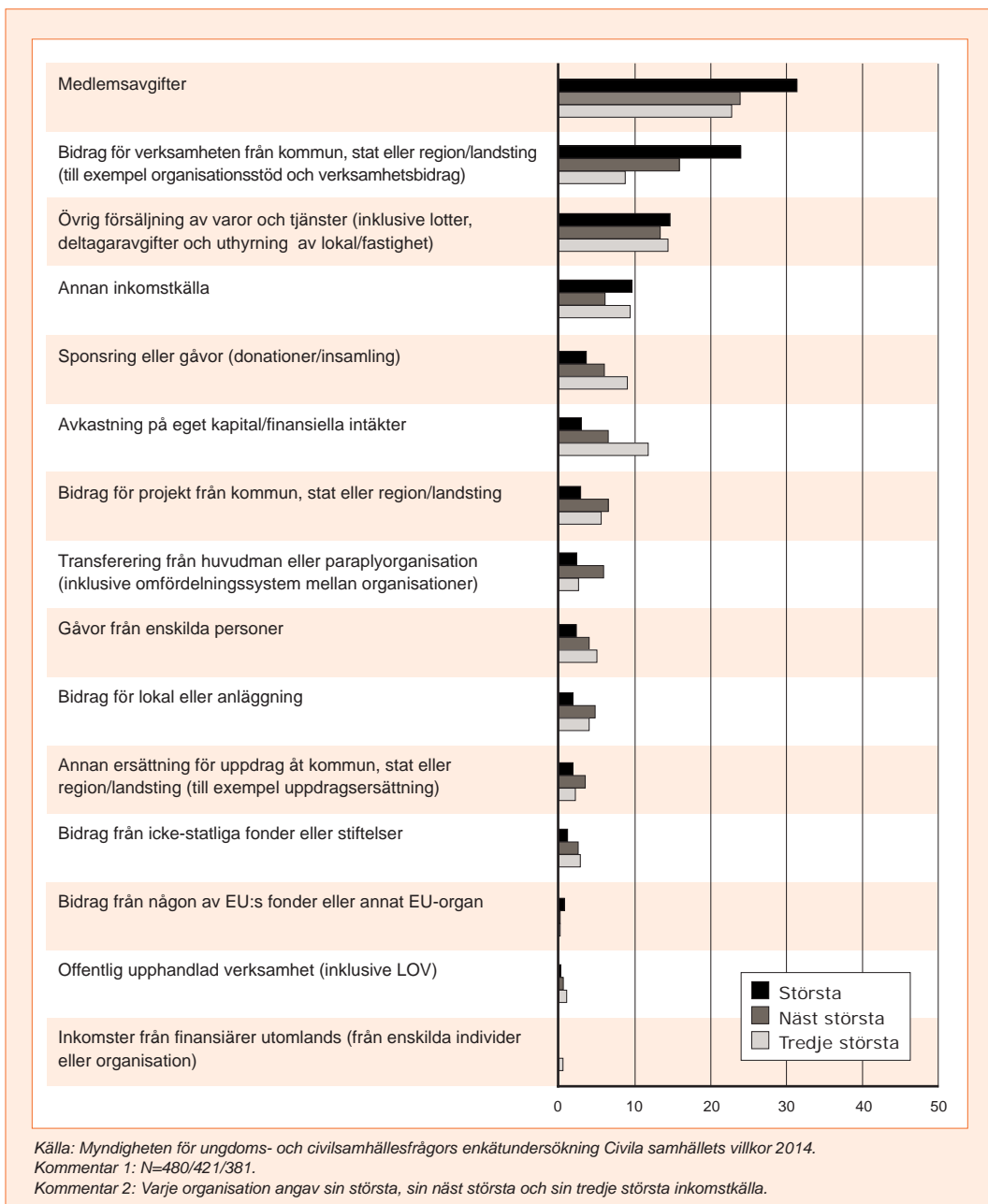
bidrag, stipendier, offentligt subventionerade anställningar, uthyrning av lokaler, partistöd, skolpeng och kommunal förlustgaranti. I flera fall hade textsvaren kunnat sorteras in under de fasta svarsalternativen.

Några föreningar gjorde också förtydliganden kring sina inkomstkällor i slutet av enkäten, bland annat nämndes bidrag från offentliga aktörer på olika nivåer och exempel på hur ersättning för praktikanter från jobb- och utvecklingsgarantin inom arbetsmarknadspolitiken har varit en betydelsefull ekonomisk förstärkning, vid sidan av de värden detta hade gett praktikanterna. Någon efterlyste tydligare stöd från kommunen till de föreningar som ligger i kommunernas periferi och därmed i vissa avseenden har sämre förutsättningar än de mer centralt belägna föreningarna.

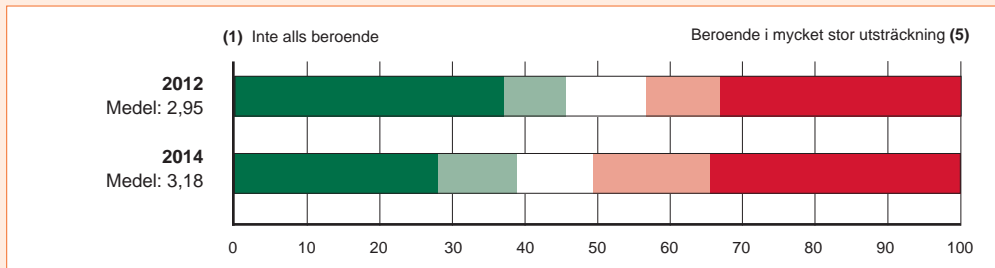
Vidare konstaterade en förening att de var helt beroende av bidrag från stat och kommun, en annan att deras finansiering huvudsakligen skedde genom uppdrag från en statlig aktör. I det fallet skulle uppdraget, och därmed finansieringen, upphöra vid årsskiftet. Detta leder till frågan för nästa avsnitt.

Något vanligare att vara beroende av offentliga medel

Vi ser en stor variation i vilken utsträckning ideella föreningar upplevde sig vara beroende av offentliga medel för att kunna bedriva sin kärnverksamhet (indikator 1). 51 procent uppgav att de i ganska eller mycket stor utsträckning var beroende av offentliga medel i det avseendet 2014. Motsvarande uppgift för 2012 var knappt 44 procent. En grupp uppgav att de inte alls var beroende, men denna andel minskade från 37 till 28 procent mellan undersökningarna.

Figur 2.3 Inkomstkällor för ideella föreningar 2014. Procent.

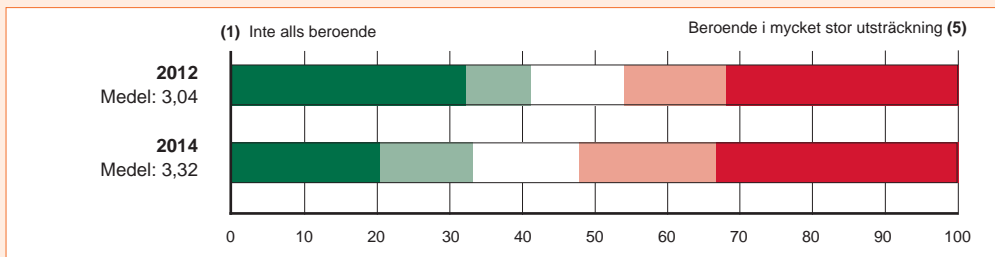
Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2014* och *Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012*.

Indikator 1. Beroende av offentliga medel för att kunna bedriva sin kärnverksamhet. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent.

Vi ser liknande mönster för att vara beroende av offentliga medel för att utveckla sin verksamhet (indikator 2). En något större andel ideella föreningar upplevde sig vara beroende av offentliga medel för sin verksamhetsutveckling 2014 jämfört med hur det såg ut 2012. Andelen som uppgav ett ganska eller mycket stort beroende ökade från 46 till 52 procent. De som i ganska liten utsträckning eller inte alls upplevde beroende minskade från 41 till 33 procent. Medelvärdet har också förändrats.

Verksamhet på uppdrag av offentliga aktörer

Svaren på en annan fråga tyder också på att det bland ideella föreningar har blivit något vanligare att bedriva åtminstone någon del av verksamheten på uppdrag av en offentlig aktör. Andelen som uppgav det ökade från en fjärdedel (26 procent) till en tredjedel (33 procent) mellan 2012 och 2014 (tabell 2.5). Bland de ideella föreningarna var det också vanligare att ha uppdrag från den kommunala nivån jämfört med från regional och statlig nivå, vilket gäller båda undersökningsåren.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2014* och *Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012*.

Indikator 2. Beroende av offentliga medel för att kunna utveckla verksamheten på det sätt de önskat. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent.

Tabell 2.5 Om verksamhet bedrivs på uppdrag av offentliga aktörer på statlig, regional och kommunal nivå. Ideella föreningar 2012 och 2014. Procent

Uppdragsgivare	2012			2014		
	Ingen del alls	Någon del	N	Ingen del alls	Någon del	N
Statlig nivå – som till exempel nationella myndigheter	87	13	531	83	17	483
Regional nivå – som till exempel regioner, landsting och kommunförbund	88	12	529	86	14	473
Kommunal nivå – som till exempel kommunal förvaltning eller nämnd	79	21	530	74	26	483
Uppdrag på minst en av nivåerna	74	26	540	67	33	493

*Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012.
Kommentar: Svartalternativen var ingen del alls, en mindre del, ungefär hälften, en övervägande del samt hela verksamheten.*

Andelen som uppgav att de *inte bedriver någon del av verksamheten på uppdrag av staten* minskade från 87 till 83 procent (tabell 2.5). Dock ser vi att andelen som uppgav det enskilda alternativet att *en mindre del av verksamheten bedrivs på statligt uppdrag* ökade från 6 till 10 procent (de enskilda svarsalternativen redovisas inte i tabel-

len). Det var relativt få ideella föreningar som uppgav att *en större del av verksamheten bedrivs på uppdrag av offentliga aktörer* (tabell 2.6). En något större andel uppgav att *en övervägande del eller hela verksamheten bedrivs på uppdrag av kommuner 2014* jämfört med 2012 (9 procent jämfört med 4 procent).

Tabell 2.6 Del av verksamheten som bedrivs på uppdrag av offentliga aktörer på statlig, regional och kommunal nivå. Ideella föreningar 2012 och 2014. Procent

Uppdragsgivare	2012				2014			
	Ingen del alls/ en mindre del	Ungefär hälften	En övervägande del/hela	N	Ingen del alls/ en mindre del	Ungefär hälften	En övervägande del/hela	N
Statlig nivå – som till exempel nationella myndigheter	93	2	5	531	93	2	5	483
Regional nivå – som till exempel regioner, landsting och kommunförbund	95	3	2	529	96	1	3	473
Kommunal nivå – som till exempel kommunal förvaltning eller nämnd	91	5	4	530	89	2	9	483

*Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012.
Kommentar: Svartalternativen var ingen del alls, en mindre del, ungefär hälften, en övervägande del samt hela verksamheten.*

Få upplever att offentliga uppdrag begränsar självständigheten

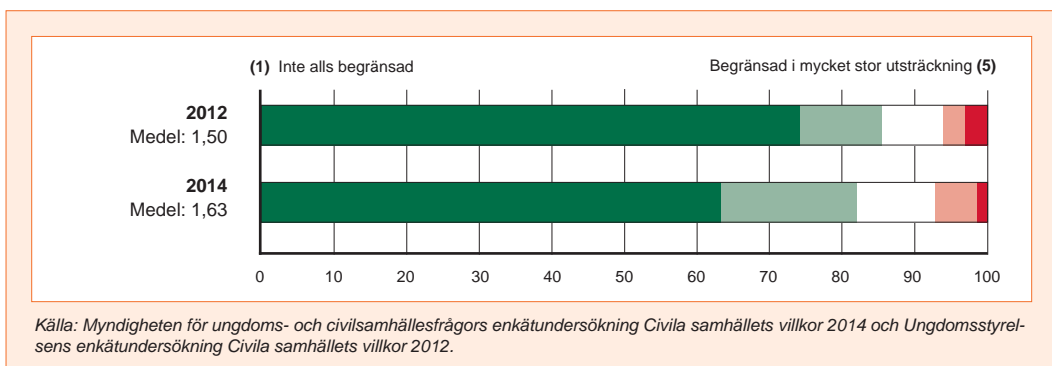
När vi i stället frågar de ideella föreningar som har utfört uppdrag från någon offentlig aktör under det senaste året (på statlig, regional eller kommunal nivå) om de *upplever att samarbetet har begränsat självständigheten och oberoendet* var det relativt få som uppgav att det har varit begränsande i någon större omfattning (indikator 3). Vi ser tecken som möjligen pekar på en mindre försämring i detta avseende. Andelen som ansåg att *självständigheten och oberoendet inte alls begränsas* sjönk från 74 till 63 procent, medan andelen som svarade att en sådan begränsning enbart har skett i ganska liten utsträckning ökade från 11 till 19 procent mellan 2012 och 2014.

Skilda ekonomiska förutsättningar mellan föreningar

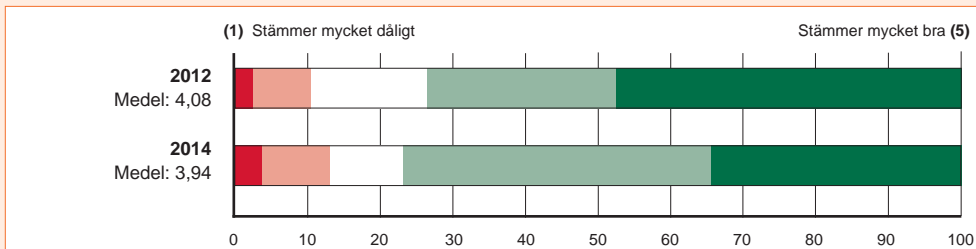
Koncentrerar vi oss enbart på ekonomiska förutsättningar, oavsett inkomstkälla, ser vi att en majoritet, drygt tre fjärdedelar, av de ideella föreningarna ansåg sig haft goda eller åtminstone tillräckligt bra villkor för att *genomföra sin kärnverksamhet* på samma sätt som 2012 (indikator 4). En förändring är dock att en något mindre andel uppgav att det *stämmer mycket bra* till förmån för de som svarade att detta påstående enbart *stämmer ganska bra* in på deras situation.

Bland fritextsvaren ser vi att svårigheter att få ihop ekonomin för att bedriva kärnverksamhet kan handla om att föreningarna upplever hyrorna för verksamhetslokaler som för höga eller att det läggs en stor administrativ, och därmed kostnads- mässig, börda på dem för att exempelvis ansöka om medel eller genom att tvingas registrera medlemmar för att få ekonomiskt stöd.

Jämfört med att bedriva sin kärnverksamhet uppgav en något större andel ideella föreningar 2014 att de inte hade haft ekonomiska förutsättningar att *utveckla sin verksamhet* under det senaste året. Drygt hälften uppgav att de hade

Indikator 3. Begränsning av självständighet och oberoende på grund av att delar av verksamheten bedrivits på offentligt uppdrag under det senaste året. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2014* och *Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012*.

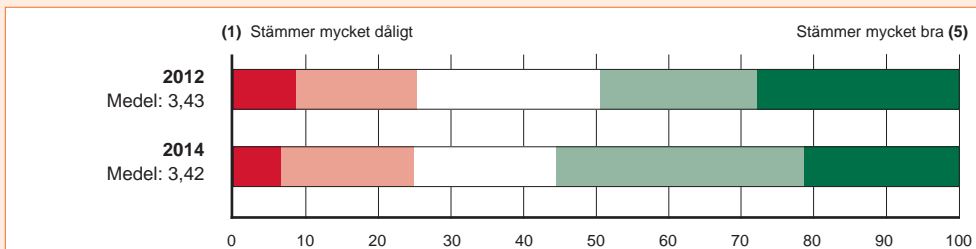
Kommentar: Svarsalternativen har justerats sedan 2012 års enkät då de löpte från "instämmer inte alls" (1) till "instämmer helt" (5), vilket bör vägas in i tolkningen av resultaten

Indikator 4. Har under det senaste året haft ekonomiska förutsättningar att genomföra sin kärnverksamhet. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent.

haft sådana ekonomiska förutsättningar under 2014 (indikator 5), medan drygt tre fjärdedelar uppgav förutsättningar att *bedriva kärnverksamhet*. Om vi i stället jämför med 2012 så var det 2014 en något mindre andel ideella föreningar som i hög grad instämde i påståendet att de hade haft ekonomiska förutsättningar för att utveckla sin organisations verksamhet. Andelarna som

inte instämmer i påståendet var ungefär lika stora 2012 och 2014.

Konkret kan problem till exempel handla om att organisationer saknar lokaler för att utveckla sin organisation och verksamhet. I ett annat fritextsvar menar någon att det faktum att medlemsavgiften inte är avdragsgill bidrar till att flera potentiella medlemmar avstår från att gå med.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2014* och *Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012*.

Kommentar: Svarsalternativen har justerats sedan 2012 års enkät då de löpte från "instämmer inte alls" (1) till "instämmer helt" (5), vilket bör vägas in i tolkningen av resultaten.

Indikator 5. Har under det senaste året haft ekonomiska förutsättningar att utveckla verksamheten på det sätt de önskat. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent.

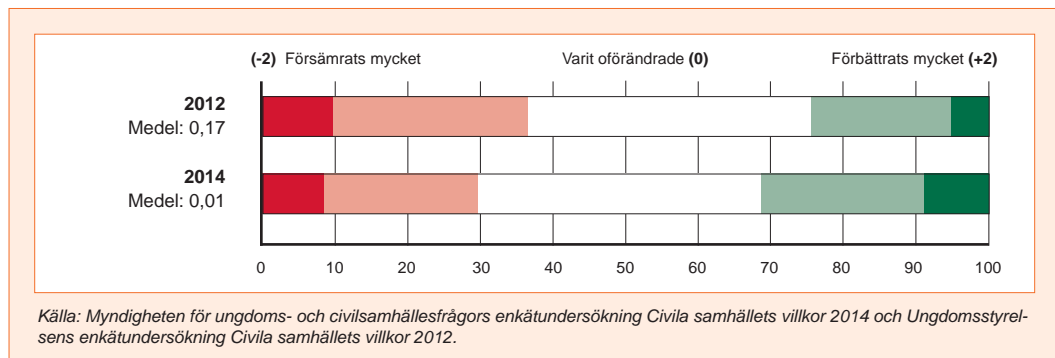
Enbart två av de bakgrundsvariabler vi har tillgång till samvarierar med svaren om föreningarnas ekonomiska förutsättningar att bedriva kärnverksamhet respektive utveckla sin verksamhet. När det gäller att bedriva kärnverksamhet upplevde de organisationer som enbart har upp till 100 medlemmar i något mindre utsträckning att de haft sådana förutsättningar jämfört med riktigt stora organisationer med fler än 500 medlemmar (se tabell B2.1 i bilaga 2). En större andel bland de organisationer som saknar anställda uppgav att de hade haft ekonomiska förutsättningar att kunna utveckla eller förbättra verksamheten jämfört med de organisationer som har anställda.

Nästa fråga rör eventuella förändringar i de ekonomiska förutsättningarna som de ideella föreningarna kan ha upplevt under de senaste tre åren för att bedriva sin verksamhet. Både 2012 och 2014 var det många organisationer som inte tyckte att de hade upplevt någon större förändring, knappt 40 procent båda åren (indikator 6).

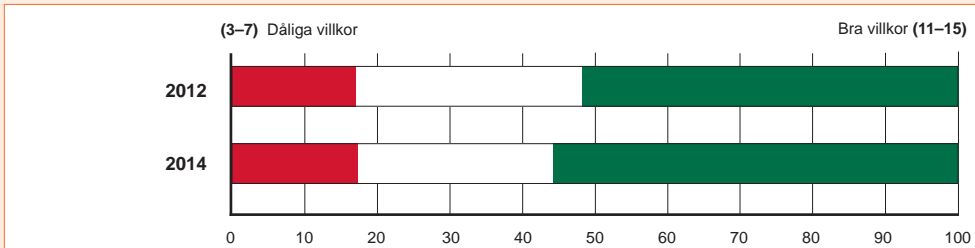
En något större andel ansåg dock att den ekonomiska situation snarare hade förbättrats än försämrats 2014 jämfört med mätningen 2012.

Det går bara att spekulera i huruvida exempelvis allmänna konjunktursvängningar eller mer specifika förändringar som införandet av skattereduktion för gåvor till vissa typer av organisationer kan ha någon betydelse för detta utfall. Eftersom mellan 70 och 80 organisationer är godkända av Skatteverket (2015) för skattereduktion bedömer vi det som osannolikt att det sistnämnda kan vara en av huvudanledningarna för resultaten i just vår undersökning.

Ett sätt att få bättre överblick över hur de ideella föreningarna ser på sina ekonomiska förutsättningar är att slå samman flera frågor. Här har vi lagt samman tre frågor, nämligen frågan om ekonomiska villkors betydelse för att bedriva kärnverksamhet, den om att utveckla verksamheten och den om synen på förändringar. Vi ser att majoriteten av de ideella föreningarna 2014 såg positivt på sina ekonomiska villkor (indikator 7). Det tycks inte heller ha skett någon förändring sedan 2012.

Indikator 6. Förändringar under de tre senaste åren i de ekonomiska förutsättningarna att bedriva verksamhet. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012.

Kommentar: Indikator 7 är en sammanvägd bild av indikator 4-6.

Indikator 7. Sammanvägd bild av ekonomiska förutsättningar. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent.

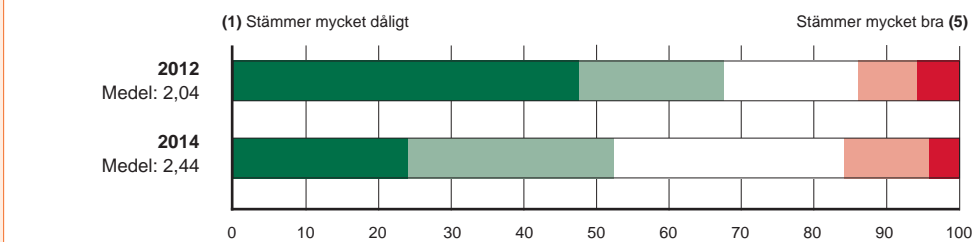
Lagar och regler

Utöver ekonomiska förutsättningar kan lagar och regler påverka organisationernas handlingsutrymme. Även här skiljer vi mellan villkor för kärnverksamhet respektive för att utveckla verksamheten.

Indikator 8 visar att andelen ideella föreningar som *upplever lagar och regler som oproblematiska* när det gäller att bedriva sin kärnverksam-

het minskade mellan 2012 och 2014. Andelen sjönk från 68 procent till 52 procent samtidigt som den andel organisationer som vare sig ser förbättringar eller försämringar bland lagar och regler ökade.

Bland fritextsvaren framkommer att den administrativa bördan från kommunens sida för att följa lagar och regler kan upplevas som betungande. En annan kommentar rör det tidigare

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012.

Kommentar: Svartaltemativen har justerats sedan 2012 års enkät då de löpte från "instämmer inte alls" (1) till "instämmer helt" (5), vilket bör vägas in i tolkningen av resultaten.

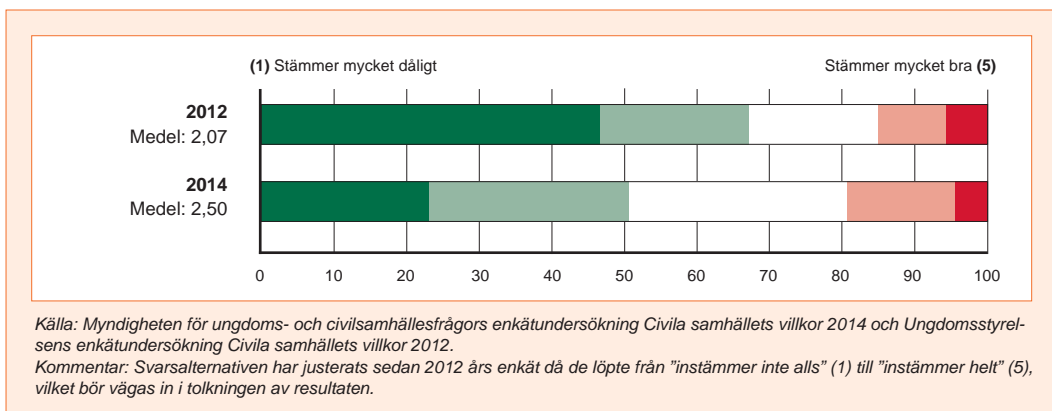
Indikator 8. Det finns lagar och regler som gör det svårare att bedriva kärnverksamhet. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent.

aktuella hotet om att införa mervärdesskatt för secondhandverksamheter som bedrivs av ideella organisationer. Detta skulle för den kommenterande föreningen innebära att de skulle behöva minska verksamheten kraftigt.

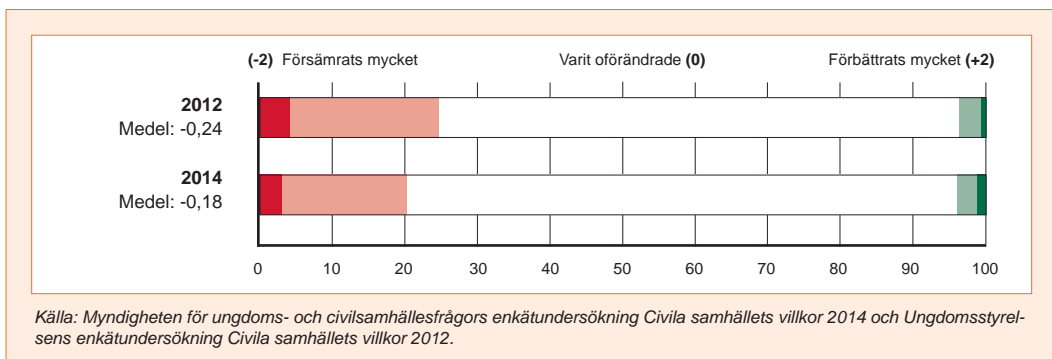
När frågan i stället gäller *lagar och regler som påverkar möjligheten att utveckla verksamheten* framträder en närmast identisk bild som för kärnverksamhet. Medan två tredjedelar upplevde att lagar och regler inte försvårade deras

möjligheter att utveckla verksamheten på önskat sätt 2012 var det enbart hälften som svarade så 2014 (indikator 9). Andelen föreningar som menar att *lagar och regler varken gör det lättare eller svårare att utveckla sin verksamhet* ökade från 18 till 30 procent under dessa två år.

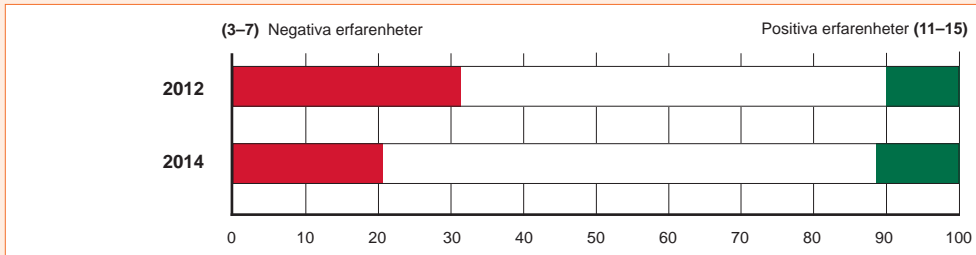
Ytterligare en fråga handlade om *hur föreningarna har upplevt eventuella förändringar i lagar och regler som direkt berör deras verksamhet*.

Indikator 9. Det finns lagar och regler som gör det svårare att utveckla verksamheten på det sätt de önskar. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent.

Indikator 10. Förändringar under de tre senaste åren av lagar och regler som påverkar förutsättningarna att bedriva verksamhet. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012.

Kommentar: Indikator 11 är en sammanvägd bild av indikator 8–10.

Indikator 11. Sammanvägd bild av erfarenheter av lagar och regler. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent.

Här uppgav de allra flesta ideella föreningarna att sådana bestämmelser hade varit oförändrade de senaste tre åren (indikator 10).

Svarsmönstret är detsamma som 2012 och svaren skiljer sig inte mellan föreningarna utifrån de olika bakgrundsfaktorer som vi har analyserat. Men även om föreningarna ännu inte har sett sådana förändringar uttrycks det i några fall farhågor om eventuella försämringar:

”En ideell idrottsförening jämförs med firma. Detta innebär högre kostnader. Skulle moms krävas kan man lägga ner föreningar. Föräldrar kämpar för att få in pengar till sina lag. Skulle detta beskattas blir det ingen som ställer upp. Dåligt redan nu.”

Ser vi i stället till hur de sammanslagna frågorna om lagar och regler fördelar sig kan vi konstatera att det stora flertalet ger neutrala svar, men också att en signifikant mindre andel svarade att *lagar och regler är problematiska för dem* vid mätningen 2014 än 2012 (indikator 11).⁸

Dialog

Kontakter och relationer mellan det civila samhället och offentliga aktörer är en central del av politiken för det civila samhället. Vi har undersökt flera dimensioner av detta. Genom enkäten fick organisationerna också beskriva sina erfarenheter i text. För att komplettera den statistiska redovisningen lyfter vi fram några sådana citat för att ge exempel på hur ideella föreningar ser på dialogen och dess förutsättningar.

Vanligast med kontakter på kommunal nivå

Bland de organisationer som besvarade enkäten var det både 2012 och 2014 särskilt vanligt att ha haft kontakt med offentliga aktörer på kommunal nivå (indikator 12). Vi har lagt till ett svarsalternativ om kontakter med det offentliga mellan 2012 och 2014. Detta försvårar en rättvisande jämförelse av andel som har haft någon typ av kontakter under året. Om vi ändå jämför resultaten ser vi ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan åren i att ha haft någon form av kontakt med offentliga aktörer, eller på de tre politiska nivåerna.

	Kommunal nivå	Regional nivå	Statlig nivå	Offentligt (totalt)
2012	58	25	19	65
2014	61	29	23	69

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012.

Indikator 12. Andel ideella föreningar som under det senaste året haft kontakt med offentliga aktörer på kommunal, regional och statlig nivå, 2012 och 2014. Procent.

Bland ideella föreningar hade 69 procent någon kontakt 2014. Det var vanligare att ha kontakt med offentliga aktörer på kommunal nivå jämfört med på regional och statlig nivå (61 procent jämfört med 29 respektive 23 procent 2014).

Bland *ideella föreningar med lokal prägel*⁹ var det också vanligare att ha haft dialog med offentliga aktörer på kommunal nivå (61 procent), jämfört med att ha haft kontakter på regional och statlig nivå (18 respektive 12 procent). *Föreningar med regional prägel* hade i stället framför allt haft dialog på kommunal och regional nivå (64 respektive 49 procent) jämfört med på statlig nivå (25 procent). För *ideella föreningar med nationell prägel* ser vi inga statistiskt säkerställda skillnader när det gäller att ha dialog på de tre offentliga nivåerna.

Vi ser även skillnader mellan de ideella föreningarna när det gäller att *ha kontakt på den statliga offentliga nivån*. Det var vanligast bland de med nationell prägel att ha dialog på statlig nivå, 55 procent. Bland föreningar med regional prägel var motsvarande nivå 25 procent och för föreningar med lokal prägel låg nivån på 12 procent. En andra skillnad vi ser här är att föreningar med lokal prägel i lägre grad än regionala och nationella föreningar hade kontakt på den regio-

nala offentliga nivån (18 procent jämfört med 49 respektive 41 procent). Även i 2012 års undersökning fanns liknande mönster (Ungdomsstyrelsen 2013). Vi ser mycket få skillnader inom de tre urvalsgrupperna vi har studerat utifrån våra andra bakgrundsfaktorer (se tabell B3.3 i bilaga 2).

”Under de 5 år som verksamheten funnits har allt samarbete med kommunen växt från ingenting till ett ganska stort samarbete när det gäller våra medarbetare och även kunder.”

”[Föreningen] samarbetar med X kommun och flera andra föreningar för att öka attraktiviteten för området där vi har vår bas. Gäller såväl för lokalbefolkningen som turism/besökare.”

”Som lokal fastighetsägarorganisation med lokal anknytning sker samarbetet för att öka medlemmarnas värde på fastigheterna. God förvaltning, höjd attraktivitet i området och samarbete med kommun och polis. Ledord: tryggt och säkert, rent och snyggt.”

”I samarbete med landstinget-regionen möts vi av i stort tillfredsställande respons. Det är som i alla sammanhang beroende av personkemi. Kontakter med länsstyrelsen blir av delvis naturliga skäl mer byråkratiska.”

Olika typer av kontakter

Ser vi till olika former av kontakter 2014 är det för samtliga former statistiskt säkerställt att det var vanligare med kontakter på kommunal nivå jämfört med på regional och statlig nivå, med undantag för att vara remissinstans (tabell 2.7). På regional och kommunal nivå var den vanligaste formen att ha deltagit i någon form av råd, samverkansorgan eller referensgrupp.

Tabell 2.7 Kontakt med offentliga aktörer på kommunal, regional och statlig nivå, ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent

Typ av kontakt	2012			2014		
	Kommun	Region, kommunförbund eller landsting	Regering eller statliga myndigheter	Kommun	Region, kommunförbund eller landsting	Regering eller statliga myndigheter
Deltagande i råd, samverkansorgan, referensgrupp eller liknande	26	14		27	12	
Tjänsteman eller politiker har tagit kontakt med oss för att rådgöra i någon fråga				26	10	10
Uppvakting (möte som er organisation har tagit initiativ till)	24	8	8	23	10	10
Samarbete i projekt	21	9	6	22	12	8
Medverkan i utredning eller kommunal ärendehantering (exempelvis samråd)	13			11		
Remissinstans	11	4	6	11	6	9
Medverkan i utredning eller regional ärendehantering (exempelvis samråd)		4			6	
Deltagande i regeringens råd, delegation eller referensgrupp			2			2
Deltagande i statlig myndighets råd, delegation eller referensgrupp			5			6
Medverkan i statlig utredning eller kommitté			2			4
Annan form	9	3	3	8	3	3
Totalt (någon form av kontakt inklusive annat)	58	25	19	61	29	23
Nej, ingen träff, konsultation eller samråd alls	42	75	81	39	71	77
N	540	531	528	492	490	484

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012.

Kommentar: Tonad platta innebär att svarsalternativet inte har varit möjligt att ange på den aktuella nivån.

”Inom vår organisation finns mycket kompetens och kunskap som kommunen här skulle tagit tillvara på! Det hade förenklats och blivit billigare vid utredningar m.m. Jag upplever inte att kommunala tjänstemän ser organisationer som resurser.”

”Att kunna samverka med beslutsfattare i vår kommun för att få dem att förstå att det skulle gynna deras arbete vid t.ex. verksamhetsförändringar som berör våra grupper. Att samverka är ett bra sätt att förstå varandra.”

På kommunal nivå var det även vanligt att tjänstemän tog kontakt med föreningen för att rådgöra i någon fråga, att organisationen själv hade tagit initiativ till möten och även till att samarbeta i projekt. På regional nivå framstod också dessa som mer vanliga former av kontakter jämfört med de övriga former vi har ställt frågor kring. På statlig nivå var också dessa kontaktformer vanliga om vi jämför med övriga kontaktformer, men där ligger att vara remissinstans också på en liknande nivå (mellan 8 och 10 procent).

Det finns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan 2012 och 2014, med undantag för att det verkar ha blivit något vanligare att ideella föreningar är remissinstans på regional nivå. Sammantaget ser vi alltså relativt stabila nivåer mellan åren.

De som besvarade enkäten fick även uppge andra typer av kontakter de har haft än de fasta alternativen. På kommunal nivå fanns flera exempel på kontakter kopplade till bidragsgivning, tillsyn och hyra samt till att boka lokaler. Flera uppgav att de hade varit med på informationsträffar eller haft samarbete eller förhandlingar

i någon särskild fråga. På regional nivå var det relativt få som uppgav andra former av kontakter. I några fall handlade det om träffar för föreningar och arrangörer, i andra fall om konferenser eller föreläsningar. På statlig nivå fanns exempel på kontakter kring bidrag och tillstånd. I några fall nämndes också möten med regeringsföreträdare. Ett par föreningar påpekade att deras riksförbund står för kontakterna på nationell nivå.

Allt fler lokala överenskommelser

På frågan om den egna organisationen har undertecknat någon överenskommelse med den offentliga sektorn uppgav en större andel ideella föreningar att de hade gjort det på lokal nivå 2014 jämfört med 2012 (11 jämfört med 7 procent, tabell 2.8). Detta kan både handla om att överenskommelserna har blivit vanligare och att kännedomen om dem har ökat.

Det framstår som mer sällsynt att ideella föreningar ingår i överenskommelser på den nationella och regionala nivån jämfört med på den lokala nivån. Omfattningen i detta avseende ser relativt lika ut mellan 2012 och 2014. Det är även värt att notera att relativt stora andelar (mellan 19 och 24 procent) uppgav att de inte visste om sådana överenskommelser hade tecknats på olika nivåer.

Som påpekades i förra undersökningen (Ungdomsstyrelsen 2013) är det möjligt att föreningarna tolkar in andra samverkansavtal och överenskommelser med offentliga aktörer än de typer av avtal som har vuxit fram på nationell nivå. Att undersöka omfattning och inriktning på olika typer av avtal på regional och lokal nivå kan vara ett område att fördjupa i framtida undersökningar.

”När det gäller ’överenskommelser’ så har vi varit på något möte under de senaste åren. Kändes för oss väldigt ’okonkret’ och luddigt. Dessutom var det möten på vardagen under dagtid. Hur ska den ideella sektorn ha möjlighet att delta på dessa träffar? Då ska man vara pensionär eller arbetslös. På den regionala nivån borde det finnas representanter för den ideella sektorn som får betalt för att kunna delta i samråd/utredningar, referensgrupper etc.”

Sveriges Kommuner och Landsting har också beskrivit en tillväxt av dialogprocesser och även lyft fram några lokala exempel i skriften *Dialoger och överenskommelser med civilsamhället* (2014). Utifrån en enkät till landets kommuner konstaterade de att 78 kommuner hade lokala

överenskommelser som styr- och ledningsverktyg 2013. Detta jämfört med ett 30-tal kommuner 2011. Undersökningen visade också att förekomsten av överenskommelser inte verkade vara beroende av politiskt styre. Dock hade mindre kommuner i något lägre grad överenskommelseprocesser jämfört med större kommuner. Även att ha fört någon form av dialogprocess ökade mellan 2011 och 2013.

I en uppföljning av den nationella överenskommelsen inom det sociala området beskrivs en del utmaningar och möjligheter i arbetet (Överenskommelsen 2014). Bland annat att den nationella överenskommelsen kan tjäna som inspiration, men att det också kan vara svårt att översätta processen till lokal nivå. Detta eftersom dialogerna där ofta speglar en större bredd av föreningslivet och som inte avgränsar sig till det sociala området.

Tabell 2.8 Andel organisationer som uppger att de har undertecknat en överenskommelse/ett samverkansavtal. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent

	Ideella föreningar 2012	Ideella föreningar 2014
Nationell nivå		
Ja, vi har undertecknat	2	2
Nej, vi har inte undertecknat	75	75
Osäker/vet inte	21	24
Regional nivå		
Ja, vi har undertecknat	2	3
Nej, vi har inte undertecknat	78	75
Osäker/vet inte	20	22
Kommunal nivå		
Ja, vi har undertecknat	7	11
Nej, vi har inte undertecknat	75	69
Osäker/vet inte	19	20
N	513/509/528	475/477/488
<p><i>Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesträgars enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012.</i></p> <p><i>Kommentar: Frågan som ställdes var: De senaste åren har samverkansavtal, så kallade Överenskommelser, mellan den ideella och offentliga sektorn undertecknats på nationell nivå samt i vissa regioner och kommuner. Har din organisation undertecknat en sådan överenskommelse och i så fall på vilken nivå?</i></p>		

Samarbetsklimatet bäst på kommunal nivå

En dimension av dialog handlar om att offentliga tjänstemän på olika nivåer *bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog med föreningarna*. Det var vanligare att de ideella föreningarna inte upplevde att tjänstemän på statlig och regional nivå bidrog till detta jämfört med tjänstemän på kommunal nivå (indikator 13–15). Denna tendens ser vi både 2012 och 2014.

”När vi träffar tjänstemän oberoende på var de kommer från ger de oss positiv feedback och säger att vår verksamhet verkligen behövs, men det vi behöver är konkret stöd och action och för oss blir det tomma ord utan värde.”

”Det skulle behövas mycket mer förståelse mellan kommun, region med flera när det gäller ideella föreningar. De behöver få veta den faktiska tidsåtgången av frivilligt arbete och att även om människor ställer upp gratis så kostar verksamheten mycket mer pengar att bedriva än vad olika beslutsfattare har insett i verkligheten.”

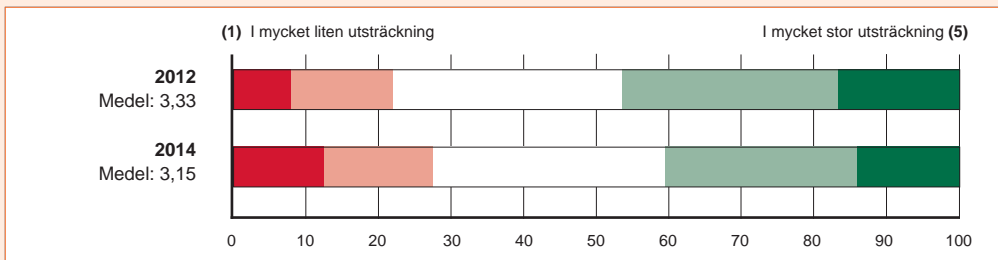
”Jag upplever att kontakten med vår kommun har försämrats. Beror mycket på att man har rationaliserat förvaltningar [...] Efter detta har vår förening fått sänkta kommunala bidrag med 60 procent.”

Andelen ideella föreningar som ansåg att *offentliga tjänstemän på kommunal nivå i ganska eller mycket stor utsträckning bidrar till ett öppet samarbetsklimat och ömsesidig dialog* var 41 procent jämfört med 25 respektive 30 procent på regional och statlig nivå 2014. Omvänt var det 27 procent av de ideella föreningarna som uppgav att *tjänstemän på lokal nivå bidrar till samarbete och dialog i mycket eller ganska liten utsträckning*, jämfört med 46 och 47 procent på regional och statlig nivå.

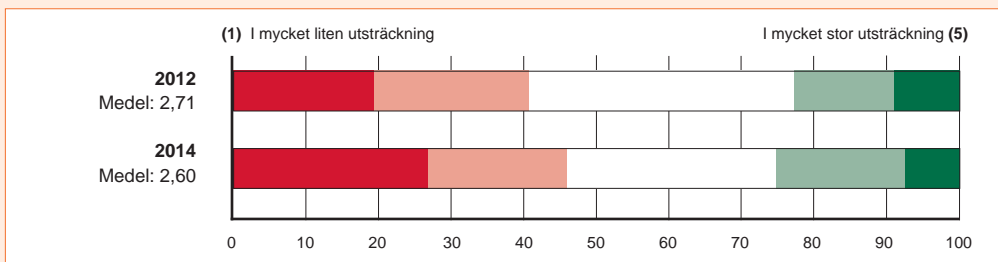
”Efter över 20 års dialog med aktuella myndigheter [...] får vi en känsla av myndighetsmissbruk av sin makt”

När vi jämför 2014 med 2012 är den enda statistiskt säkerställda skillnaden en försämring på den kommunala nivån. På den nivån ser vi även en förändring i medelvärdet. Med andra ord har det blivit något vanligare bland ideella föreningar att uppges att tjänstemän på kommunal nivå inte bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog.

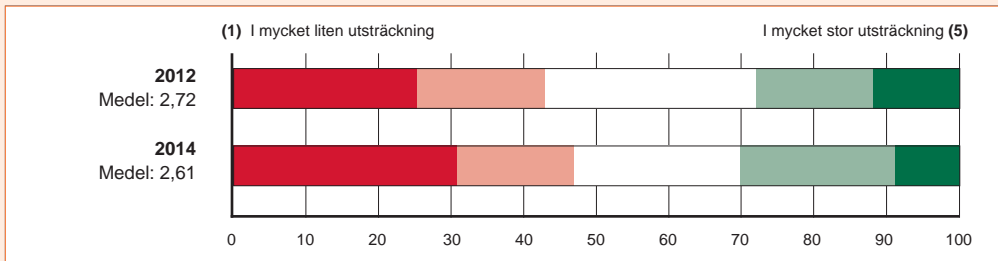
Indikator 13: Kommunala tjänstemän

Indikator 14: Regionala tjänstemän

Indikator 15: Statliga tjänstemän

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012.

Kommentar: Svarsalternativen har justerats sedan 2012 års enkät då de löpte från "inte alls" (1) till "i mycket hög grad" (5), vilket bör vägas in i tolkningen av resultaten.

Indikator 13–15. Bedömning av i vilken utsträckning kommunala, regionala och statliga tjänstemän som föreningarna möter bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog med den egna organisationen. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent.

Offentliga tjänstemäns kunskaper

De ideella föreningarna uppgav i högre grad att *tjänstemän på kommunal nivå har kunskap om den egna ideella föreningens villkor och förutsättningar* jämfört med tjänstemän på regional och statlig nivå (indikator 16–18). Det var 35 procent som uppgav att så var fallet i ganska eller mycket stor utsträckning på kommunal nivå, jämfört med 21 respektive 23 procent på regional och statlig nivå 2014. Samtidigt var det en stor spridning där vissa föreningar upplevde att tjänstemännen på de olika nivåerna *i stor utsträckning hade sådan kunskap*, medan andra föreningar bedömde att *tjänstemännen hade detta i mycket liten utsträckning*. Det var en större andel ideella föreningar som ansåg att kunskap saknades bland tjänstemän på statlig och regional nivå, jämfört med kommunal nivå.

Vi ser liknande mönster 2014 som 2012. I den senaste undersökningen var det något större andelar som uppgav negativa svar, tydligast på kommunal nivå. Dock är dessa skillnader inte statistiskt säkerställda.

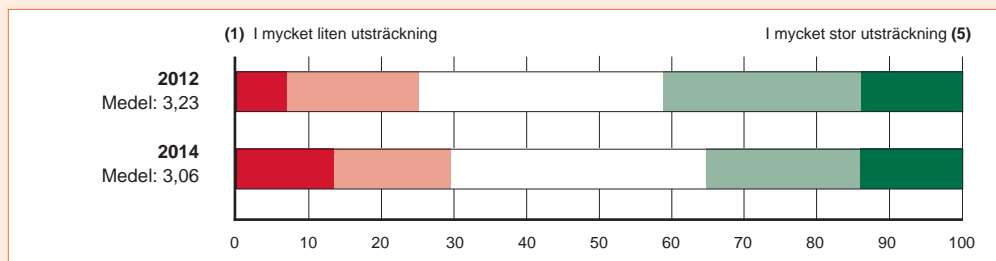
Vi ser mycket få skillnader i denna fråga utifrån de bakgrundsfaktorer vi har studerat. På den kommunala nivån var det vanligare att ideella föreningar i storstadsregioner upplevde att *tjänstemännen hade liten eller mycket liten kunskap om deras verksamhet* (40 procent) jämfört med ideella föreningar i andra större städer och i städer med mindre än 25 000 invånare (20 respektive 24 procent). På den statliga nivån var mönstret det omvända. Ideella föreningar i storstadsregioner upplevde i mindre utsträckning att *tjänstemännen hade liten eller mycket liten kunskap om deras verksamhet* (38 procent) jämfört med ideella föreningar i de andra två regiontyperna (58 respektive 56 procent).¹⁰

Begränsad kännedom om politiken och "koden"

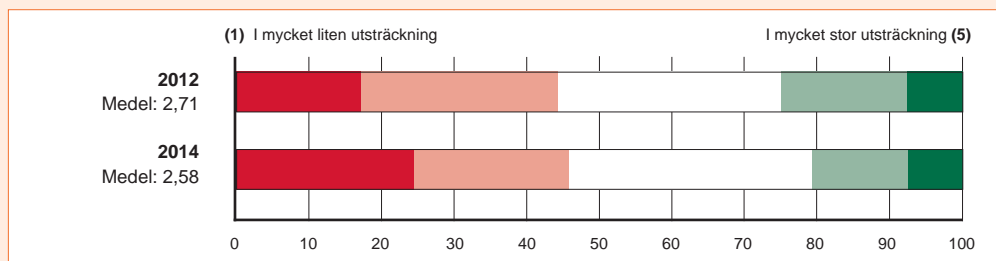
Vi har även valt att ställa frågor om i vilken utsträckning *organisationerna känner till politiken för det civila samhället*. Det går att diskutera vad som är rimliga ambitioner i detta avseende. Dock kan kunskap om politiken bidra till en förståelse för politiska mål och ambitioner – bland annat som de formuleras i de sex principerna. Bland de ideella föreningarna har kunskapen om politiken fått viss spridning. Samtidigt är den övergripande bilden att kunskapen var relativt begränsad både 2012 och 2014. Vid den senaste mätningen 2014 kände 68 procent inte alls till politiken, medan 25 procent hade hört talas om den och 6 procent uppgav att de i stora drag var insatta (se tabell 3.9 i nästa avsnitt). Motsvarande nivåer 2012 var 64, 27 respektive 9 procent (Ungdomsstyrelsen 2013).

Undersökningen 2014 pekar också på begränsad kännedom bland ideella föreningar om *koden för medverkan i den offentliga beslutsprocessen – Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen* (Överenskommelsens uppföljningskansli 2014). Bland de ideella föreningarna var det drygt 1 procent som i stora drag uppgav sig vara insatta och 15 procent som hade hört talas om koden. Omvänt var det 84 procent som inte alls kände till den (se tabell 3.10 i nästa avsnitt). Det vore i framtiden intressant med undersökningar om hur spridd kännedomen om politiken och koden är bland offentliga aktörer. Det bör också tilläggas att det finns en rad andra verktyg och metoder för att stärka kvaliteten i dialogerna och processerna i dem.

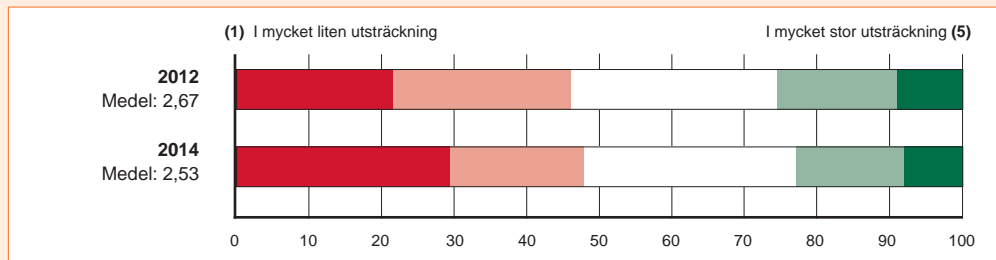
Indikator 16: Kommunala tjänstemän

Indikator 17: Regionala tjänstemän

Indikator 18: Statliga tjänstemän

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012.

Kommentar: Svarsalternativen har justerats sedan 2012-års enkät då de löpte från "inte alls" (1) till "i mycket hög grad" (5), vilket bör vägas in i tolkningen av resultaten.

Indikator 16–18. Bedömning av kommunala, regionala och statliga tjänstemäns kunskap om den egna organisationens villkor och förutsättningar. Ideella föreningar, 2012 och 2014. Procent.

KAPITEL 3

Trossamfund och ideella föreningar med religiös inriktning 2014

I detta avsnitt intresserar vi oss för sammansättningen av och villkoren för religiöst inriktade civilsamhällesaktörer. Med Svenska kyrkans separation från staten 1 januari 2000 förändrades detta landskap i det svenska samhället. Med det skapades också en ny associationsform genom lagen (1998:1593) om trossamfund där en utgångspunkt var att öka likställigheten mellan Svenska kyrkan och andra trossamfund (prop. 2009/10:55). Men hur ser villkoren egentligen ut på detta område?

Medlemskap och organisering

Precis som i redovisningen av ideella föreningar tål det att upprepas att uppgifterna om medlemskap och geografiskt verksamhetsområde används i analys syfte och ska inte förväxlas med att ge en rättvisande representation av faktiska förhållanden.¹¹

Vi vet att de flesta av Svenska kyrkans organisationer utgörs av enskilda församlingar och pastorat, och att ett fåtal utgörs av stift. Resultaten från enkäten bekräftar denna bild utifrån att nästan alla svaranden uppgav att de organiserar enskilda individer (tabell 3.1). Även i andra typer av religiösa organisationer är det ovanligt med paraplyorganisationer, utan de flesta kan antas vara församlingar.

Från fritextsvaren vet vi dock att även organisationer som kyrkliga syföreningar kan vara aktuella här. Andelen som huvudsakligen organiserade enskilda medlemmar var något mindre i religiösa föreningar och övriga trossamfund jämfört med i Svenska kyrkans organisationer. I övrigt utmärkte sig de ideella föreningarna utan religiös inriktning där det var betydligt vanligare med paraplyuppdrag jämfört med bland trossamfunden.

Tabell 3.1 Typ av medlemskap bland religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent

	Svenska kyrkans organisationer	Religiösa föreningar och trossamfund	Ideella föreningar
Enskilda individer	96	87	75
Organisationer	3	8	12
Både enskilda individer och organisationer	1	5	13
N	197	188	495

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014.

Det faktum att vi främst har att göra med församlingar eller andra lokala aktörer och att Svenska kyrkan har en exceptionellt stor medlemsbas återspeglar sig också i antalet medlemmar där Svenska kyrkans organisationer nästan enbart består av mycket stora enheter, det vill säga fler än 1 000 medlemmar (tabell 3.2). Detta hänger samman med den svenska befolkningens höga anslutningsgrad och den historiska kopplingen till folkbokföringen där församlingen som organisationsenhet för den religiösa verksamheten sammanföll med den geografiska indelningen. Under 2013 hade Svenska kyrkan i sin helhet

omkring 6,4 miljoner medlemmar, vilket motsvarade två tredjedelar av befolkningen (Svenska kyrkan 2014).

Omvänt liknar medlemsantalen bland religiösa föreningar och övriga trossamfund de medlemsantal som ideella föreningar utan religiös inriktning har, alltså främst enheter med upp till 500 medlemmar (tabell 3.2). Över hälften av de religiösa civilsamhällesaktörer som inte är Svenska kyrkan har enbart upp till 100 medlemmar. Även en jämförelse av medianen förtydligar att Svenska kyrkans församlingar är mycket stora, medan övriga religiösa organisationer är relativt små.

Tabell 3.2 Antal medlemmar bland religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent

	Svenska kyrkans organisationer	Religiösa föreningar och trossamfund	Ideella föreningar
1–100	0	56	38
101–500	2	32	37
501–1 000	5	6	10
1 001–5 000	38	3	8
Fler än 5 000	55	3	6
N	186	172	424
Median	5 567	83	180

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014.

Tabell 3.3 Andel religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar med främst internationell, nationell, regional eller lokal prägel utifrån medlemmarnas geografiska spridning, 2014. Procent

	Svenska kyrkans organisationer	Religiösa föreningar och trossamfund	Ideella föreningar
Internationell	0	2	1
Nationell	26	9	19
Regional	2	14	19
Lokal	72	75	61
N	195	188	495

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014.

Kommentar: Observera att tabellen baserar sig på frågan om vilken beskrivning som bäst stämmer in på den organisation enkätbesvararen representerar utifrån var medlemmarna är bosatta.

Tabell 3.4 Andel religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar med främst lokal respektive regional spridning som tillhör en större regional eller rikstäckande organisation, 2014. Procent

Tillhör en större regional eller rikstäckande organisation	Svenska kyrkans organisationer		Religiösa föreningar och trossamfund		Ideella föreningar	
	Lokala	Regionala	Lokala	Regionala	Lokala	Regionala
Ja	99	X	90	X	72	77
Nej	1	X	10	X	28	23
N	140	5	141	24	298	96

*Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014.
X = Redovisas inte då få organisationer besvarat frågan.*

Svaren på frågan om vilken nivå ens organisation verkar på utifrån var medlemmarna bor tyder också på att vi främst har med församlingar att göra (tabell 3.3). Där svarade en stor majoritet bland trossamfunden att de organiserar medlemmar på lokal nivå. Detta skiljer sig från ideella föreningar utan religiös inriktning. Utifrån våra diskussioner med företrädare för Svenska kyrkan på nationell nivå och även utifrån fritextsvaren verkar det också vara vanligt att församlingarna betraktar sig som att de främst tillhör den nationella organisationen och inte den lokala. Det kan ha inneburit att andelen organisationer i Svenska kyrkan som säger att deras medlemmar finns på nationell nivå överskattats.

Bland samtliga undersökta organisationer var det dessutom mycket vanligt att organisationen också var del av en större regional eller rikstäckande organisation (tabell 3.4). Svenska kyrkans organisationer var det i störst utsträckning och ideella föreningar utan religiös inriktning var det i minst utsträckning. Men även i den sistnämnda gruppen var detta vanligt.

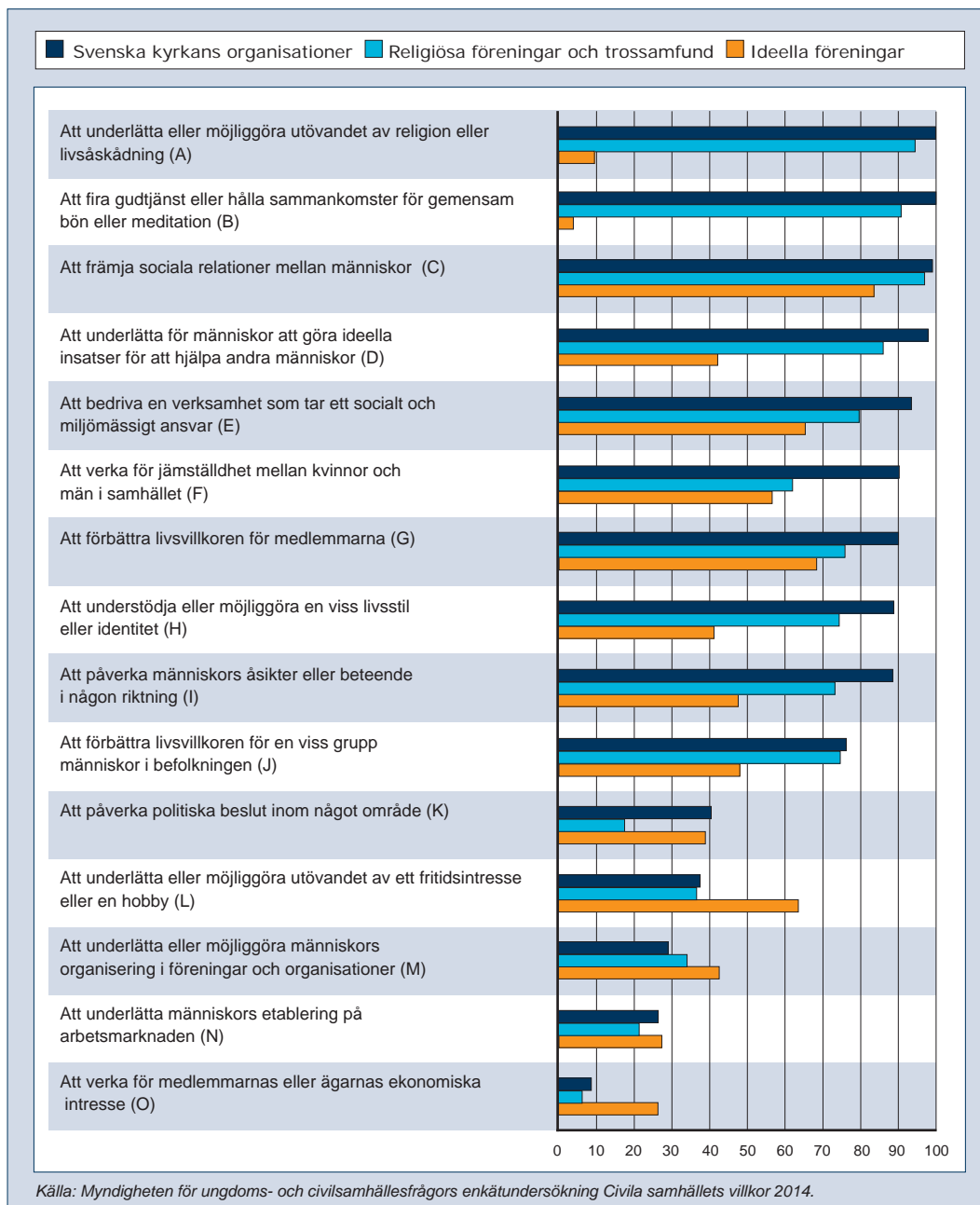
Trossamfundens och föreningarnas syften

Precis som för de ideella föreningarna ser vi att många av de religiösa civilsamhällesaktörerna har en rad olika syften. Det som är slående är att de religiösa civilsamhällesaktörerna i än högre grad uppvisar många och en bredd av syften. Detta synliggör de många olika typer av verksamheter som trossamfunden har.

När vi frågade de religiösa civilsamhällesaktörerna om deras inriktning uppgav samtliga av Svenska kyrkans organisationer och nästan alla andra religiösa aktörer helt väntat religionsutövning som sitt primära syfte (figur 3.1).

Fritextsvaren fördjupar bilden av trossamfundens huvudsyfte, nämligen religiös verksamhet. Detta uttrycktes exempelvis som ”att förkunna evangelium för alla människor” eller ”att hjälpa människor att växa och fördjupas i sin tro”. Svaren och hur de har formulerats pekar möjligen på en relativt stor andel frikyrkor med någon form av missionerande verksamhetsansats i urvalet.

Men resultaten visar också att *främjande av sociala relationer* nästan var lika självklart för trossamfunden, tätt följt av att *underlätta för människor att göra ideella hjälpinsatser för andra*. I båda fallen ser vi signifikanta skillna-

Figur 3.1 Andel religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar som uppger att följande påståenden stämmer ganska eller mycket bra som beskrivning av organisationens syfte, 2014. Procent.

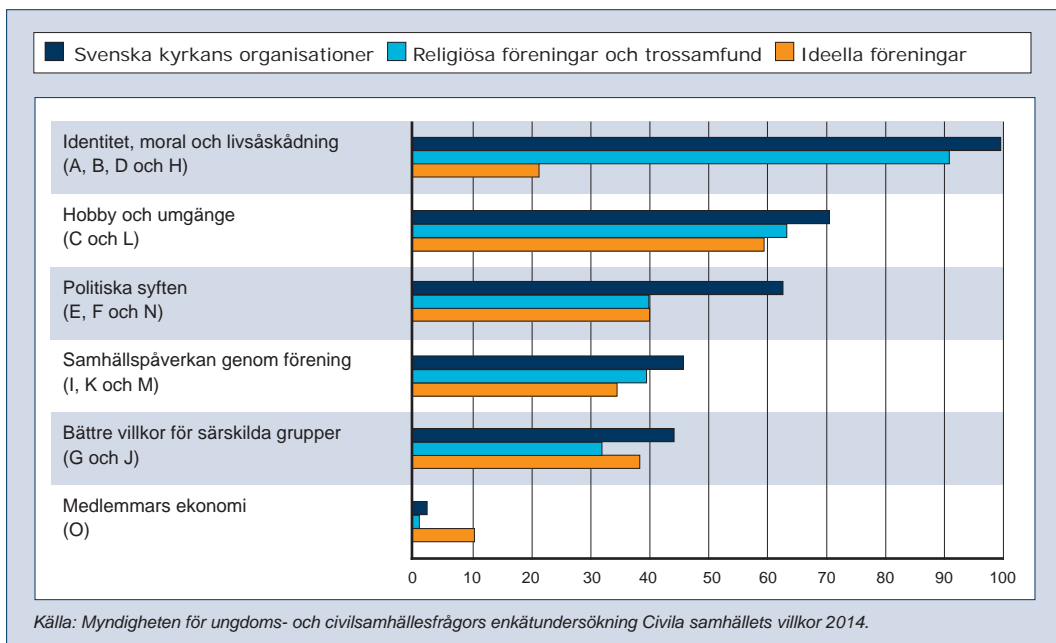
der mellan samtliga typer av organisationer vi undersökt där andelen organisationer i Svenska kyrkan som instämde var störst och andelen ideella föreningar var minst.

Andelen religiösa civilsamhällesaktörer som ställde sig bakom olika syften var i de flesta fall större än den bland ideella föreningar (figur 3.1). Dock var att *underlätta eller möjliggöra utövandet av ett fritidsintresse eller en hobby* och att *verka för medlemmarnas ekonomiska intresse* snarare något som utmärkte de ideella föreningarna. Även att *verka för människors organisering* var något som skiljde de andra organisationstyperna från Svenska kyrkans organisationer vars företrädare i mindre utsträckning uppgav det syftet. Möjligen kan det tolkas som att medlemskapet i kyrkan i en del fall var något mer självklart och mindre en aktiv handling än vad som är fallet när någon person går med i en ideell förening.

På samma sätt som i de ideella föreningarnas fall var det ytterst ovanligt att de undersökta religiösa organisationerna strävade efter att förbättra medlemmarnas ekonomi.

Slår vi samman dessa syften till olika övergripande inriktningar ser vi signifikanta skillnader mellan samtliga tre organisationstyper för inriktningen som vi benämnt identitet, livsåskådning och moral (figur 3.2).

Kategorierna hobby och umgänge samt samhällspåverkan genom förening stämmer in lika mycket på samtliga organisationstyper. Medlemmarnas ekonomi var ett sällsynt syfte men var betydligt vanligare bland de ideella föreningarna. Att verka för bättre livsvillkor för särskilda grupper var vanligare i Svenska kyrkans organisationer och de ideella föreningarna jämfört med i de religiösa föreningarna och de övriga trossamfundet.

Figur 3.2 Andel religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar med olika övergripande syften, 2014. Procent.

De organisationer som uppgav politiska syften som en central idé finns främst bland Svenska kyrkans organisationer. Utifrån diskussioner med representanter från Svenska kyrkans kyrkokansli, fritextsvaren samt Svenska kyrkans årsredovisning (2014) kan detta troligen tolkas som uttryck för engagemang i klimatfrågor och social rättvisa mer generellt, men även för mer specifika frågor som vapenexport. Det kan också handla om Svenska kyrkans politiska uppbyggnad och styrning.

Ekonomiska förutsättningar, självständighet och oberoende

Medlemsavgifter och gåvor vanligaste inkomstkällorna

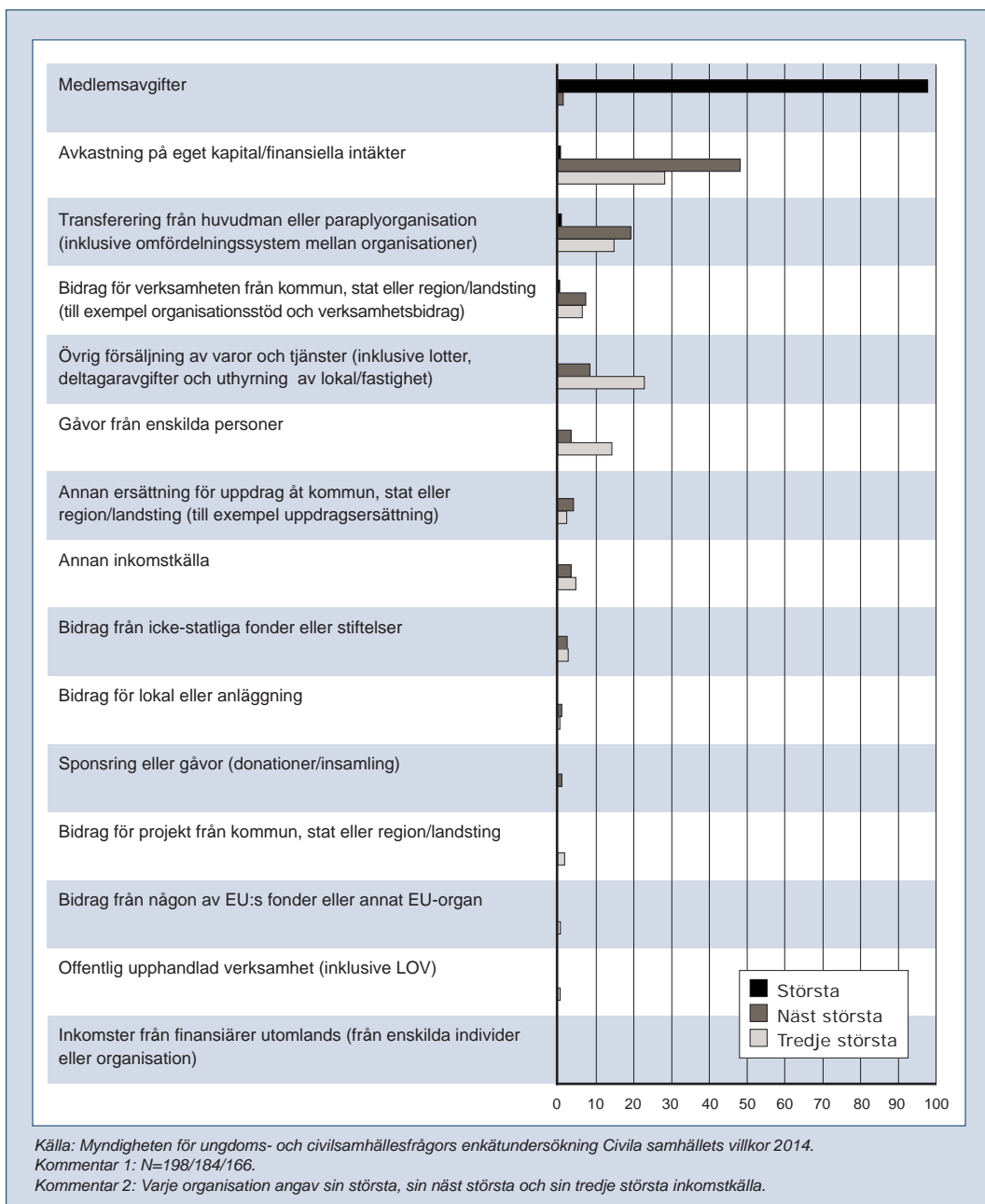
För Svenska kyrkans organisationer och övriga religiösa föreningar och trossamfund intog medlemsavgifter respektive gåvor från enskilda personer en särställning bland intäkterna (figur 3.3 och 3.4). Gåvor från enskilda personer var en betydligt mer vanlig finansieringskälla för de övriga trossamfunden jämfört med för Svenska kyrkans organisationer, där medlemsavgifter i stället var den i särklass största inkomstkällan. Medan dessa inkomstkällor hade en särställning bland de religiöst inriktade civilsamhällesaktörerna ser vi en tydligare bredd bland de ideella föreningarna i vad som var den viktigaste inkomstkällan (jfr figur 2.3).

För Svenska kyrkans organisationer var avkastning på eget kapital och transfereringar inom organisationen andra viktiga finansieringskällor. Bland de näst största inkomstkällorna utmärkte sig inkomster från försäljning av varor och tjänster som vanligare hos de övriga trossamfunden och ideella föreningarna jämfört med hos Svenska kyrkans organisationer. Det var också vanligare att de övriga trossamfunden jämfört med Svenska kyrkans organisationer uppgav att bidrag från stat, landsting eller kommun för att bedriva verksamhet var en av de tre största inkomstkällorna.

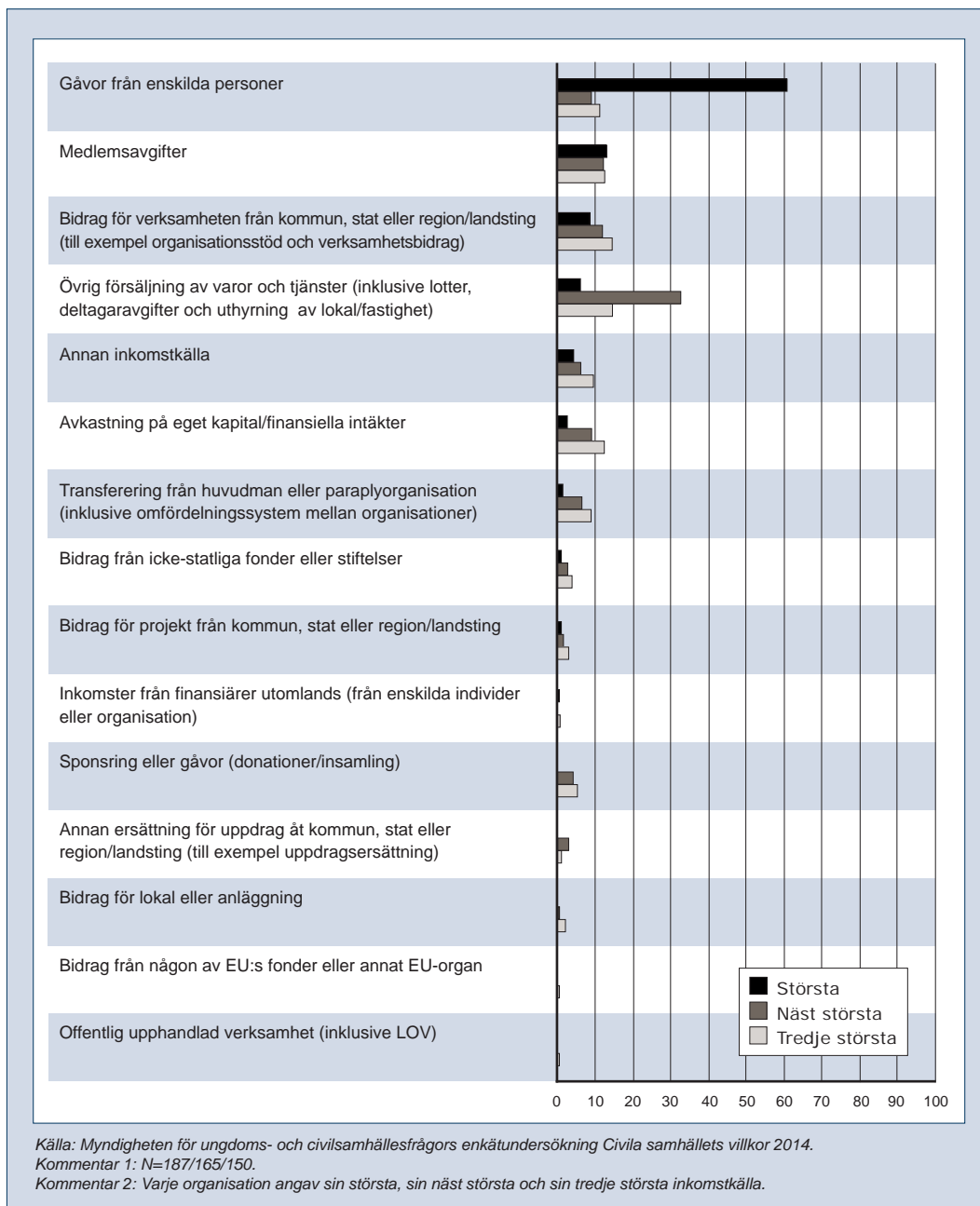
Relativt få trossamfund uppgav andra inkomstkällor än de fasta alternativen. Bland de två största finansieringskällorna var det vanligast att antingen lyfta fram stöd genom offergåva och kollekt eller inkomster från moderorganisationer eller högre nivåer i organisationshierarkin bland fritextsvaren. Flera nämnde här stiftsbidrag och utjämningsbidrag inom Svenska kyrkan.

Den tredje största finansieringskällan var olika typer av arrangemang som auktioner och loppisar och försäljning i form av servering. Ser vi till alla de tre största inkomstkällorna fanns en del andra exempel på inkomster som second hand-försäljning, offentligt subventionerade anställningar, fastighetsförsäljning och gravskötselintäkter.

Denna sammanställning möjliggör vissa jämförelser mellan de olika urvalsgrupperna men resultaten bör tolkas med försiktighet, och kan ställas i relation till verksamhetsstatistik som kan ge en säkrare bild av ekonomin inom enskilda föreningar (jfr Svenska kyrkan 2014).

Figur 3.3 Inkomstkällor för Svenska kyrkans organisationer 2014. Procent.

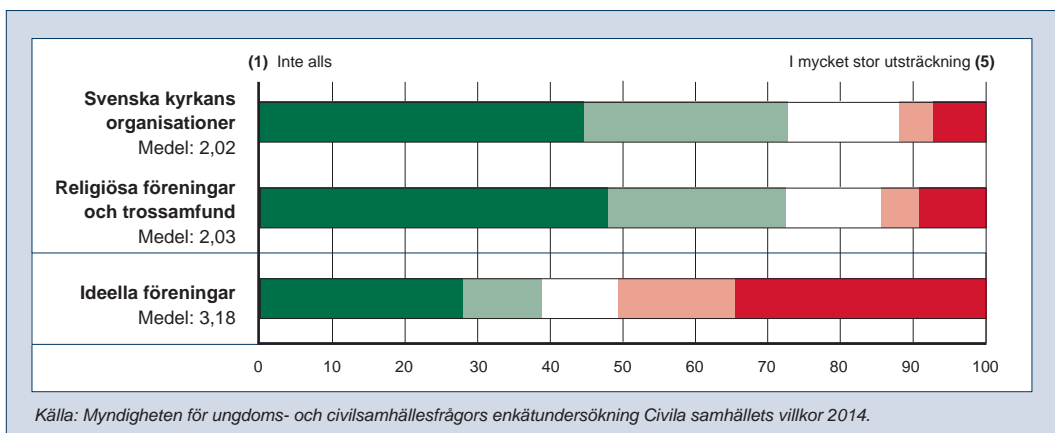

Figur 3.4 Inkomstkällor för religiösa föreningar och trossamfund 2014. Procent.

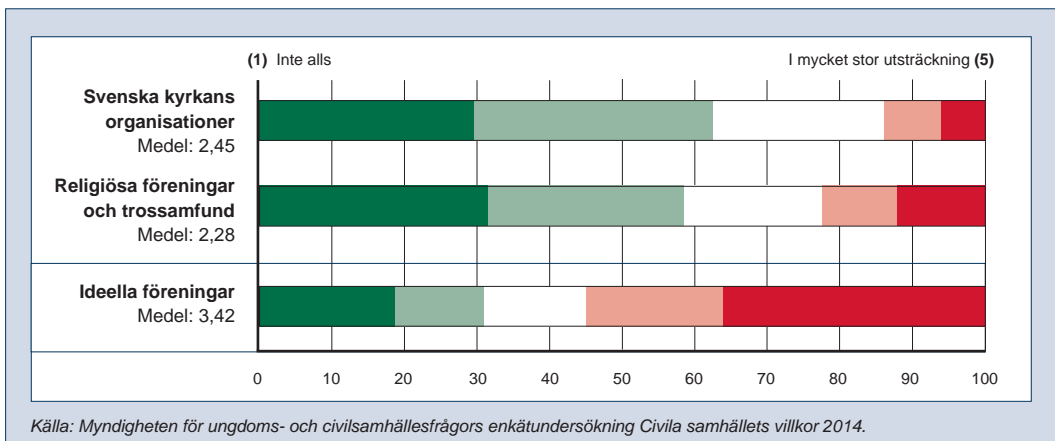
Begränsat beroende av offentliga medel

Offentliga medel tycks alltså inte tillhöra de allra främsta inkomstkällorna. För att få veta mer om hur trossamfunden upplever sina ekonomiska förutsättningar har vi ändå ställt frågan *om de känner sig beroende av sådana medel för att kunna bedriva sin kärnverksamhet*.

Resultaten visar att knappt tre fjärdedelar av trossamfunden inte alls eller i ganska liten utsträckning upplevde sig vara beroende av offentliga medel för att kunna bedriva sin kärnverksamhet (indikator 1). Resultaten står i stark kontrast till de ideella föreningarnas situation där svaren var betydligt mer spridda och en stor andel vittnade om just ett sådant beroende. Det fanns dock även bland de religiöst

Indikator 1. Beroende av offentliga medel för att kunna bedriva sin kärnverksamhet. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent.

Indikator 2. Beroende av offentliga medel för att kunna utveckla verksamheten på det sätt de önskat. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent.

inriktade civilsamhällesaktörerna de som uppgav ett stort beroende, vilket inte ska bortses ifrån.

Gäller frågan i stället att *kunna utveckla organisationens verksamhet* ser vi även där att en förhållandevis stor andel av organisationerna med religiös inriktning inte upplevde sig vara beroende av offentliga finansieringskällor (indikator 2). Andelen som uttryckte att de inte upplevde något sådant var ändå något lägre än när frågan gällde kärnverksamheten. De statistiskt säkerställda skillnader vi ser är också i detta fall gentemot ideella föreningar där det var en större andel som uppgav ett beroende av offentliga medel jämfört med andelen religiösa civilsamhällesaktörer.

Offentliga uppdrag vanligast i Svenska kyrkans organisationer

Det var vanligare bland Svenska kyrkans organisationer att uppge att någon del av verksamheten bedrivs på uppdrag av det offentliga på statlig, regional eller lokal nivå. Detta om vi jämför med övriga religiösa föreningar och trossamfund (tabell 3.5). Hela tre fjärdedelar av Svenska kyrkans organisationer uppger att åtminstone någon del av verksamheten bedrivs på uppdrag av någon offentlig aktör.

Vi hittar dock inte några statistiskt säkerställda skillnader i övrigt mellan Svenska kyrkans orga-

Tabell 3.5 Om verksamhet bedrivs på uppdrag av offentliga aktörer på kommunal, regional och statlig nivå. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent

Organisation och uppdragsgivare	Ingen del alls	Någon del	N
Svenska kyrkans organisationer			
Kommunal nivå – som till exempel kommunal förvaltning eller nämnd	79	21	184
Regional nivå – som till exempel regioner, landsting och kommunförbund	91	9	183
Statlig nivå – som till exempel nationella myndigheter	34	66	195
Uppdrag på minst en av nivåerna	25	75	198
Religiösa föreningar och trossamfund			
Kommunal nivå – som till exempel kommunal förvaltning eller nämnd	88	12	190
Regional nivå – som till exempel regioner, landsting och kommunförbund	96	4	190
Statlig nivå – som till exempel nationella myndigheter	95	5	190
Uppdrag på minst en av nivåerna	81	16	190
Ideella föreningar			
Kommunal nivå – som till exempel kommunal förvaltning eller nämnd	74	26	483
Regional nivå – som till exempel regioner, landsting och kommunförbund	86	14	473
Statlig nivå – som till exempel nationella myndigheter	83	17	483
Uppdrag på minst en av nivåerna	67	33	493
Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014. Kommentar: Svarsalternativen var ingen del alls, en mindre del, ungefär hälften, en övervägande del samt hela verksamheten.			

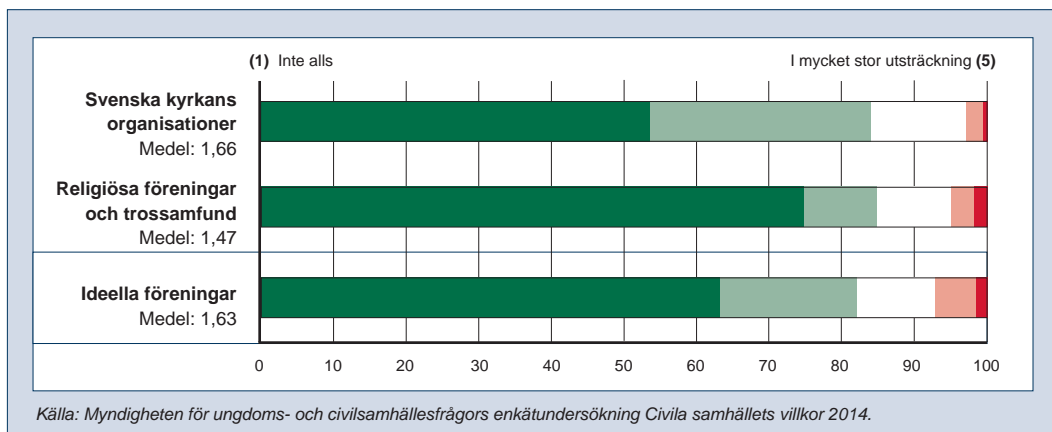
Tabell 3.6 Del av verksamheten som bedrivs på uppdrag av offentliga aktörer på kommunal, regional och statlig nivå. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent

Organisation och uppdragsgivare	Ingen del alls/ en mindre del	Ungefär hälften	En övervägande del/ hela	N
Svenska kyrkans organisationer				
Kommunal nivå – som till exempel kommunal förvaltning eller nämnd	99	1	0	184
Regional nivå – som till exempel regioner, landsting och kommunförbund	97	2	1	183
Statlig nivå – som till exempel nationella myndigheter	89	9	2	195
Religiösa föreningar och trossamfund				
Kommunal nivå – som till exempel kommunal förvaltning eller nämnd	99	1	1	190
Regional nivå – som till exempel regioner, landsting och kommunförbund	99	0	1	190
Statlig nivå – som till exempel nationella myndigheter	98	1	1	190
Ideella föreningar				
Kommunal nivå – som till exempel kommunal förvaltning eller nämnd	89	2	9	483
Regional nivå – som till exempel regioner, landsting och kommunförbund	96	1	3	473
Statlig nivå – som till exempel nationella myndigheter	93	2	5	483
<i>Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014. Kommentar: Svarsalternativen var ingen del alls, en mindre del, ungefär hälften, en övervägande del samt hela verksamheten.</i>				

nisationer och gruppen religiösa föreningar och trossamfund med undantag för den statliga nivån. Där var det vanligare att Svenska kyrkans organisationer uppgav att en mindre del eller ungefär hälften av verksamheten bedrivs utifrån ett sådant uppdrag (redovisas ej i tabell). I båda grupperna var det ovanligt att en större del av verksamheten bedrivs på uppdrag av en offentlig aktör. Detta var vanligare bland ideella föreningar och då på den kommunala nivån.

Få upplever att offentliga uppdrag begränsar självständigheten

Både bland trossamfund och ideella föreningar som har utfört verksamhet på uppdrag av statlig, regional eller kommunal offentlig aktör ser vi att offentliga medel enbart i undantagsfall upplevdes som begränsande i någon betydande utsträckning (indikator 3). Andelen som uppgav att *det inte alls har begränsat verksamhetens självständighet och oberoende* var större bland övriga religiösa föreningar och trossamfund jämfört med bland Svenska kyrkans organisationer. Ser vi till frågan som helhet är skillnaderna dock små mellan grupperna.

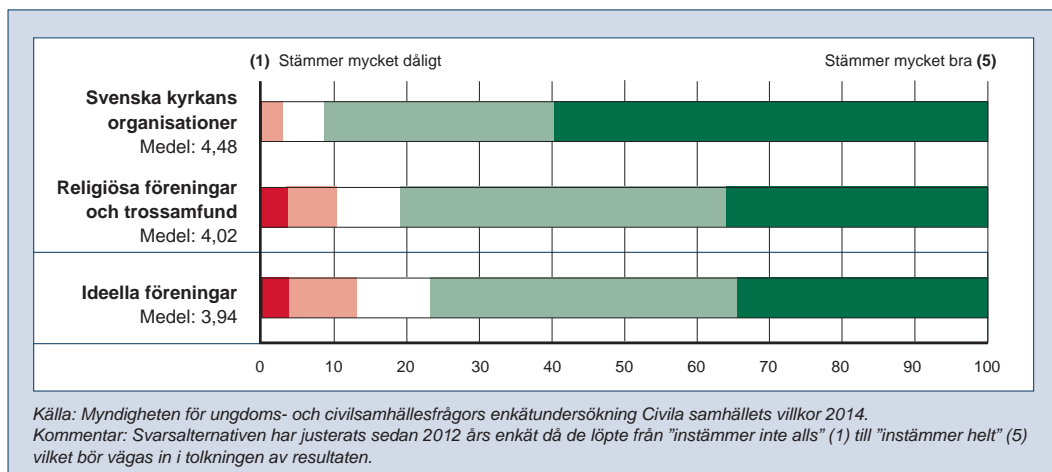

Indikator 3. Begränsning av självständighet och oberoende på grund av att delar av verksamheten bedrivits på offentligt uppdrag under det senaste året. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent.

Bäst ekonomiska förutsättningar i Svenska kyrkans organisationer

Vi har också intresserat oss för hur organisationer med religiös inriktning överlag ser på sina ekonomiska villkor. Resultaten från vår undersökning

visar tydligt att företrädarna för Svenska kyrkan i störst utsträckning uppgav att de hade ekonomiska förutsättningar att bedriva kärnverksamhet jämfört med både de övriga religiösa organisationerna och de ideella föreningarna utan religiös inriktning (indikator 4).

Indikator 4. Har under det senaste året haft ekonomiska förutsättningar att genomföra sin kärnverksamhet. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent.

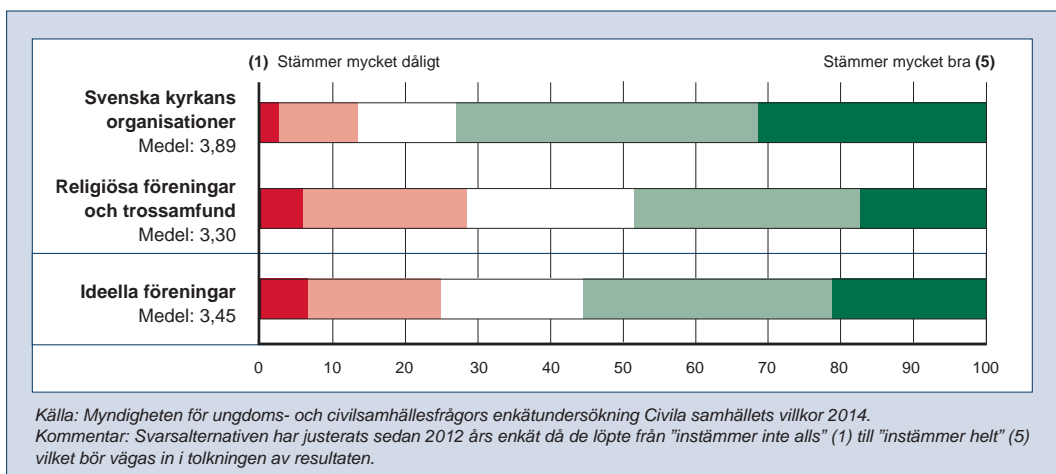
Medan över 90 procent av Svenska kyrkans organisationer svarade att de haft goda ekonomiska villkor menade enbart drygt 80 procent av de övriga organisationerna med religiös inriktning att så var fallet, vilket liknar de ideella föreningarnas svar. Särskilt tydligt är att en exceptionellt stor andel, 60 procent, av Svenska kyrkans organisationer uppgav att de hade mycket goda förutsättningar, vilket enbart 35 procent av de övriga organisationstyperna uppgav. Detta kan tänkas hänga samman med att Svenska kyrkan får en stor andel av sina intäkter från avkastning på eget kapital som är oberoende av medlemsantalet (Svenska kyrkan 2014).

Modifieras frågan till att i stället gälla ekonomiska förutsättningar för att utveckla verksamheten ändras bilden något. Spridningen av svaren är betydligt större här (indikator 5). Närmare tre fjärdedelar av Svenska kyrkans organisationer uppgav även här att de haft mycket eller ganska goda ekonomiska förutsättningar att utveckla verksamheten på det sätt de önskat. Bland de religiösa föreningarna och övriga trossamfund

uppgav enbart hälften att de hade haft goda förutsättningar att utveckla sin verksamhet medan nästan 30 procent uppgav att så inte var fallet. Dessa religiösa organisationers svar liknar i mångt och mycket svaren från de ideella föreningarna utan religiös inriktning.

Att andelen organisationer i Svenska kyrkan som uppgav att de *har ekonomiska förutsättningar att utveckla verksamheten* var betydligt lägre jämfört med att *bedriva kärnverksamhet* skulle möjligen kunna förklaras med att verksamheten anpassas efter de befintliga resurserna. Ett stort antal medlemmar efterfrågar rimligen mer service som olika typer av förrättningar, än vad färre medlemmar gör.

När vi har tittat närmare på vad som utmärker de organisationer som svarar att de haft ekonomiska förutsättningar att utveckla sin verksamhet ser vi signifikanta skillnader inom Svenska kyrkan utifrån medlemsantal där de största instämmer i påståendet att ha haft förutsättningar att kunna utveckla sin verksamhet i mycket större utsträckning än de mindre (tabell B3.1 i bilaga 2).

Indikator 5. Har under det senaste året haft ekonomiska förutsättningar att utveckla verksamheten på det sätt de önskat. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent.

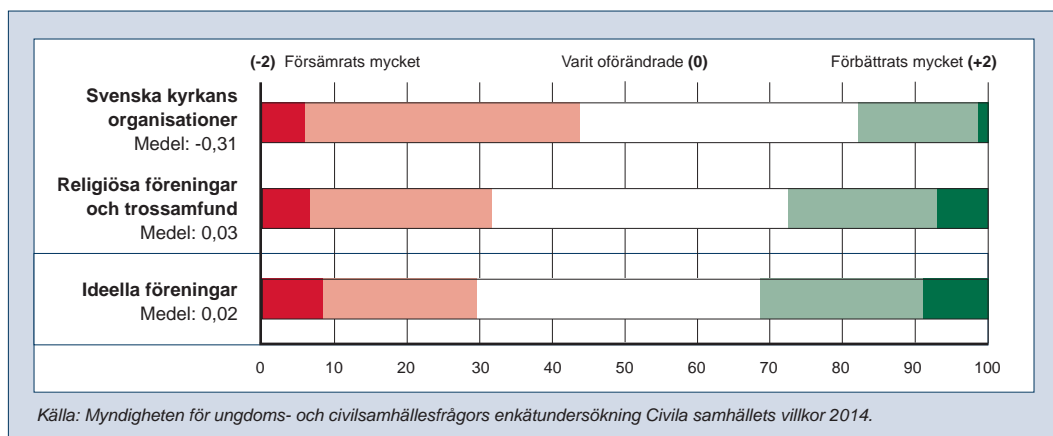
Vidare har vi intresserat oss för hur de religiöst inriktade civilsamhällesaktörerna *upplever att deras ekonomiska förutsättningar förändrats under de senaste tre åren*.

Här kan vi se en stor spridning i svaren (indikator 6). Bland samtliga undersökta organisations typer, såväl de religiösa som de icke-religiösa, svarade cirka 40 procent att de inte upplevt någon nämnvärd förändring av sina ekonomiska villkor.

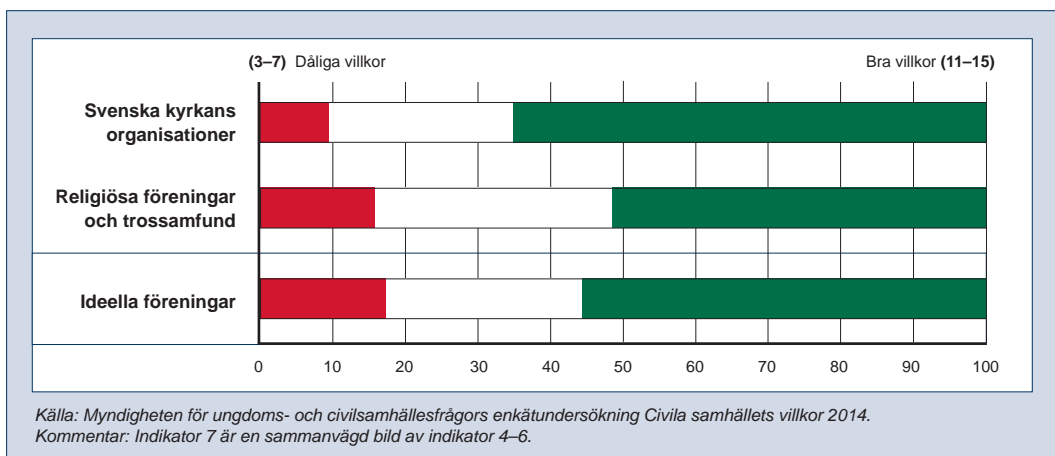
Till skillnad från andra trossamfund och ideella föreningar utan religiös inriktning utmärker sig Svenska kyrkans organisationer genom att en förhållandevis stor andel uppgav att de upplevt en försämring av sina ekonomiska förutsättningar. Nästan 44 procent uppgav detta till skillnad från drygt 30 procent av de andra organisationerna. Detta kan ses som en kontrast till att Svenska kyrkans organisationer överlag anser att de ekonomiska villkoren fortfarande är bra. En närliggande förklaring är den kontinuerliga nedgången av antalet medlemmar i Svenska kyrkan.

Mellan 2011 och 2014 sjönk antalet medlemmar i Svenska kyrkan med nästan 23 000 personer, vilket motsvarade 4 procent (Svenska kyrkan 2015). De huvudsakliga anledningarna är att äldre medlemmar avlider och att medlemmar väljer att träda ur kyrkan samtidigt som färre individer blir medlemmar. I kombination med att vissa kostnader som underhåll av byggnader är konstanta innebär det särskilda påfrestningar:

”En stor del av våra resurser tas i anspråk av att sköta och underhålla kyrkor som ligger på platser där befolkningen har minskat. I takt med att andelen medlemmar minskar och att fastigheterna blir sämre blir förhållandet allt mindre hållbart.”

Indikator 6. Förändringar under de tre senaste åren i de ekonomiska förutsättningarna att bedriva verksamhet. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent.

Indikator 7. Sammanvägd bild av ekonomiska villkor. Religiösa civilsamhällsaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent.

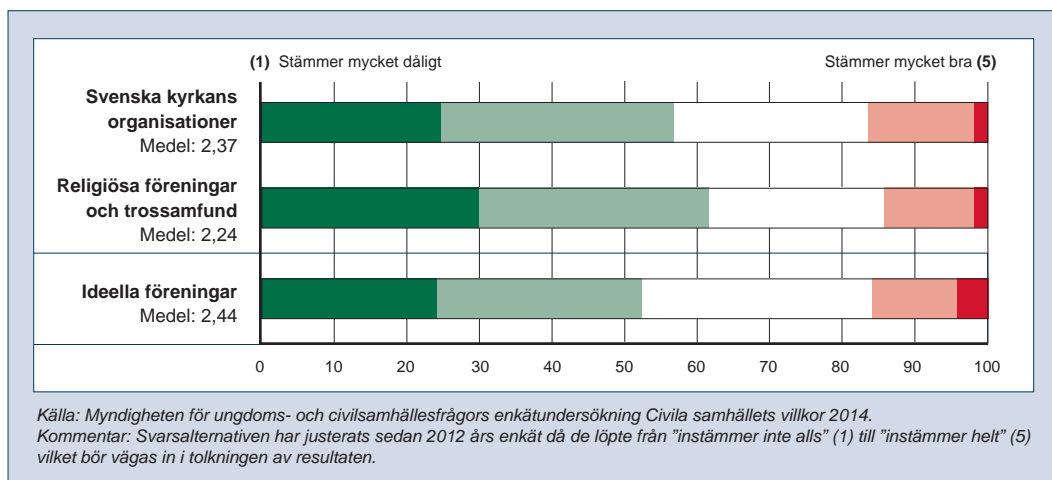
Omvänt svarade också en viss andel, mellan 7 och 8 procent, av de övriga religiösa civilsamhällsaktörerna och de icke-religiösa föreningarna att de ekonomiska förutsättningarna förbättrats mycket.

Slår vi samman samtliga frågor om ekonomiska villkor ser vi att majoriteten uppfattade dem som bra (indikator 7).¹² Svenska kyrkans organisationer utmärker sig något genom en särskilt positiv syn jämfört övriga trossamfund och ideella föreningar utan religiös inriktning.

Lagar och regler

Nu lämnar vi ekonomin och ägnar oss åt organisationernas tolkning av lagar och regler i relation till sin verksamhet. Vi kan se att det verkar finnas en förhållandevis stor spridning i svaren, men att bilden för de olika organisationstyperna är relativt lika (indikator 8). Majoriteten, mellan 52 och 62 procent av samtliga organisationstyper, upplevde inte att *lagar och regler begränsar deras möjligheter att bedriva sin kärnverksamhet*. Enbart omkring 15 procent av samtliga organisationer uppgav att det finns lagar och regler som gör det svårare för dem att bedriva sin kärnverksamhet.

Enligt fritextsvaren kan sådana lagar och regler handla om att församlingar ibland kan betraktas som vinstdrivande företag. Det kan gälla beskattning av fastigheter som används i verksamheten, men även kaffeservering och försäljning till förmån för hjälpverkssamhet. Matsservering som en del av verksamheten likställs ibland också med vinstdrivande restaurang, vilket innebär *”en mängd restriktioner”* och att församling-

Indikator 8. Det finns lagar och regler som gör det svårare att bedriva kärnverksamhet. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent.

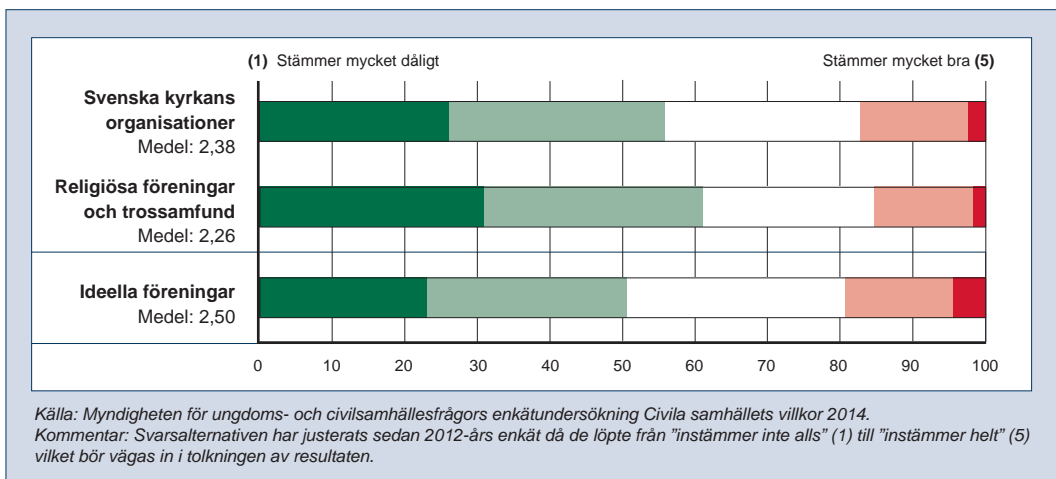
arna är tvungna att köpa in dyrare tjänster än de annars hade valt. En företrädare för den tredje undersökningsgruppen skriver att "[K]rånliga bidragsregler gör att vi knappt söker bidrag längre". Någon tillade också följande:

"Ni har missat en viktig del och det är att staten har belagt Svenska kyrkan med moms vid försäljning av tjänst. Detta drabbar oss när vi ska sälja tjänst mellan två olika pastorat/organisationer. Försäljning av prästtjänst är i dagsläget momsfri."

I våra diskussioner med Svenska kyrkan har de tydliggjort att tjänster som kan räknas som religiösa (till exempel dop, vigslar och begravningar) är momsbefriade. Tjänster där Svenska kyrkan konkurrerar med andra aktörer är inte moms-befriade. I det senare fallet kan det exempelvis handla om försäljning av administrativa tjänster, äldreomsorg eller flyktingmottagande.

Frågan om lagar och regler påverkar möjligheten att utveckla verksamheten ger en nästan identisk bild. En begränsad andel av civilsamhällesaktörer, såväl religiösa som icke-religiösa, uppgav att lagar och regler hämmar deras möjlighet att utveckla verksamheten på det sätt de önskar (indikator 9). På ett övergripande plan skulle man också kunna tala om en viss skillnad mellan de religiösa ideella föreningarna samt de övriga trossamfundet å ena sidan och de icke-religiösa ideella föreningarna å andra sidan, där de förra uppgav sig ha en något ljusare bild.

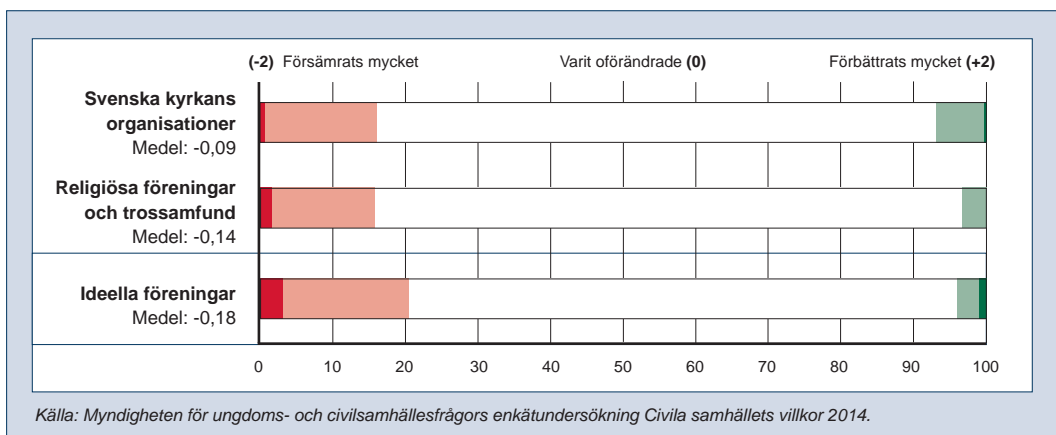
Tittar vi närmare på vad som utmärker olika organisationer som svarade på det ena eller andra sättet ser vi att andelen organisationer inom Svenska kyrkan som ansåg att *det finns lagar och regler som försvårar deras möjligheter att bedriva sin kärnverksamhet* var betydligt större i kommuner med färre än 25 000 invånare, 21 procent, jämfört med enheter i övriga större kommuner, där enbart 6 procent uppgav detta (tabell B3.2 i bilaga 2).

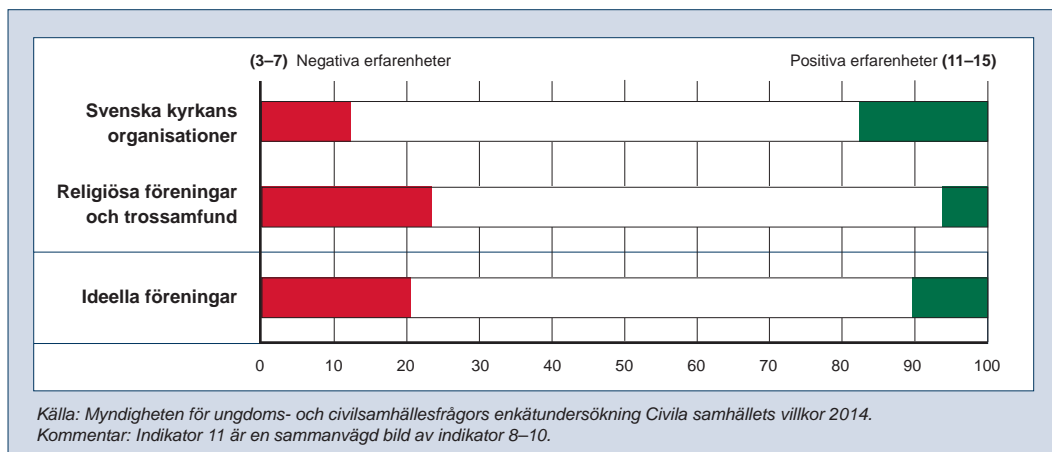
Indikator 9. Det finns lagar och regler som gör det svårare att utveckla verksamheten på det sätt de önskar. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent.

Hur upplever då organisationerna eventuella förändringar av lagar och regler som berör deras verksamhet? Enligt enkätens resultat verkar det stora flertalet organisationer, mellan 76 och 81 procent, inte ha känt av att *lagar och regler som*

påverkar deras verksamhet har förändrats något under de tre senaste åren (indikator 10). Likväl var det en något större andel som uppgav att de känt av försämringar än den andel som noterat förbättringar. Här skiljer sig Svenska kyrkans

Indikator 10. Förändringar under de tre senaste åren av lagar och regler som påverkar förutsättningarna att bedriva verksamhet. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent.

Indikator 11. Sammanvägd bild av lagar och regler. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent.

organisationer från de ideella föreningarna främst i det avseendet att ändå 3 procent av föreningarna uppgav en stark försämring medan mindre än 1 procent av Svenska kyrkans organisationer svarade så. I övrigt går det inte att fastställa några skillnader mellan grupperna.

En närmare granskning av bakgrundsfaktorerna tyder inte på att det finns några tydliga systematiska skillnader i svaren mellan organisationerna utifrån de bakgrundsegenskaper vi har studerat.

Den sammantagna bilden av lagar och regler visar att den stora majoriteten *upplever dem som vare sig gynnsamma eller ogynnsamma* (indikator 11)¹³. Svenska kyrkans organisationer utmärker sig även här, jämfört med övriga studerade organisationstyper, genom att en något större andel hade en positiv syn på lagar och regler i relation till verksamheten och en något mindre andel hade en negativ syn.

Dialog

Precis som de ideella föreningarna så har de religiösa civilsamhällesaktörerna i några fall beskrivit olika aspekter av relationen till det offentliga via textsvar. Vi återger även i detta avsnitt några sådana citat för att ge exempel på röster och beskrivningar som kan ställas i relation till den statistiska redovisningen. I samtliga fall, utom detta inledande citat från en organisation inom Svenska kyrkan, så är det röster från urvalsgruppen religiösa ideella föreningar och övriga trossamfund.

”I min kontakt med kommunala myndigheter, men även skolor, slås jag av hur dåligt insatta de är i omfattningen av vår verksamhet. Jag möter ofta fördomar mot kyrkan i kontakt med kommunen. De ser inte det stora sociala men också kulturella engagemang som finns inom vår sektor. Trots att vi engagerar cirka 150 ungdomar som bor i närområdet är skolorna ganska svalt intresserade av samarbete för att stötta ungdomar på fritiden. Tilläggas kan att vi är kända [för] att vara en liberal församling inom Svenska kyrkan och att vi verkar i en stor kommun.”

Färre kontakter med det offentliga bland andra trossamfund än Svenska kyrkan

Utifrån frågorna om olika typer av kontakter med offentliga aktörer på statlig, regional och lokal nivå ser vi ett mönster där det för alla tre undersökningsgrupperna var vanligare att ha kontakter på kommunal nivå jämfört med på regional och statlig nivå (indikator 12).

Den stora skillnad som framträder är att det var betydligt mindre vanligt att de andra religiösa föreningarna och trossamfundet hade haft någon form av kontakt med den offentliga sektorn, jämfört både med Svenska kyrkans organisationer och med andra ideella föreningar (43 procent jämfört med 88 respektive 69 procent). Skillnaderna är statistiskt säkerställda mellan de tre grupperna på kommunal nivå. Vi ser att det var mer sällsynt med kontakter med det offentliga bland de religiösa föreningarna och övriga trossamfundet, jämfört med bland de andra urvalsgrupperna, även på regional respektive statlig nivå.

Vidare var det mer vanligt med offentliga kontakter på kommunal nivå bland Svenska kyrkans organisationer jämfört med både andra religiösa föreningar och ideella föreningar i allmänhet.

	Kommunal nivå	Regional nivå	Statlig nivå	Offentligt (totalt)
Svenska kyrkans organisationer	84	34	27	88
Religiösa föreningar och trossamfund	37	6	12	43
Ideella föreningar	61	29	23	69

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014.

Indikator 12. Andel religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar som under det senaste året haft kontakt med offentliga aktörer på kommunal, regional och statlig nivå, 2014. Procent.

Vad mönstren kan bero på är svårt att uttala sig om. Möjligen kan de vara uttryck för Svenska kyrkans historiskt starka position och nära relation med staten och den partipolitiska organisationen. Alternativt att andra religiösa organisationer har haft och kanske även har sökt en större autonomi. Som vi såg i indikator 3 upplevde dessa organisationer i alla fall inte större begränsningar i oberoende och självständighet i de fall de hade offentliga uppdrag. Vi har inte haft möjlighet att undersöka de aspekterna mer än så inom ramen för denna undersökning. Däremot ställde vi frågor om hur de olika organisationerna ser på det offentliga kunskalet och bemötande. Där kan det finnas en delförklaring som vi återkommer till lite längre fram.

Olika typer av kontakter

Men vad var det då för kontakter det rörde sig om? Enkäten visar att Svenska kyrkans organisationer har relativt omfattande kontakter med det offentliga på kommunal nivå. Det gäller då framför allt att de deltar i råd, samverkansorgan eller referensgrupper, att de samarbetar i projekt och att de blir kontaktade av någon tjänsteman för att rådgöra i en fråga (tabell 3.7). Andelen som har denna typ av kontakter var mindre bland de ideella föreningarna och ännu mindre bland de religiösa föreningarna och trossamfunden.

”Samtalet mellan offentliga sektorn och ideella föreningar är inte uppmuntrande. Vi vill öka ideella föreningars medverkan i beslut som gäller individer och föreningar.”

”Tyvärr är avståndet mellan ideella organisationer och politiker/tjänstemän långt. Har man inte anställda som kan driva frågor på dagtid är det närmast omöjligt.”

Bland de religiösa föreningarna och övriga trossamfunden var det generellt mindre andelar som hade haft kontakt med offentliga aktörer jämfört med bland Svenska kyrkans organisationer och bland ideella föreningar. På regional nivå gällde det samtliga typer av kontakter, på statlig alla utom deltagande i råd och statliga utredningar eller kommittéer. På kommunal nivå gällde det samtliga typer av kontakter. Dock är skillnaderna inte statistiskt säkerställda för uppvaktning som organisationen själv hade tagit initiativ till i jämförelse med Svenska kyrkans organisationer (men resultaten pekar mot att det kan finnas en skillnad även i detta avseende).

På kommunal nivå var det betydligt mindre vanligt att *delta i råd, samverkansorgan eller referensgrupper* bland religiösa föreningar och övriga trossamfund än bland Svenska kyrkans organisationer (17 jämfört med 57 procent) och att *samarbeta i projekt* (8 jämfört med 41 procent). Det var också mer sällsynt att *bli kontaktad av någon tjänsteman eller politiker som vill rådgöra i någon fråga* (11 jämfört med 41 procent). Det går här att lyfta frågan i vilken mån offentliga aktörer verkligen bjuder in till samtal och ser olika civilsamhällesaktörer som en resurs i sitt arbete. Att *medverka i en kommunal utredning* var mycket sällsynt (1 jämfört med 15 procent).

Sammantaget ser vi på de olika politiska nivåerna hur de religiösa föreningarna och övriga trossamfunden sällan har rollen som *remissinstans, samarbetar i projekt, blir kontaktade av tjänstemän och politiker* eller *själva tar initiativ till möten*.

Tabell 3.7 Kontakt med offentliga aktörer på kommunal, regional och statlig nivå. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent

Typ av kontakt	Svenska kyrkans organisationer			Religiösa föreningar och trossamfund			Ideella föreningar		
	Kommun	Region, kommunförbund eller landsting	Regering eller statliga myndigheter	Kommun	Region, kommunförbund eller landsting	Regering eller statliga myndigheter	Kommun	Region, kommunförbund eller landsting	Regering eller statliga myndigheter
Deltagande i råd, samverkansorgan, referensgrupp eller liknande	57	13		17	3		27	12	
Samarbete i projekt	41	16	10	8	2	4	22	12	8
Tjänsteman eller politiker har tagit kontakt med oss för att rådgöra i någon fråga	41	9	8	11	1	2	26	10	10
Uppvakning (möte som er organisation har tagit initiativ till)	18	5	4	9	1	1	23	10	10
Medverkan i utredning eller kommunal ärendehantering (exempelvis samråd)	15			1			11		
Deltagande i regeringens råd, delegation eller referensgrupp			1			2			2
Deltagande i statlig myndighets råd, delegation eller referensgrupp			1			2			6
Medverkan i statlig utredning eller kommitté			0			0,4			4
Medverkan i utredning eller regional ärendehantering (exempelvis samråd)		3			0			6	
Remissinstans	13	4	7	3	0	1	11	6	9
Annan form	6	2	7	5	1	3	8	3	3
Nej, ingen träff, konsultation eller samråd alls	16	66	73	63	94	88	39	71	77
Totalt (någon form av kontakt inklusive annat)	84	34	27	37	6	12	61	29	23
N	198	187	192	189	188	188	492	490	484

*Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014.
Kommentar: Grå markering innebär att svarsalternativet inte har varit möjligt att ange på den aktuella nivån.*

Om vi ser till fritextsvaren var det i kontakter med den kommunala nivån vanligast att lyfta fram möten eller samarbeten i någon särskild fråga bland de religiösa civilsamhällesaktörerna. Det fanns en stor variation i vilka frågor som lyftes fram. Flera nämnde deltagande i kris- och katastrofberedskap. En bredd av exempel lyftes fram av enskilda aktörer, från öppen förskola, socialtjänst, arbetsmarknadsinsatser, invandring och EU-migranter till fastighetsärenden och lokala utmärkelser. Bidrag och tillsyn var också två andra områden där några trossamfund hade haft kontakter. På regional nivå handlade de få svaren om sjukhuskyrka, fastighetsunderhåll, bidrag och lokala kontaktgrupper.

På statlig nivå beskrev flera kontakter kring tillstånd som ofta var kopplade till länsstyrelsen och rörde kyrkobyggnader, begravningsombud, begravningsverksamhet, vigslar, vård och kulturarv. I några fall nämndes kontakter med Arbetsförmedlingen och i vissa fall även Försäkringskassan och Migrationsverket. Även SST och besök från regeringen nämndes i några fall. Sammanfattningsvis kan svaren ses som en avspeglning av den bredd av syften i trossamfundens verksamhet som vi har beskrivit tidigare i denna rapport.

Vi ser relativt få skillnader inom de olika urvalsgrupperna utifrån föreningarnas egenskaper när det gäller att haft kontakt med den offentliga sektorn (tabell B3.3 i bilaga 2). De få skillnader vi ser handlar om att det på kommunal nivå var vanligare inom Svenska kyrkan att ha kontakt med det offentliga bland de allra största organisationerna jämfört med inom de något mindre (90 respektive 76 procent). På regional nivå var det i stället vanligare bland ideella föreningar att ha offentliga kontakter i högskoleorter jämfört med i mindre kommuner (36 respektive 22 procent).

På statlig nivå var det för ideella föreningar vanligare att ha kontakter med det offentliga i "*storstadsregioner*" jämfört med grupperna i "*övriga större kommuner*" och "*kommuner med färre invånare*". Denna regionalpolitiska utmaning kanske inte är förvånande då statliga myndigheter är koncentrerade till dessa.

Osäkerhet om överenskommelser

De religiösa civilsamhällesaktörerna uppvisade liknande mönster som ideella föreningar i andelen som uppgav att de hade undertecknat överenskommelser på nationell och regional nivå (tabell 3.8). Det var vanligare att ideella föreningar hade tecknat överenskommelser på lokal nivå (11 procent) jämfört med att Svenska kyrkans organisationer och de övriga religiösa föreningarna och trossamfundet hade gjort det (6 respektive 3 procent).

Bland organisationerna som hade svarat på frågan fanns det större osäkerhet inom Svenska kyrkans organisationer kring om överenskommelser hade ingåtts på nationell eller på regional nivå jämfört med inom de övriga organisationerna. Det är oklart vad detta kan bero på. En möjlig förklaring kan vara svårigheter att överblicka den egna organisationens alla relationer till det offentliga utifrån dess storlek eller hur arbetet är organiserat.

Tabell 3.8 Andel organisationer som uppger att de har undertecknat en överenskommelse/ett samverkansavtal. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar 2014. Procent

	Svenska kyrkans organisationer	Religiösa föreningar och trossamfund	Ideella föreningar
Nationell nivå			
Ja, vi har undertecknat	5	3	2
Nej, vi har inte undertecknat	56	72	75
Osäker/vet inte	40	25	24
Regional nivå			
Ja, vi har undertecknat	2	1	3
Nej, vi har inte undertecknat	60	77	75
Osäker/vet inte	38	22	22
Kommunal nivå			
Ja, vi har undertecknat	6	3	11
Nej, vi har inte undertecknat	68	77	69
Osäker/vet inte	26	20	20
N	195/195/193	184/181/185	475/477/488
<p><i>Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014. Kommentar: Frågan som ställdes var: De senaste åren har samverkansavtal, så kallade Överenskommelser, mellan den ideella och offentliga sektorn undertecknats på nationell nivå samt i vissa regioner och kommuner. Har din organisation undertecknat en sådan överenskommelse och i så fall på vilken nivå?</i></p>			

Samarbetsklimatet – ett utvecklingsområde

Materialet indikerar att gruppen religiösa föreningar och övriga trossamfund i tydligt mindre utsträckning än Svenska kyrkans organisationer upplever att *tjänstemän på olika nivåer bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog med den egna organisationen* (indikator 13–15). Andelen som upplevde detta i mycket eller ganska liten utsträckning på kommunal nivå var 32 procent jämfört med 15 procent bland Svenska kyrkans organisationer. Vi ser liknande mönster på statlig och regional nivå. Dock bör de resultaten tolkas med viss försiktighet då endast drygt 50 föreningar med religiös inriktning och trossamfund har besvarat frågorna som gäller dessa nivåer.

Samtidigt uppgav de religiösa föreningarna och trossamfundet liknande svar som de ideella föreningarna i allmänhet. Det framstår snarast som att Svenska kyrkans organisationer mer sällan har negativa erfarenheter från dialogen jämfört med de två andra undersökningsgrupperna.

”Vi har inte upplevt att tjänstemän vill göra det besvärligt för oss, men många lagar kan kanske bli det. Vår verksamhet är ganska liten och mycket arbete sker ideellt.”

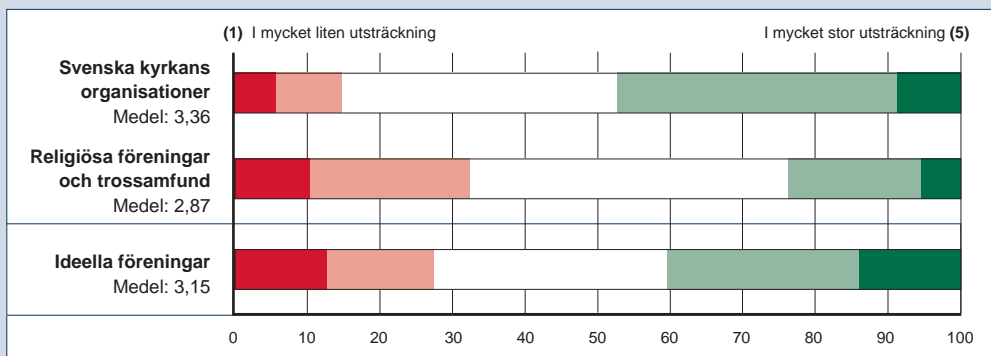
”Vi verkar på en mindre ort i en av Sveriges små kommuner och upplever att de politiker och tjänstemän vi haft kontakt med är glada för vår verksamhet, så länge vi inte ställer några krav på ekonomiskt eller regelmässigt stöd.”

Men om vi i stället vänder på frågan var det både på kommunal och på statlig nivå tydligt att de övriga trossamfundet och religiösa föreningarna mer sällan har positiva upplevelser av samarbetsklimatet jämfört med både ideella föreningar och Svenska kyrkans organisationer. På kommunal nivå var det 24 procent som uppgav att *offentliga tjänstemän i ganska stor eller i stor utsträckning bidrar till samarbetsklimat och dialog* (jämfört med 48 procent i Svenska kyrkans organisationer och 41 procent bland ideella föreningar). På statlig nivå var motsvarande nivå 11 procent jämfört med 35 och 30 procent för Svenska kyrkans organisationer och ideella föreningar. Vi ser liknande tendenser på regional nivå, men där är skillnaden inte statistiskt säkerställd. Dessa tendenser indikerar ett utvecklingsområde för dem som arbetar i offentlig förvaltning.

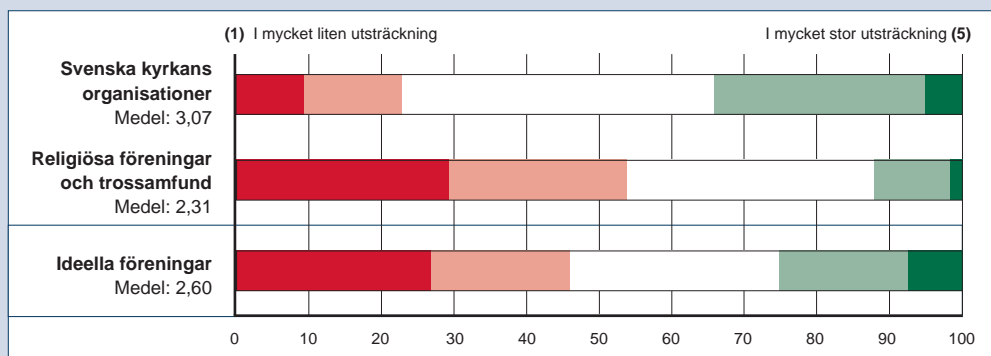
Offentliga tjänstemäns kunskaper

Vi ser liknande mönster i svaren på frågan om *tjänstemännens kunskaper* som för deras förmåga att *bidra till ett öppet samarbetsklimat och ömsesidig dialog* (indikator 16–18). Andra religiösa organisationer uppgav i högre grad att *tjänstemän i mycket liten eller ganska liten utsträckning har kunskap om den egna organisationens villkor och förutsättningar* jämfört med Svenska kyrkans organisationer. För denna fråga är skillnaderna statistiskt säkerställda även gentemot gruppen ideella föreningar och detta gäller samtliga geografiska nivåer. Bland andra religiösa organisationer var det 47 procent som uppgav detta om den kommunala nivån, jämfört med 29 procent bland Svenska kyrkans organisationer och 30 procent bland ideella föreningar. För den statliga och regionala nivån bör tolkningen göras med viss försiktighet då endast knappt 60 organisationer ur den förstnämnda urvalsgruppen besvarade frågan.¹⁴

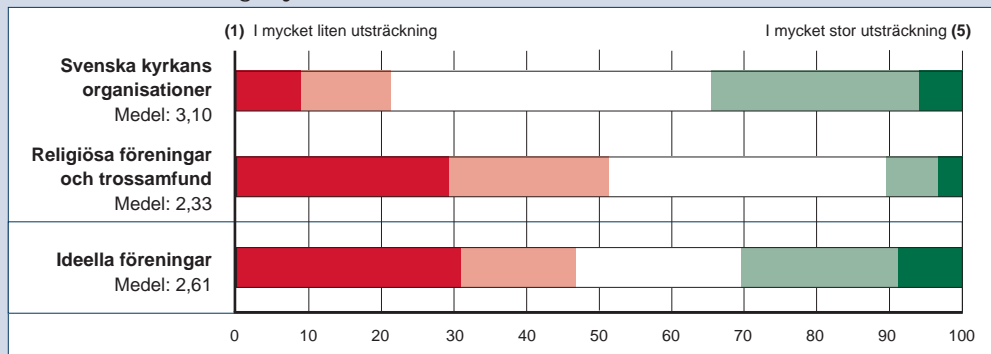
Indikator 13: Kommunala tjänstemän

Indikator 14: Regionala tjänstemän

Indikator 15: Statliga tjänstemän

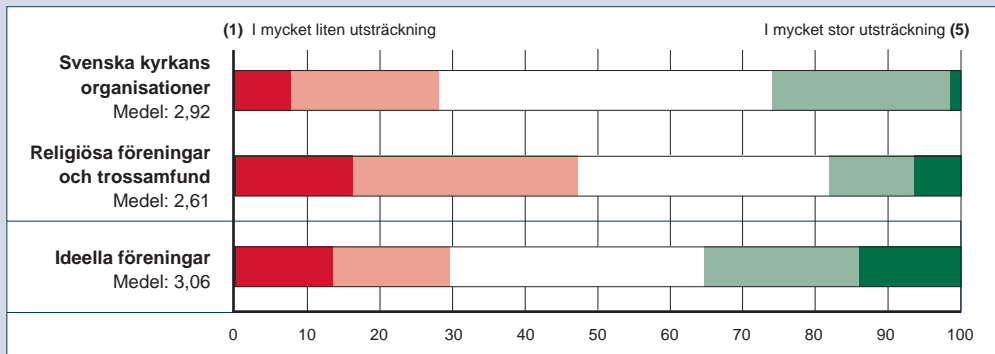
Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014.

Kommentar 1: Svartaltemativen har justerats sedan 2012 års enkät då de löpte från "inte alls" (1) till "i mycket hög grad" (5) vilket bör vägas in i tolkningen av resultaten.

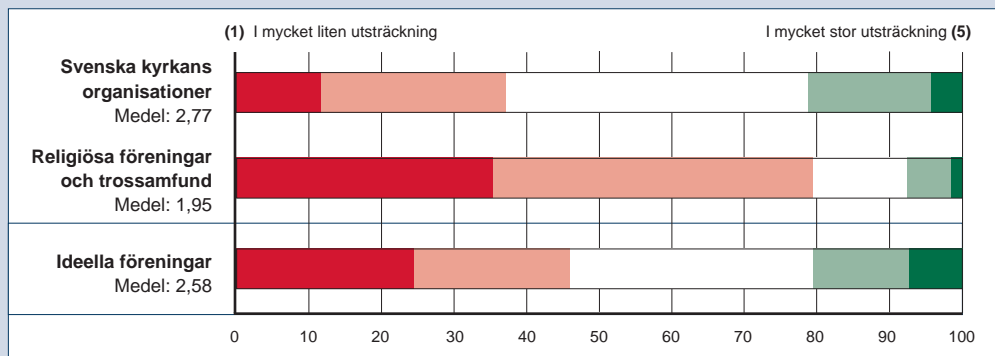
Kommentar 2: Observera att endast 54 religiösa föreningar och trossamfund har besvarat frågan.

Indikator 13–15. Bedömning av i vilken utsträckning kommunala, regionala och statliga tjänstemän som organisationerna möter bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog med den egna organisationen. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent.

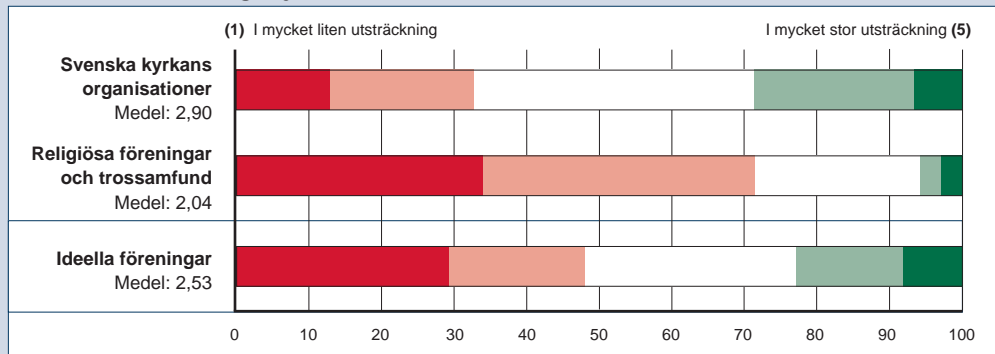
Indikator 16: Kommunala tjänstemän

Indikator 17: Regionala tjänstemän

Indikator 18: Statliga tjänstemän

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014.

Kommentar: Svarsalternativen har justerats sedan 2012 års enkät då de löpte från "inte alls" (1) till "i mycket hög grad" (5) vilket bör vägas in i tolkningen av resultaten

Indikator 16–18. Bedömning av kommunala, regionala och statliga tjänstemäns kunskap om den egna organisationens villkor och förutsättningar. Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent.

Begränsad kännedom om politiken och koden

Precis som för ideella föreningar var kunskapen om politiken för det civila samhället relativt begränsad bland religiösa föreningar och övriga trossamfund (tabell 3.9). Resultaten tyder på att kännedomen om politiken var något högre inom Svenska kyrkans organisationer än inom de övriga trossamfundet. Det var vanligare att ha hört talas om politiken inom Svenska kyrkan jämfört med inom de övriga religiösa föreningarna och trossamfundet (34 respektive 21 procent). Skillnaden är dock inte statistiskt säkerställd för gruppen som uppgav "inte alls". Ser vi till bakgrundsfaktorerna var de religiösa civilsam-

hällesorganisationerna i storstäderna något mer insatta i politiken än organisationer i kommuner med färre än 25 000 invånare.

Vi ser också att kunskapen om koden för idéburna organisationers medverkan i den offentliga beslutsprocessen ligger på liknande nivåer bland de religiösa civilsamhällesaktörerna, precis som bland de ideella föreningarna. Det var mellan 15 och 21 procent som på något sätt kände till koden (tabell 3.10). Som vi tidigare har påpekat finns det även andra metoder som kan användas för att höja kvaliteten i dialogen och processerna mellan aktörer från det civila samhället och den offentliga sfären.

Tabell 3.9 Hur väl känner du till regeringens politik för det civila samhället? Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent

	Svenska kyrkans organisationer	Religiösa föreningar och trossamfund	Ideella föreningar
Inte alls	60	73	68
Har hört talas om	34	21	25
I stora drag insatt	5	4	6
Mycket väl insatt	0	2	0
N	198	189	491

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014.

Tabell 3.10 Hur väl känner du till den europeiska koden för idéburna organisationers medverkan i den offentliga beslutsprocessen? ("koden"). Religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar, 2014. Procent

	Svenska kyrkans organisationer	Religiösa föreningar och trossamfund	Ideella föreningar
Inte alls	79	86	84
Har hört talas om	18	12	15
I stora drag insatt	3	1	1
Mycket väl insatt	0	2	0
N	198	189	491

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014.

KAPITEL 4

Sammanfattning och slutsatser

I vår rapport speglas olika dimensioner av politiken för det civila samhället. För första gången har vi undersökt de religiösa civilsamhällesaktörernas villkor. I denna sammanfattning relaterar vi resultaten till de sex principerna för uppföljningen av politiken för det civila samhället (prop. 2009/10:55). Indikatorsystem fångar ofta förändringar i samhället och i bästa fall kan de även fånga politiska förändringar inom sitt område. Samtidigt genererar de ofta nya frågor som kräver fördjupade undersökningar. I den avslutande diskussionen sätts resultaten i relation till andra studier och aktuella diskussioner om villkor och utveckling framöver.

Självständighet och beroende

- Det har blivit vanligare bland ideella föreningar att vara *beroende av offentliga medel för att bedriva sin kärnverksamhet och utveckla sin verksamhet* mellan 2012 och 2014. Andelen som uppgav beroende för att bedriva kärnverksamhet ökade från 44 procent till 51 procent, och andelen som uppgav beroende för att utveckla verksamheten ökade från 46 till 52 procent. Det fanns en stor spridning bland de som svarade där en stor grupp inte upplevde något eller väldigt lite beroende medan andra upplevde mycket beroende både 2012 och 2014.
- Vi ser tecken på att andelen *ideella föreningar som bedriver någon del av sin verksamhet på uppdrag av offentliga aktörer* ökade något mellan 2012 och 2014. Andelen som hade uppdrag från antingen statlig, regional eller kommunal nivå ökade från 26 till 33 procent. Ofta var det en mindre del av verksamheten som bedrevs på sådant uppdrag. Dock ökade andelen ideella föreningar som uppgav att den övervägande delen eller hela verksamheten bedrevs på kommunalt uppdrag från 4 till 9 procent. Det blev även vanligare bland föreningarna att någon del av verksamheten bedrevs på uppdrag av staten (detta ökade från 13 till 17 procent mellan 2012 och 2014).
- De religiöst inriktade civilsamhällesaktörerna uppgav i betydligt mindre utsträckning än ideella föreningar att de var *beroende av offentliga medel för att bedriva kärnverksamhet och utveckla sin verksamhet*. Dock fanns det exempel på det även bland dem. De viktigaste inkomstkällorna för deras verksamheter var oftast medlemsavgifter eller gåvor från enskilda personer. Det var betydligt vanligare att Svenska kyrkans organisationer bedrev verksamhet på uppdrag av det offentliga jämfört med de ideella föreningarna och minst vanligt var det i urvalsgruppen religiösa föreningar och övriga trossamfund. Detta kan hänga samman med Svenska kyrkans uppgifter när det gäller begravningsverksamhet, men vi ser också utifrån organisationernas syften tydligt hur Svenska kyrkan bedriver arbete inom en rad olika områden.

- Bland de organisationer som hade bedrivit någon del av sin verksamhet på offentligt uppdrag var det relativt ovanligt att *det offentliga uppdraget hade begränsat självständigheten och oberoendet när det gäller att uttrycka sig eller framföra kritik i olika frågor*. Detta gäller både de ideella föreningar och de religiösa civilsamhällesaktörerna.

Dialog

- När vi jämför de tre urvalsgrupperna är det tydligt att det var vanligare att Svenska kyrkan hade någon form av *dialog och kontakt* med offentliga aktörer, inte minst på kommunal nivå, än de andra. Det var betydligt mindre vanligt bland andra organisationer med religiös inriktning att ha kontakt med offentliga aktörer. Läger vi samman kontakt på någon av de tre politiska nivåerna var det 88 procent av Svenska kyrkans organisationer som hade det 2014 jämfört med 43 procent bland de andra religiösa organisationerna. Vad dessa mer glesa kontakter kan tänkas bero på går inte att svara på utifrån denna undersökning. De kan möjligen vara uttryck för Svenska kyrkans historiska roll som en del av staten och den fortsatta partipolitiska styrningen i kyrkans beslutande organ. Vidare att andra trossamfund och religiösa organisationer tydligare har sökt autonomi eller har haft få skäl att kommunicera med offentliga aktörer. En annan möjlighet kan vara variationer i vilken utsträckning offentliga aktörer bjuder in till olika diskussioner.

- En förutsättning som kan påverka dialogen och dess kvalitet är i vilken grad offentliga tjänstemän har *kunskap om den aktuella organisationens villkor*. Bland ideella föreningar finns en stor spridning i hur de bedömer tjänstemännens kunskap. Vissa föreningar uppgav att offentliga tjänstemän i stor utsträckning hade sådan kunskap, något fler föreningar uppgav omvänt att sådan kunskap fanns i liten eller mycket liten utsträckning. Andra religiösa organisationer uppgav oftare än Svenska kyrkans organisationer och ideella föreningar att tjänstemän i ganska eller mycket liten utsträckning hade kunskap om den egna organisationens villkor och förutsättningar. Detta gäller för samtliga politiska nivåer. På kommunal nivå var det exempelvis 47 procent som uppgav detta bland dessa aktörer jämfört med 29 procent bland Svenska kyrkans organisationer och 30 procent bland ideella föreningar.

- Det var mer vanligt att ideella föreningar upplevde att tjänstemän inte bidrar till *ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog* med den egna organisationen på statlig och regional nivå jämfört med tjänstemän på kommunal nivå. Detta ser vi både 2014 och 2012. Det är tydligt att religiösa föreningar och övriga trossamfund i betydligt lägre grad upplevde att tjänstemän på olika nivåer bidrar till ett öppet samarbetsklimat och ömsesidig dialog med den egna organisationen jämfört med Svenska kyrkans organisationer. Här finns alltså utmaningar och förbättringsmöjligheter för det offentliga både när det gäller kunskap och när det gäller bemötande av dessa organisationer.

Öppenhet och insyn

- Slutsatserna under principen dialog kan även vägas in när det gäller öppenhet och insyn. Att ha någon form av dialog kan många gånger vara ett sätt att ha insyn i offentliga beslutsprocesser. Vi ser tydliga mönster där det är ovanligt bland religiösa föreningar och övriga trossamfund att uppge att offentliga tjänstemän på olika nivåer bidrar till ett *öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog*. Detta jämfört med både svaren från Svenska kyrkan och svaren från ideella föreningar i stort. Samma mönster ser vi när det gäller de olika organisationernas bedömningar av tjänstemännens kunskap om deras villkor och förutsättningar. Detta kan möjligen hänga samman med att vi ser betydligt mer kontakter mellan den offentliga sfären och Svenska kyrkan jämfört med mellan offentlig sektor och andra religiösa organisationer. Sambandet kan också verka åt andra hållet: att klimatet i dialogen gör att färre kontakter och samarbeten inleds. Som vi påpekar under principen dialog ser vi att det kan finnas ett utvecklingsområde när det gäller att bjuda in olika aktörer i beslutsprocesser, samarbeten och konsultationer.

Långsiktighet

- Medlemsavgifter utgjorde tillsammans med verksamhets- och organisationsbidrag från offentliga aktörer den största *inkomstkällan* för ideella föreningar. Det i sig visar på betydelsen av stabila och förutsägbara bidrag och regler för att skapa långsiktiga förutsättningar. Svenska kyrkan hade inte alls inkomster från det offentliga som en lika framträdande inkomstkälla av materialet att döma, även om det förekom. Religiösa föreningar och trossamfund intog en mellanposition mellan Svenska kyrkan och de ideella föreningarna i detta avseende.

- En stor majoritet av de ideella föreningarna ansåg att de hade haft goda eller åtminstone tillräckligt bra *ekonomiska villkor för att genomföra sin kärnverksamhet* 2014 på samma sätt som 2012. Däremot uppgav en något mindre andel ideella föreningar att de på samma sätt hade kunnat *utveckla sin verksamhet* som ett led i ett långsiktigt arbete (även om de fortfarande var i majoritet). Företrädarna för Svenska kyrkan upplevde i störst utsträckning att de hade ekonomiska förutsättningar att bedriva kärnverksamhet jämfört med både övriga religiösa organisationer och ideella föreningar utan religiös inriktning. Svenska kyrkan utmärkte sig också genom att deras organisationer oftare uppgav att de hade ekonomiska förutsättningar att utveckla sin verksamhet jämfört med övriga organisationstyper.

- För frågan om *förändringar av de ekonomiska förutsättningarna under de senaste tre åren* ser vi en stor spridning i svaren inom samtliga undersökta organisationstyper. Svenska kyrkans organisationer utmärkte sig dock genom att en förhållandevis stor andel uppgav att de upplevt en försämring av sina ekonomiska förutsättningar. En av flera möjliga förklaringar kan vara ett sjunkande medlemsantal.

- Vi har tidigare lyft fram att en något större andel ideella föreningar tyckte att de var *beroende av offentliga medel* för sin möjlighet att bedriva kärnverksamhet och verksamhetsutveckling 2014 jämfört med hur det såg ut 2012. Vidare uppgav en större andel ideella föreningar att de *bedrev verksamhet på uppdrag av det offentliga* jämfört med för två år sedan. Detta kan vara av betydelse för långsiktigheten. Däremot upplevde en förhållandevis stor andel av organisationerna med religiös inriktning att de inte var beroende av offentliga finansieringskällor för att bedriva kärnverksamhet och utveckla sin verksamhet på önskat sätt 2014.

- En begränsad andel ideella föreningar upplevde *lagar och regler* som hinder för att bedriva sin kärnverksamhet 2014, vilket är samstämmigt med vår bild från 2012. Detta gällde även frågan om verksamhetsutveckling i förhållande till lagar och regler. De flesta ideella föreningarna uppgav också att lagar och regler som påverkar verksamheten hade varit oförändrade under de tre senaste åren. Detsamma gällde de religiösa organisationerna. Detta kan ses som tecken på en relativt stor stabilitet och förutsägbarhet.

- Flera av de tendenser vi lyfter fram kring *dialogen mellan det civila samhället och det offentliga*, som offentliga tjänstemäns kunskaper och bemötande, har också betydelse för att det offentliga ska kunna verka för långsiktiga och förutsägbara förutsättningar.

Kvalitet och mångfald

- Principen om *kvalitet* är svår att belysa genom undersökningen och kan kräva andra uppföljningar framöver. En dimension av frågan handlar om att verksamheter som producerar välfärdstjänster ska upprätthålla kvalitet. En annan dimension handlar om att det ibland tillskrivs ett särskilt värde att välfärdstjänster utförs av aktörer från det civila samhället som kopplar till den större diskussionen om det civila samhällets särart och mervärde (Gavelin, Kassman & Engel 2010, prop. 2009/10:55).

Det är intressant att självständigheten och oberoendet att uttrycka sig i olika frågor sällan upplevdes som begränsat bland de civilsamhällesaktörer som i vår undersökning bedrev verksamhet på uppdrag av det offentliga. Detta kan ses som ett tecken på att det finns goda möj-

ligheter att bedriva verksamhet på uppdrag av det offentliga utan att det inkräktar på särarten eller möjligheten att fungera som en självständig röst. Detta behöver dock sättas i ett större sammanhang och relateras till andra studier, vilket vi gör i den avslutande diskussionen. Tendensen mot ökat beroende av offentliga medel mellan 2012 och 2014, inte minst för att kunna utveckla sin verksamhet, kan tänkas ha betydelse för kvaliteten. Dock är det viktigt att komma ihåg att dessa frågor gällde ideella föreningar generellt, inte enbart de som producerar välfärdstjänster. Särskilda studier skulle behövas för att ringa in villkoren för de som utför tjänster på uppdrag av det offentliga.

- Offentliga tjänstemäns kunskaper och bemötande är något som påverkar det offentligas förmåga att ta tillvara resurser i arbetet hos det civila samhällets aktörer (*kvalitetsprincipen*) och att göra detta från många olika typer och former av organisationer och nätverk (*mångfaldsprincipen*). För principen *mångfald* betonas bland annat att regelverk och bidragssystem bör ges utrymme och förutsättningar för olika organisationsformer i det civila samhället och i olika typer av relationer mellan det offentliga och civilsamhällsaktörer (prop. 2009/10:55).

Vi ser tydligt hur urvalsgruppen religiösa föreningar och trossamfund i mindre utsträckning än Svenska kyrkan och ideella föreningar generellt hade haft kontakt med offentliga aktörer. Det var inte lika vanligt att offentliga tjänstemän och politiker tog kontakt med dem för att rådgöra i någon fråga eller att de deltog i råd, samverkansorgan eller referensgrupper.

Det var vanligare att religiösa föreningar och trossamfund upplevde att offentliga tjänstemän saknade kunskap om den egna organisationens villkor och att tjänstemännen inte bidrog till en öppen och ömsesidig dialog med dem jämfört med Svenska kyrkan och övriga ideella föreningar. Detta kan ha betydelse för det offentligas möjlighet att ta tillvara kunskap och resurser från dessa aktörer. Det kan relateras till att dessa organisationer arbetar inom många olika områden, exempelvis socialt arbete, att verka för jämställdhet och att underlätta människors etablering på arbetsmarknaden. Annorlunda formulerat verkar de på flera områden som är relevanta för en rad politikområden nationellt, regionalt och lokalt.

Avslutande diskussion

Civilsamhällets organisationer bedriver en bred verksamhet

Rapporten visar på *den bredd av verksamheter som det civila samhällets organisationer bedriver i samhället*. Verksamheterna bedrivs utifrån en rad olika syften. Inte minst blir det tydligt att Svenska kyrkan tillsammans med religiösa föreningar och övriga trossamfund ofta uppvisar större bredd i syften och verksamhetsinriktningar jämfört med ideella föreningar generellt. Rapporten synliggör trossamfunden som civilsamhällesaktörer på ett sätt som vi tidigare inte har kunnat visa i våra uppföljningar. Det finns de som lyfter fram att offentligt stöd till trossamfund är just ett stöd till dem som en del av det civila samhället och inte till religionen i sig (Göransson 2015). Religion beskrivs i detta fall som en grund för samhällsengagemang och social samlevnad. Trossamfundens bidrag till det civila samhället beskrivs som social gemenskap, komplement till offentlig verksamhet och ett konfessionellt alternativ till offentlig verksamhet samt som en kritisk röst och opinionsbildare. I artikeln dras paralleller till stöden för folkbildning, idrott och kultur där det finns breda samhällspolitiska syften som går utöver enskilda aktiviteter.

När det gäller trossamfunden och deras roll i samhället kan nämnas att regeringen ser ett behov av att se över lagstiftningen från 1998. Frågor de lyfter att se över är stödets överensstämmelse med stöd till andra organisationer i det civila samhället och vilka aktörer som bör få stöd (prop. 2015/16:1).

I vår enkätundersökning ser vi att det offentliga stödet har betydelse för att säkra villkoren för det civila samhällets organisationer att bedriva och utveckla sin verksamhet. Detta gäller inte minst ideella föreningar. Regeringen betonar vikten av mer långsiktiga bidrag i budgetpropositionen. Vi instämmer i behovet av att minska andelen projektbidrag till förmån för mer långsiktiga verksamhets- och organisationsbidrag. Utvecklingen mellan 2012 och 2014 har istället varit den omvända med en ökad andel projektbidrag och en minskad andel verksamhets- och organisationsbidrag (prop. 2015/16:1).

Behov av att stärka offentliga aktörers dialog med civilsamhällesaktörer

En betydande del av det arbete som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor bedriver kopplat till civilsamhällspolitiken handlar om att *stärka kompetensen och kvaliteten i offentliga aktörers arbete och dialog med civilsamhällsaktörer*. Årets uppföljningsstudie pekar mot ett tydligt behov av fortsatt arbete för att stärka detta. Bland de tre undersökta organisationstyperna finns betydande andelar som uppger att offentliga tjänstemän saknar kunskap om deras villkor och förutsättningar.

Även när det gäller att aktivt bidra till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog ser vi liknande mönster, och även tecken till en försämring på kommunal nivå mellan 2012 och 2014 för ideella föreningar. Sammantaget är det dock vanligare att tjänstemän på statlig nivå upplevs sakna kunskaper och inte arbeta för en ömsesidig dialog jämfört med tjänstemän på den kommunala nivån.

När det gäller organisationernas bedömningar av offentliga tjänstemäns kunskaper om dem och vilket bemötande de får är svaren från *religiösa föreningar och trossamfund* särskilt utmärkande. Det är ovanligt bland dem att ha positiva erfarenheter i dessa avseenden. Det är även ovanligare att de bjuds in till olika typer av dialog med det offentliga. Vi ser här möjligheter att stärka det offentligas förmåga att se och ta tillvara det civila samhället som en resurs i beslutsfattande och genomförande av olika verksamheter.

Det som kommer fram i vår studie bör tas på allvar och diskussionen bör fördjupas om vad det kan bero på att kontakterna är färre och att de oftare bedömer att offentliga tjänstemän inte bidrar till ett öppet samarbetsklimat eller har kunskap om deras verksamheter. Inte minst mot bakgrund av de ambitioner som har funnits att genom lagen om trossamfund verka för likställighet mellan Svenska kyrkan och övriga trossamfund (jfr prop. 2009/10:55).

Vi ser också att det är vanligare bland ideella föreningar och Svenska kyrkans organisationer att ha som syfte att påverka politiska beslut inom något område jämfört med dessa organisationer. Samtidigt gör en sådan förklaring inte frågan om ett bättre bemötande och att bättre ta tillvara dessa resurser mindre aktuell. Det finns en del positiva försök att förbättra dialogen på detta område. Nämnden för statligt stöd till trossamfund (2014b) har exempelvis på regeringens uppdrag tagit fram en handledning om att samarbeta med trossamfundsråd för kommuner, landsting och länsstyrelser. Där ges även exempel på olika typer av samarbeten från olika delar av landet och på olika teman.

Det går att fördjupa diskussionen om hur och när det civila samhällets aktörer bör involveras i offentliga beslutsprocesser. Regeringen lyfter fram *Partsgemensamt forum* som en viktig plattform för dialog. Under 2014 skickade regeringen också ut 90 remisser till fler än 1 700 organisationer (prop. 2015/16:1). I en studie från den pågående *Demokratiutredningen* konstateras att regeringen har haft ett 50-tal fasta forum för samråd med intresseorganisationer 2013 tillsammans med ett stort antal andra typer av möten (Lundberg 2015). Intresseorganisationer från det civila samhället har svarat för i genomsnitt knappt 30 procent av de inbjudna remissinstanserna under de senaste 50 åren. Det finns inga motsvarande sammanställningar för hur myndigheter arbetar med samråd och kontakter med det civila samhället.

I studien (Lundberg 2015) konstateras att intresseorganisationernas informella kontakter har tilltagit och fått en allt större betydelse för beslutsfattandet på senare år. I vår enkät har vi främst ställt frågor om formella kontakter, och våra resultat bör även ses i ljuset av att det finns en rad andra typer av kontakter. Detta kan ses som positivt och en möjlighet för det civila samhällets organisationer att vara en del i det politiska beslutsfattandet. Samtidigt kan det vara problematiskt, bland annat om den transparens och tydlighet som finns inom remiss- och kommittéväsendet saknas (Lundberg 2015). Att verka för ökad transparens i andra och nya former av kontakter beskrevs som ett utvecklingsområde framöver. Ett problem som Lundberg också lyfter fram är att påverkansmöjligheterna ibland kommer in relativt sent i beslutsprocesserna.

Offentliga uppdrag i civilsamhället skapar nya roller

I vår undersökning ser vi en viss ökning av andel ideella föreningar som bedriver verksamhet på uppdrag av det offentliga. Det är relativt små andelar av dem som upplever att det begränsar självständigheten och oberoendet i form av att uttrycka åsikter eller framföra kritik. Samtidigt pågår en större diskussion och djupare studier om en förändrad roll för det civila samhällets aktörer i dessa avseenden. Detta mot bakgrund av risken att allt fler offentliga uppdrag kan undergräva det civila samhällets organisationer i deras roll som röstbärare eller opinionsbildare. Flera har visat på en ökad roll för det civila samhället i att vara utförare av olika välfärdstjänster och att röstbärarrollen kan vara hotad i spåren av professionaliseringstendenser och andra samhällsförändringar i den riktningen (se Harding 2012, Trägårdh 2012, Wijkström & Einarsson 2006).

Det har konstaterats att även Svenska kyrkan kan påverkas av dessa processer, men däremot att specifika processer kopplade till *Överenskommelsen inom det sociala området* endast har haft begränsad betydelse (Linde 2014). Det finns anledning att framöver fortsätta att fördjupa vår förståelse för detta område utifrån villkoren för organisationer som bedriver verksamhet på uppdrag av det offentliga.

Framtida uppföljningar

Vi övergår nu till att lyfta fram några möjligheter för framtida uppföljningar och studier kopplade till politiken för det civila samhället. Under det senaste årtiondet har det vuxit fram indikatorsystem inom en rad politikområden (se Ungdomsstyrelsen 2014). Statistiska indikatorer kompletteras ofta med *årliga tematiska fördjupningar* inom särskilda områden. Även uppföljningen inom politiken för det civila samhället skulle kunna kompletteras med den typen av studier (jfr Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2015).

Vår erfarenhet från det ungdomspolitiska arbetet är att sådana fördjupande analyser bidrar till en positiv dynamik i uppföljningssystemet och leder fram till mer konkreta politiska beslutsunderlag med förslag på åtgärder. Vilka tematiska områden som bör studeras kan tas fram på olika sätt (exempelvis inom Partsgemensamt forum). Vi ser själva flera spännande möjliga inriktningar som att kartlägga och samla erfarenheter från samverkansmodeller mellan det offentliga och det civila samhället inom olika politikområden och på olika politiska nivåer, att fördjupa kunskapen om sammanslutningar och nätverk som inte nås genom vår uppföljning av organisationernas villkor och att undersöka vilka hinder och möjligheter som finns bland dem som inte deltar i det civila samhällets organisationer (jfr dir. 2015:28).

Vårt uppdrag innebär att vi ska följa upp villkoren för det civila samhällets organisationer. För att stärka politikens genomslag och uppföljning föreslår vi att *uppföljningar även bör göras av*

offentliga aktörers arbete utifrån de sex principerna. Detta skulle komplettera de uppföljningar av departementens arbete som genomförs inom Regeringskansliet (prop. 2015/16:1).

En betydande del av MUCF:s arbete är riktat mot att stärka offentliga aktörer på statlig, regional och kommunal nivå för att öka kvaliteten i beslut och kontakter som rör det civila samhället. Vi visar i vår studie att kunskapen om politiken och koden för medverkan i offentliga beslutsprocesser delvis är begränsad bland aktörerna i det civila samhället. Att rikta liknande frågor till offentliga aktörer om styrdokument, verktyg för dialog och inte minst om erfarenheter och förutsättningar för dialog och stöd till det civila samhällets aktörer vore intressant för att se politikens genomslag på de olika politiska nivåerna.

Uppföljningar av offentliga aktörers arbete kan utöver att följa upp politiken för det civila samhället även driva på det arbete som sker på statlig, regional och kommunal nivå. Exempelvis finns det de som menar att förutsättningarna för att följa upp arbetet med överenskommelser borde ha relativt goda förutsättningar på den regionala och kommunala nivån eftersom de där oftare har karaktären av handlingsplaner än av avsiktsförklaringar (Överenskommelsen 2014). Men det går även att spegla resultaten från uppföljningarna riktade till aktörer i det civila samhället med kunskaper och erfarenheter från offentliga aktörer.

Avslutningsvis kan konstateras att många av de frågor som berörs i denna rapport har diskuterats inom ramen för Partsgemensamt forum (Partsgemensamt forum 2015). Behov av ökad kunskap och modeller för uppföljning diskuterades 2012. Bland annat efterfrågades mer forskning och bättre tillvaratagande av den kunskap som det civila samhällets organisationer själva tar fram (Partsgemensamt forum 2013). Det finns också en önskan om att det offentliga ska bli bättre på att ta tillvara det civila samhällets kunskaper och forskning i planering och genomförande av olika insatser, samtidigt som det civila samhällets organisationer behöver bli bättre på att kommunicera sin kunskap, särart och kompetens till offentliga aktörer (Partsgemensamt forum 2014). Uppföljningsstudien pekar på ett fortsatt behov av att stärka det offentliga kunskaper om det civila samhällets villkor.

Flera ytterligare frågor som vi har speglat i rapporten har diskuterats i Partsgemensamt forum. Det gäller bland annat att bedriva verksamhet på offentligt uppdrag, offentlig och annan finansiering, förutsättningar för dialog, röstbärrollen och frågor om mångfald och nya former av engagemang, delaktighet och inkludering (Partsgemensamt forum 2015). Dessa diskussioner kan användas som utgångspunkt för områden att studera i kommande uppföljningsstudier.

BILAGA 1

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors
enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014

Förutsättningar och villkor för ideella organisationer och trossamfund i Sverige 2014

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ansvarar för att det finns samlad kunskap om ideella organisationer som föreningar, stiftelser och trossamfund i Sverige.¹ Vi genomför denna undersökning för att belysa hur organisationer ser på sina förutsättningar.

Alla svar är viktiga och kan bidra till förbättrade villkor

Undersökningen är en viktig grund för att kunna förbättra villkoren för aktörer i det civila samhället och arbetet inom stat, kommuner samt regioner och landsting. Dina svar är mycket värdefulla för detta arbete. Undersökningens resultat redovisas för Sveriges regering i juni 2015 och kan i slutändan bidra till politiska beslut som gör det lättare för ideella organisationer att bedriva sin verksamhet. Det är frivilligt att delta i undersökningen, men svaren från din organisation är mycket viktiga för att resultaten ska bli tillförlitliga.

Enkätens innehåll och genomförande

Vi har skickat enkäten till ett slumpmässigt urval av ideella föreningar och trossamfund. Adresserna kommer från Statistiska centralbyråns företagsregister. Enkäten är riktad till den organisation som står på adressetiketten. Den tar uppskattningsvis 10 minuter att besvara. Om du själv har svårt att svara kan du ge enkäten till någon annan person i din organisation som har god kunskap om er verksamhet. Det finns en stor variation bland ideella föreningar och trossamfund så det kan hända att vissa frågor inte upplevs relevanta för den organisation som du representerar. Vi vill ändå be dig att svara så gott det går.

Vi är mycket tacksamma om du svarar på frågorna och skickar in enkäten i det portofria svarskuvertet senast den 8 april 2015. Enkäten kan även besvaras via internet. Logga in på **www.pfmresearch.se/mucf** och följ instruktionerna. Ditt personliga lösenord är det 5-siffriga nummer som finns längst ned till höger på pappersenkätens första sida.

De inkomna svaren avidentifieras av PFM Research som genomför undersökningen åt oss och är helt anonyma. Svaren redovisas i form av övergripande tabeller och diagram. Ingen kommer att veta hur just din organisation har svarat. Vid frågor om undersökningen, kontakta Oscar Svensson på Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Om den organisation som enkäten har adresserats till har upphört eller inte är aktiv vänligen meddela detta till Jonas Qvarsebo på PFM Research.

Ett stort tack på förhand för din medverkan!

Med vänlig hälsning

Oscar Svensson, undersökningsledare
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
e-post: oscar.svensson@mucf.se
tfn: 08-566 219 05

Jonas Qvarsebo, projektledare
PFM Research i Sverige AB
e-post: jonas@pfmresearch.se
tfn: 035-260 60 06

¹ Ungdomsstyrelsen bytte 2014 namn till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och arbetar på uppdrag av regeringen.

Lagar, regler och ekonomiska förutsättningar

1. Hur väl stämmer, enligt din uppfattning, följande påståenden in på den organisation som du representerar?

Markera med ett kryss för varje rad	(1) Stämmer mycket dåligt	(2) Stämmer ganska dåligt	(3) Stämmer varken bra eller dåligt	(4) Stämmer ganska bra	(5) Stämmer mycket bra
Vi har under det senaste året haft <i>ekonomiska förutsättningar</i> att genomföra vår kärnverksamhet	☐	☐	☐	☐	☐
Vi har under det senaste året haft <i>ekonomiska förutsättningar</i> att utveckla verksamheten på det sätt vi önskat	☐	☐	☐	☐	☐
Det finns <i>lagar eller regler</i> som försvårar för oss att bedriva vår kärnverksamhet	☐	☐	☐	☐	☐
Det finns <i>lagar eller regler</i> som försvårar för oss att utveckla verksamheten på det sätt vi önskar	☐	☐	☐	☐	☐

2. Hur anser du att förutsättningarna för den organisation du representerar att bedriva sin verksamhet har förändrats under de senaste tre åren?

Markera med ett kryss för varje rad	(1) Försämrats mycket	(2) Försämrats något	(3) Varit oförändrad/e	(4) Förbättrats något	(5) Förbättrats mycket	(6) Vet inte
Under de senaste tre åren har min organisations <i>ekonomi</i> ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Under de tre senaste åren har <i>lagar eller regler</i> som påverkar min organisation ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. Vilken typ av medlemmar har den organisation du tillhör?

Markera endast ett svarsalternativ

1. ☐ Enskilda personer	
2. ☐ Inga enskilda personer bara andra föreningar/organisationer	Gå till fråga 5
3. ☐ Både enskilda personer och föreningar/organisationer är medlemmar	

4. Ungefär hur många enskilda personer är medlemmar i den organisation du tillhör?

Med medlemmar avser vi medlemmar som finns i ett medlemsregister eller motsvarande. Om du representerar ett trossamfund, räkna inte med personer som endast deltar i sammankomster.

Ange antal: <input type="text"/>

5. Om du tänker på var medlemmarna är bosatta, vilken beskrivning stämmer bäst in på den organisation du representerar?

Svara utifrån den organisation som denna enkät adresserats till.

Markera endast ett svarsalternativ.

1. ☐ Internationell organisation
2. ☐ Nationell (rikstäckande) organisation
3. ☐ Organisation med främst regional spridning
4. ☐ Organisation med främst lokal/kommunal spridning

6. Är den organisation du representerar medlem av eller på annat sätt en del av en större regional eller rikstäckande organisation?

1. ☐ Nej
2. ☐ Ja

7. Organisationer kan ha olika inriktningar eller syften med sin verksamhet. Hur väl stämmer, enligt din uppfattning, följande påståenden in på den organisation som du representerar?

Markera med ett kryss för varje rad	(1) Stämmer mycket dåligt	(2) Stämmer ganska dåligt	(3) Stämmer ganska bra	(4) Stämmer mycket bra
Ett viktigt syfte för den organisation jag representerar är ...				
Att underlätta eller möjliggöra utövandet av ett fritidsintresse eller en hobby	☐	☐	☐	☐
Att förbättra livsvillkoren för våra medlemmar	☐	☐	☐	☐
Att förbättra livsvillkoren för en viss grupp människor i befolkningen (utöver medlemmar)	☐	☐	☐	☐
Att påverka människors åsikter eller beteende i någon riktning	☐	☐	☐	☐
Att verka för medlemmarnas eller ägarnas ekonomiska intresse	☐	☐	☐	☐
Att främja sociala relationer mellan människor	☐	☐	☐	☐
Att underlätta eller möjliggöra utövandet av religion eller livsåskådning	☐	☐	☐	☐
Att fira gudstjänst eller hålla sammankomst för gemensam bön eller meditation	☐	☐	☐	☐
Att påverka politiska beslut inom något område	☐	☐	☐	☐
Att underlätta eller möjliggöra människors organisering i föreningar och organisationer	☐	☐	☐	☐
Att understödja eller möjliggöra en viss livsstil eller identitet	☐	☐	☐	☐
Att underlätta för människor att göra frivilliga/ideella arbetsinsatser för att hjälpa andra människor	☐	☐	☐	☐
Att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män i samhället	☐	☐	☐	☐
Att underlätta människors etablering på arbetsmarknaden	☐	☐	☐	☐
Att bedriva en verksamhet som tar ett socialt och miljömässigt ansvar	☐	☐	☐	☐
Annat viktigt syfte:	<input type="text"/>			

Förutsättningar och villkor för verksamhet

8. Vilka var de tre största inkomstkällorna för din organisation under 2014?

Läs igenom alla alternativ. Markera sedan med ett kryss i varje kolumn, totalt tre kryss.	Största inkomstkällan	Näst största inkomstkällan	Tredje största inkomstkällan
Medlemsavgifter (räkna inte med begravningsavgift om ni är ett trossamfund)	☐	☐	☐
Avkastning på eget kapital/finansiella intäkter	☐	☐	☐
Övrig försäljning av varor och tjänster (inklusive lotterier, deltagaravgifter och uthyrning av lokaler/fastigheter)	☐	☐	☐
Transfereringar från huvudman eller paraplyorganisation (inklusive omfördelningssystem mellan organisationer)	☐	☐	☐
Offentligt upphandlad verksamhet (inklusive aktiviteter inom ramen för LOV, lagen om valfrihetssystem)	☐	☐	☐
Annan ersättning för utförande av <i>uppdrag</i> åt kommun, stat eller region/landsting (t.ex. uppdragsersättning)	☐	☐	☐
Bidrag för <i>verksamheten</i> från kommun, stat eller region/landsting (t.ex. organisations-, verksamhetsbidrag eller aktivitetsstöd)	☐	☐	☐
Bidrag för att driva <i>projekt</i> från kommun, stat eller region/landsting	☐	☐	☐
Bidrag för lokal eller anläggning	☐	☐	☐
Bidrag från någon av EU:s fonder eller annat EU-organ	☐	☐	☐
Gåvor från enskilda personer (donationer/insamling)	☐	☐	☐
Sponsring eller gåvor (från företag/näringslivet)	☐	☐	☐
Bidrag från icke-statliga fonder eller stiftelser	☐	☐	☐
Inkomst från finansörer utomlands (enskilda individer eller organisationer).	☐	☐	☐
Annan inkomstkälla	☐	☐	☐
Annan (ange vilken/vilka):	<input type="text"/>		

9. I vilken utsträckning skulle du säga att din organisation i nuläget är beroende av offentliga medel (t.ex. bidrag eller stöd från stat, region eller kommun) för att ...

Markera med ett kryss för varje rad	(1) Inte alls	(2) I ganska liten utsträckning	(3) I viss utsträckning	(4) I ganska stor utsträckning	(5) I mycket stor utsträckning
Bedriva sin kärnverksamhet?	☐	☐	☐	☐	☐
Utveckla/förbättra verksamheten?	☐	☐	☐	☐	☐

10. Hur stor eller hur liten del av verksamheten i din organisation bedrivs på uppdrag av stat, region eller kommun?

Markera med ett kryss för varje rad	(1) Ingen del alls	(2) En mindre del	(3) Ungefär hälften	(4) En övervägande del	(5) Hela verksamheten
Staten (t.ex. nationella myndigheter, länsstyrelsen)	☐	☐	☐	☐	☐
Region (t.ex. regioner, kommunförbund, landsting)	☐	☐	☐	☐	☐
Kommun (t.ex. kommunal förvaltning eller nämnd)	☐	☐	☐	☐	☐

11. Om den organisation du representerar har bedrivit verksamhet på uppdrag av stat, region eller kommun under det senaste året ... I vilken utsträckning anser du att samarbetet har begränsat organisationens självständighet och oberoende (t.ex. när det gäller att fritt uttrycka åsikter eller framföra kritik)?

(1) Inte alls	(2) I ganska liten utsträckning	(3) I viss utsträckning	(4) I ganska stor utsträckning	(5) I mycket stor utsträckning	(6) Vi har inte haft något sådant uppdrag under året
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kontakt och dialog med offentliga aktörer

Kontakt med kommuner

512. Vilka former av träffar, konsultationer eller samråd har den organisation som du representerar haft med *kommun/er* under 2014?

Flera alternativ får markeras.

1.	☐	Remissinstans
2.	☐	Deltagande i råd, samverkansorgan, referensgrupp eller liknande
3.	☐	Medverkan i en utredning eller kommunal ärendehantering (t.ex. samråd)
4.	☐	Samarbete i projekt
5.	☐	Uppvaktning (möte som er organisation tagit initiativ till)
6.	☐	Tjänsteman eller politiker har tagit kontakt med oss för att rådgöra i någon fråga
7.	☐	Annan form (ange): <input type="text"/>
8.	☐	Nej, ingen träff, konsultation eller samråd alls

Kontakt med regioner, kommunförbund eller landsting

13. Vilka former av träffar, konsultationer eller samråd har den organisation som du representerar haft med *regioner, kommunförbund eller landsting* under 2014?

Flera alternativ får markeras.

1.	☐	Remissinstans
2.	☐	Deltagande i råd, samverkansorgan, referensgrupp eller liknande
3.	☐	Medverkan i en utredning eller regional ärendehantering (t.ex. samråd)
4.	☐	Samarbete i projekt
5.	☐	Uppvaktning (möte som er organisation tagit initiativ till)
6.	☐	Tjänsteman eller politiker har tagit kontakt med oss för att rådgöra i någon fråga
7.	☐	Annan form (ange): <input type="text"/>
8.	☐	Nej, ingen träff, konsultation eller samråd alls

Kontakt med statliga aktörer

14. Vilka former av träffar, konsultationer eller samråd har den organisation som du representerar haft med *regeringen* eller med *statliga myndigheter* under 2014?

Flera alternativ får markeras.

1. ☐ Remissinstans
2. ☐ Deltagande i regeringens råd, delegation eller referensgrupp
3. ☐ Deltagande i en statlig myndighets råd, delegation eller referensgrupp
4. ☐ Medverkan i en statlig utredning eller kommitté
5. ☐ Samarbete i projekt
6. ☐ Uppvakning (möte som er organisation tagit initiativ till)
7. ☐ Tjänsteman eller politiker har tagit kontakt med oss för att rådgöra i någon fråga
8. ☐ Annan form (ange): <input type="text"/>
9. ☐ Nej, ingen träff, konsultation eller samråd alls

Kunskap, samarbetsklimat och resultat

15. I vilken utsträckning anser du att de tjänstemän från stat, region eller kommun som din organisation möter har kunskap om organisationens villkor och förutsättningar?

Markera med ett kryss för varje rad	(1) I mycket liten utsträckning	(2) I ganska liten utsträckning	(3) I viss utsträckning	(4) I ganska stor utsträckning	(5) I mycket stor utsträckning	(6) Inte aktuell/ inga kontakter
Statliga tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionala tjänstemän (region, kommunförbund, landsting)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunala tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. I vilken utsträckning anser du att de tjänstemän som din organisation möter bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog mellan er organisation och deras egen förvaltning?

Markera med ett kryss för varje rad	(1) I mycket liten utsträckning	(2) I ganska liten utsträckning	(3) I viss utsträckning	(4) I ganska stor utsträckning	(5) I mycket stor utsträckning	(6) Inte aktuellt/inga kontakter
Statliga tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionala tjänstemän (region, kommunförbund, landsting)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunala tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. Sett ur din organisations synvinkel, hur skulle du beskriva resultatet av de kontakter (träffar, konsultationer eller samråd) som ni haft med följande aktörer under det senaste året?

Markera med ett kryss för varje rad	(1) Mest negativa resultat	(2) Blandade resultat	(3) Mest positiva resultat	(4) Inga resultat	(5) Inte aktuellt/inga kontakter
Kontakter med regeringen eller statliga myndigheter	☐	☐	☐	☐	☐
Kontakter med regioner, kommunförbund eller landsting	☐	☐	☐	☐	☐
Kontakter med kommun/er	☐	☐	☐	☐	☐

18. De senaste åren har samverkansavtal, så kallade överenskommelser, mellan den ideella och offentliga sektorn undertecknats på nationell nivå samt i vissa regioner och kommuner.

Markera med ett kryss för varje rad	(1) Nej, vi har inte undertecknat	(2) Ja, vi har undertecknat	(3) Osäker/vet inte
Har din organisation undertecknat en sådan överenskommelse och så fall på vilken nivå?			
Överenskommelse på den nationella nivån	☐	☐	☐
Överenskommelse på den regionala nivån	☐	☐	☐
Överenskommelse på den kommunala nivån	☐	☐	☐

19. Hur väl känner du till regeringens politik för det civila samhället som beskrivs i propositionen 2009/10:55 – En politik för det civila samhället?

1. ☐ Inte alls
2. ☐ Har hört talas om
3. ☐ I stora drag insatt
4. ☐ Mycket väl insatt

20. Hur väl känner du till den europeiska koden för idéburna organisationers medverkan i den offentliga beslutsprocessen ("koden")?

1. ☐ Inte alls
2. ☐ Har hört talas om
3. ☐ I stora drag insatt
4. ☐ Mycket väl insatt

Många gånger är det svårt att svara på färdiga frågor. Om du med egna ord vill beskriva eller kommentera något i enkäten gör det på raderna nedan.

Stort tack för att du svarade på enkäten!

Mer läsning

Resultaten som bygger på denna enkät kommer att redovisas i en rapport 2015 och går då också att ladda ner på vår webbplats: www.mucof.se/civila-samhallet. Där hittar du bland annat vår tidigare rapport om det civila samhällets villkor och förutsättningar *Dialog, självständighet och långsiktiga förutsättningar*. Vi tar också fram översikter om den samlade forskning som finns om det civila samhället på www.civsam.se.

BILAGA 2

Tabeller

Tabell B2.1 Andel föreningar som anser att den egna organisationen haft ekonomiska förutsättningar att genomföra sin kärnverksamhet respektive utveckla sin verksamhet under det senaste året efter olika egenskaper, 2012 och 2014. Procent

Egenskaper	Bedriva kärnverksamhet		Utveckla/förbättra verksamheten		N
	2012	2014	2012	2014	
Antal anställda					
0	78	80	54	61	292/270/290/268
Minst en anställd	71	70	44	45	255/224/253/226
Antal medlemmar					
1–100	68	72	46	53	168/145/168/143
101–500	78	80	50	56	201/156/200/158
Fler än 500	76	84	54	62	87/118/86/118
Typ av region					
Storstadsregioner	71	74	48	52	157/142/156/144
Större högskoleorter	71	80	47	47	104/100/103/100
Övriga större kommuner	78	80	54	63	133/128/133/127
Kommuner med färre än 25 000 invånare	76	73	49	62	153/124/151/123
Geografisk spridning					
Nationell	64	76	38	50	69/92/69/92
Regional	79	67	57	46	97/96/94/96
Lokal	74	81	50	61	294/373/372/294
Typ av syfte					
Identitet, livsåskådning och moral	78	69	50	53	100/100/99/110
Samhällspåverkan genom förening	70	76	45	57	168/174/166/174
Bättre livsvillkor för särskilda grupper	71	77	49	59	223/190/223/191
Hobby och umgänge	73	77	46	57	345/287/343/288
Medlemmars ekonomi	89	80	69	68	46/51/46/51
Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012 och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014.					

Tabell B3.1 Andel religiösa civilsamhällesaktörer som anser att den egna organisationen haft ekonomiska förutsättningar att genomföra sin kärnverksamhet respektive utveckla sin verksamhet under det senaste året efter olika egenskaper, 2014. Procent

Egenskaper	Bedriva kärnverksamhet		Utveckla/förbättra verksamheten		N
	Svenska kyrkans organisationer	Religiösa föreningar /trossamfund	Svenska kyrkans organisationer	Religiösa föreningar /trossamfund	
Antal anställda					
0	X	85	X	60	23/65/23/65
Minst en anställd	92	78	75	42	175/124/175/124
Antal medlemmar					
1–100	–	80	–	51	145/93/0/94
101–500	X	83	X	44	3/59/3/58
501–5 000	90	X	60	X	78/16/78/16
Fler än 5 000	94	X	86	X	104/3/104/3
Typ av region					
Storstadsregioner	X	X	X	X	38/42/38/42
Större högskoleorter	X	X	X	X	28/39/28/40
Övr. större kommuner	82	84	58	51	57/57/57/57
Kommuner med färre än 25 000 invånare	93	84	68	50	75/51/75/50
Geografisk spridning					
Nationell	88	X	75	X	50/19/50/19
Regional	X	X	X	X	5/24/5/24
Lokal	94	84	73	52	139/140/139/140
Typ av syfte					
Identitet, livsåskådning och moral	91	82	73	47	195/168/195/168
Politiska syften	93	82	77	50	125/74/125/75
Samhällspåverkan genom förening	91	83	69	49	89/76/89/76
Bättre livsvillkor för särskilda grupper	91	77	69	45	87/56/87/56
Hobby och umgänge	90	85	71	53	137/116/137/117
Medlemmars ekonomi	X	X	X	X	4/2/4/2
<p><i>Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014. X = Redovisas inte då få organisationer har besvarat frågan.</i></p>					

Tabell B3.2 Andel religiösa civilsamhällesaktörer som anser att det finns lagar och regler som försvårar för organisationen att genomföra sin kärnverksamhet respektive utveckla sin verksamhet under det senaste året efter olika egenskaper, 2014. Procent

Egenskaper	Bedriva kärnverksamhet		Utveckla/förbättra verksamheten		N
	Svenska kyrkans organisationer	Religiösa föreningar /trossamfund	Svenska kyrkans organisationer	Religiösa föreningar /trossamfund	
Antal anställda					
0	X	12	X	8	23/65/23/65
Minst en anställd	16	15	17	20	174/123/171/124
Antal medlemmar					
1–100	–	18	–	17	0/93/0/93
101–500	X	9	X	13	3/59/3/59
501–5 000	22	13	20	13	77/15/76/16
Fler än 5 000	13	X	16	X	104/3/102/3
Typ av region					
Storstadsregioner	X	X	X	X	38/42/38/42
Större högskoleorter	X	X	X	X	28/38/28/39
Övr. större kommuner	6	10	8	12	56/57/54/57
Kommuner med färre än 25 000 invånare	21	16	20	40	75/51/74/51
Geografisk spridning					
Nationell	18	X	12	X	49/19/49/19
Regional	X	X	X	X	5/24/5/24
Lokal	16	15	18	15	139/139/136/140
Typ av syfte					
Identitet, livsåskådning och moral	17	15	17	16	194/167/191/168
Politiska syften	15	21	16	23	125/73/123/74
Samhällspåverkan genom förening	17	25	20	26	88/75/85/76
Bättre livsvillkor för särskilda grupper	15	23	16	26	86/55/85/56
Hobby och umgänge	18	18	19	18	137/115/134/116
Medlemmars ekonomi	X	X	X	X	4/2/4/2
<p><i>Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014. X = Redovisas inte då få organisationer har besvarat frågan.</i></p>					

Tabell B3.3 Andel religiösa civilsamhällesaktörer och ideella föreningar som under det senaste året haft kontakt med offentliga aktörer på kommunal, regional och statlig nivå, efter olika egenskaper, 2014. Procent

Egenskaper	Svenska kyrkans organisationer				Religiösa föreningar och trossamfund				Ideella föreningar			
	Kommun	Region, kommunförbund eller landsting	Regering eller statliga myndigheter	N	Kommun	Region, kommunförbund eller landsting	Regering eller statliga myndigheter	N	Kommun	Region, kommunförbund eller landsting	Regering eller statliga myndigheter	N
Antal anställda												
0	X	X	X	24/24/24	31	5	10	65/64/63	64	29	19	267/266/262
Minst en anställd	84	37	28	174/171/168	40	6	13	124/124/125	57	30	28	225/244/222
Antal medlemmar												
1–100	X	X	X	0/0/0	33	5	9	93/93/93	64	27	17	146/144/169
101–500	X	X	X	3/3/3	45	7	18	59/58/57	65	28	22	156/156/182
501–5 000	76	32	29	77/76/73	X	X	X	16/16/18	50	29	30	114/114/114
Fler än 5 000	90	38	24	105/103/103	X	X	X	0/0/0	X	X	X	0/0/0
Typ av region												
Storstadsregioner	X	X	X	39/38/38	X	X	X	42/41/42	58	29	35	146/146/146
Större högskoleorter	X	X	X	28/28/27	X	X	X	40/40/40	59	36	25	100/99/98
Övriga större kommuner	76	34	22	57/57/54	44	5	6	57/56/55	68	33	16	127/126/122
Kommuner med färre än 25 000 invånare	83	35	22	74/50/73	38	4	5	50/51/51	59	22	13	119/119/118
<p><i>Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014.</i> <i>Kommentar: För ideella föreningar är antal medlemmar baserat på tre kategorier: 1–100, 101–500 samt 501– medlemmar.</i> <i>X = Redovisas inte då få organisationer har besvarat frågan.</i></p>												

REFERENSER

- Dir. 2015:38 *Tilläggsdirektiv till Utredningen för ett stärkt civilsamhälle* (U2014:04).
- Folkbildningsrådet (2011). *Politiken för det civila samhället – ur det civila samhällets perspektiv*. Rapport till regeringen (dnr 62, 2011, 11).
- Förordning (2015:49) med instruktion för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Gavelin, K., Kassman, A. & Engel, C. (2010). *Om idéburna organisationers särart & mervärde. En forskningskartläggning*. Stockholm: Överenskommelsen.
- Göransson, Å. (2015). Bidrag för att bidra till samhällets utveckling. I *Kurage – idétidsskrift för det civila samhället*. Nummer 14. Stockholm: Idealistas.
- Harding, T. (2012). *Framtidens civilsamhälle – Underlagsrapport 3 till Framtidskommissionen*. Stockholm: Fritzes.
- Lag (1998:1593) om trossamfund.
- Linde, S. (2014). Dialog eller styrning? Om relationen mellan staten och de idéburna organisationerna, med särskilt fokus på Överenskommelsen och Svenska kyrkan. I A. Bäckström (Red.), *Välfärdsinsatser på religiös grund – förväntningar och problem*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag.
- Lundberg, E. (2015). *Intresseorganisationernas deltagande i politiska beslutsprocesser*. Stockholm: Fritzes.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014a). *Villkor för organisationer inom det civila samhället som bedriver näringsverksamhet. Uppföljning för verksamhetsåret 2013. Preliminära resultat*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014b). *Villkor för organisationer inom det civila samhället som bedriver näringsverksamhet. Uppföljning för verksamhetsåret 2013*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2015). *Budgetunderlag 2016–2018*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Nämnden för statligt stöd till trossamfund (2014a). *Trossamfund i Sverige. Statsbidragsberättigade trossamfund. Presentationer och aktuell statistik 2014*. Bromma: Nämnden för statligt stöd till trossamfund.
- Nämnden för statligt stöd till trossamfund (2014b). *Att arbeta med trossamfund i vardag och kris. Handledning för kommuner, landsting och länsstyrelser om att samarbeta med trossamfundsråd*. Bromma: Nämnden för statligt stöd till trossamfund.
- Partsgemensamt forum (2013). *Partsgemensamt forum 2012. Dialog om det civila samhället*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Partsgemensamt forum (2014). *Partsgemensamt forum 2013. En dialog för att utveckla civilsamhällets villkor*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Partsgemensamt forum (2015). *Partsgemensamt forum 2014. En dialog för att utveckla civilsamhällets villkor*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Regeringens proposition 2009/10:55 *En politik för det civila samhället*.
- Regeringen proposition 2015/16:1 *Budgetpropositionen för 2016. Förslag till statens budget för 2016*.
- Skatteverket (2015). *Godkända gåvomottagare och perioden som de är godkända*. Stockholm: Skatteverket.
- Statistiska centralbyrån (2014). *Det civila samhället 2011–2012. Verksamhetsindelad statistik med fokus på ekonomiska förhållanden*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- Svenska kyrkan (2014). *Årsredovisning 2013. Svenska kyrkans nationella nivå*. Uppsala: Svenska kyrkan.
- Svenska kyrkan (2015). *Svenska kyrkans medlemsutveckling år 1972–2014*. Uppsala: Svenska kyrkan.

Sveriges Kommuner och Landsting (2014). *Dialoger och överenskommelser med civilsamhället. Konkreta exempel från åtta kommuner*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.

Trägårdh, L. (2012). Det borgerliga samhällets återkomst. I F. Wijkström (Red.), *Civilsamhället i samhällskontraktet – en antologi om vad som står på spel*. Stockholm: European Civil Society Press.

Ungdomsstyrelsen (2012). *Dialog om det civila samhällets villkor – ett partsgemensamt forum och organisationernas syn på politiken för det civila samhället*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2013). *Dialog, självständighet och långsiktiga förutsättningar – en uppföljning med ideella föreningar i fokus. Civila samhällets villkor 2012*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2014). *Fokus 14 – Ungas fritid och organisering*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Wijkström, F. & Einarsson, T. (2006). *Från nationalstat till näringsliv?: det civila samhällets organisationsliv i förändring*. Stockholm: Ekonomiska forskningsinstitutet (EFI), Handelshögskolan i Stockholm.

Överenskommelsen (2014). *5 år med överenskommelsen inom det sociala området – en uppföljning*. Stockholm: Överenskommelsen.

Överenskommelsens uppföljningskansli (2014). *Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen*. Antagen av INGO-konferensen vid mötet den 1 oktober 2009.

NOTER

¹ Ideella föreningar (jurform 61, sektor 151 000 och 114 000 enligt SCB:s beteckningar), samtliga exklusive dem med branschinriktning trossamfund. Urvalsram: 26 674 organisationer.

² Trossamfund Svenska kyrkan (jurform 63, sektor 152 100 enligt SCB:s beteckningar). Urvalsram: 820 samfund.

³ Trossamfund övriga (jurform 63, övrig sektor 152 200 och trossamfund som ideella föreningar, jurform 61, SNI 94910 verksamhet i religiösa samfund). Urvalsram: 2 130 samfund.

⁴ Samtidigt så har registren här sina begränsningar och det är svårt att fullt ut separera ideella föreningar från ideella föreningar med religiös inriktning. Det ser vi i vår fråga om vilka syften som organisationer i urvalsgruppen ideella föreningar har, där några ändå uppger att fira gudstjänst eller hålla sammankomster för gemensam bön samt att underlätta utövande av religion eller livsåskådning.

⁵ Analyserna har främst skett genom följande indelningar. *Antal anställda*: inga anställda; minst en anställd. *Antal medlemmar i ideella föreningar*: 0–100; 101–500; fler än 500 medlemmar. *Antal medlemmar i religiösa civilsamhällesorganisationer*: 0–100; 101–500; 501–5 000; fler än 5 001 medlemmar. *Sätesskommuner*: storstadsregioner; större högskoleorter; övriga större kommuner; kommuner med mindre än 25 000 invånare. *Organisationens syften*: identitet, moral och livsåskådning; politiska syften; samhällspåverkan; bättre livsvillkor för sårskilda grupper; hobby och umgänge; medlemmarnas ekonomi.

⁶ Resultaten i rapporten *Dialog, självständighet och långsiktiga förutsättningar* (Ungdomsstyrelsen 2013) är missvisande på grund av en felkodning av materialet. Detta har korrigerats i årets rapport.

⁷ I detta fall har en explorativ faktoranalys med varimaxrotation använts. Vi har bestämt oss för en modell med sex faktorer. Eftersom vissa påståenden inte ingick 2012 redovisas här enbart fem kategorier. Vi har försökt att upptäcka latenta inte observerade variabler, i detta fall övergripande syften, utifrån analys av manifesta observerade variabler, i detta fall specifika påståenden om organisationernas verksamhetsinriktning.

⁸ Här har vi slagit samman de tre frågorna om lagar och regler, nämligen den om deras betydelse för att bedriva kärnverksamhet, den om att utveckla verksamheten och den om synen på förändringar.

⁹ Dessa definieras i tabell 2.3.

¹⁰ Vi har även ställt en fråga om vilka resultat organisationerna bedömer att deras kontakter med det offentliga har fått. Denna fråga kan vara svår att undersöka via övergripande enkäter. Frågan har också varit ställd så att både resultaten och frågan kan förstås på olika sätt, vilket gör att vi inte redovisar resultaten från den.

¹¹ De bör alltså inte ses som en fullständig beskrivning av föreningarnas sammansättning. Medlemsstatistik och annan verksamhetsstatistik är säkrare källor för den typen av beskrivningar av trossamfundet.

¹² På samma sätt som i kapitlet om de ideella föreningarna har vi lagt samman tre frågor, närmare bestämt frågan om ekonomiska villkors betydelse för att bedriva kärnverksamhet, den om att utveckla verksamheten och den om synen på förändringar.

¹³ På samma sätt som i kapitlet om de ideella föreningarna har vi slagit samman de tre frågorna om lagar och regler, nämligen den om deras betydelse för att bedriva kärnverksamhet, den om att utveckla verksamheten och den om synen på förändringar.

¹⁴ Vi har även ställt en fråga om vilka resultat organisationerna bedömer att deras kontakter med det offentliga har fått. Denna fråga kan vara svår att undersöka via övergripande enkäter. Frågan har också varit ställd så att både resultaten och frågan kan förstås på olika sätt, vilket gör att vi inte redovisar resultaten från den.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

är en myndighet som tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. Vi ger stöd till föreningsliv, kommuner och internationellt samarbete.

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2015

ISBN 978-91-85933-90-7

projektledare Oscar Svensson

text Oscar Svensson och Julia Grosse

språkgranskning Ingrid Bohlin

grafisk form & illustration Christián Serrano

tryck DanagårdLITHO AB

distribution MUCF,

Box 17801, 118 94 Stockholm

tfn 08-566 219 00, *fax* 08-566 219 98

e-post: info@mucf.se

webbplats: www.mucf.se

mucf
.se | Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällesfrågor